

ΚΟΝΙΤΣΑ

76. Σεπτέμβρης - Οκτώβρης 1997

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ, ΤΕΥΧΟΣ 76 ΔΡΧ. 250
ΚΟΝΙΤΣΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Οι νέοι Δήμοι	237
Παλιές φωτογραφίες	240
Ο φιλελλητισμός των μπήδων της Κόνιτσας, Ι. Λυμπερόπουλος	241
Κατόφωρη αδικία, Δ. Βότσικα	255
Ένα εθνοϊστορικό γεγονός Χρ. Εξάρχου	257
Αναμνήσεις του 1940, Ι. Μπλιάγκα ..	258
28 Οκτώβρη 1940 (ποίημα) Δ. Μπλόγδου	260
Οδοπορικό στην Επαρχία Κόνιτσας Αρχ. Χ. Ρακιντζάκη	261
3η συνάντηση ορειβατών, Σ. Τουφίδη	265
Ένας παλιός ορειβάτης θυμάται Γ. Οικονόμου	267
Οι υπάλληλοι του ΚΕΦΟ	268
Τοπωνυμικό Κεφαλοχωρίου, Θ. Ζώγα	269
Ανοικτή επιστολή Σ.Τ.	280
Λαϊκά ανάκδοτα, Α. Ευθυμίου	281
Το τσιπουράδικο, Θ. Πορφύρη	283
ΠΑΤΡΙΟ, Τ. Κανάτση	284
Αϊώς Πηγή πλούτου, Κ. Δήμιου	285
Α΄ Βραβείο ποίησης στον Η. Βασιλικά	287
Βιβλιοπαρουσίαση Σ.Τ.	288
Ο Καλογιάννος, Π. Λαζαρόπουλου ..	289
Ο τρίγος (ποίημα) Ν. Τζουμέρκα	291
Σχόλια-Ευδήσεις Κοινωνικά	292
Αυτοί που φεύγουν Κ.Γ.Χ.	297
Συκράτης Πορφύρης, Θ. Π.	298

Φωτ. εξωφ. Σ.Τ. (Κόνιτσα)

Εκδίδεται από Συντακτική
Επιτροπή

Ανδρέου Ηλίας
Ζώτος Θεόφιλος
Τουφίδης Σωτήρης
Τσιόγκης Ικαρος

Υπεύθυνος σύμφωνα
με το νόμο:

Σωτ. Τουφίδης
Κόνιτσα 44.100
Τηλ. (0655) 22.464, 22.212
Fax: (0655) 22.464

Γραφικές Τέχνες
ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ

Βαλαουρίτου 25 - Ιωάννινα
Τηλ.-Fax: 06511 77258

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερικού Δρχ. 1500
Εξωτερικού, Δολ. USA 20 Αυστραλ. 30
Αλληλογραφία - Συνδρομές - Εμβάσματα
στον υπεύθυνο του περιοδικού Σ. Τουφίδη
ή στο Βιβλιοπωλείο «ΕΛΕΓΕΙΟ» Θ. Ζώτου, Κόνιτσα

ΟΙ ΝΕΟΙ ΔΗΜΟΙ

Στις 10/10/97 κατατέθηκε από τον υπουργό εσωτερικών Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης Αλ. Παπαδόπουλο στη Βουλή ο νόμος για τις υποχρεωτικές συνενώσεις Κοινοτήτων και τη δημιουργία νέων Δήμων. Πολλοί δέχτηκαν με ικανοποίηση τη νέα πραγματικότητα στο χώρο της Αυτοδιοίκησης και άλλοι με πικρία και δυσφορία.

Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι με το πρόγραμμα "Ι. Καποδίστριας" τα χωριά θα μπούν σε τροχιά ανάπτυξης ενώ η Αντιπολίτευση κάνει λόγο για διάλυση.

Εμείς που ζούμε στην επαρχία και βλέπουμε κάθε μέρα το μαρασμό και την ερήμωση των χωριών θα παρακολουθούμε με αγωνία την πορεία του νέου θεσμού και ευχόμαστε ολόψυχα για την επιτυχία του!

Για ενημέρωση των φίλων αναγνωστών του περιοδικού μας δημοσιεύουμε πιο κάτω τους νέους Δήμους του Νομού μας, όπως ανακοινώθηκαν από το Υπουργείο.

- Δήμος Αγίου Δημητρίου αποτελούμενος από τις κοινότητες : 1. Αβγού, 2. Αγίας Τριάδος, 3. Βαρλαάμ, 4. Βουλιάσσης, 5. Επισκοπικού, 6. Θεριακησίου, 7. Κοπάνης, 8. Κουκλεσίου, 9. Κρυφοβού, 10. Μελιάς, 11. Μουσιοτίσσης 12. Μυροδάφνης, 13. Πέρδικας, 14. Πεστών, 15. Ραβενίων, 16. Σερβιανών, 17. Σκλίβανης, 18. Τερόβου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Αγία Κυριακής της τέως κοινότητας Θεριακησίου.

- Δήμος Ανατολής αποτελούμενος από τις κοινότητες : 1. Ανατολής, 2. Μπάφρας 3. Νεοκαισάρειας, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Ανατολής της τέως Ανατολής.

- Δήμος Ανατολικού Ζαγορίου αποτελούμενος από τις κοινότητες : 1. Ανθρακίτη, 2. Γρεβενιτίου, 3. Δεματίου (Μηλιωτάδες), 4. Δολιανής (Νέου Αμαρουσίου), 5. Ελατοχωρίου, 6. Ιτέας, 7. Καβαλλαρίου, 8. Καρυών, 9. Καστανώνος Ζαγορίου, 10. Μακρίνου, 11. Τριστένου, 12. Φλαμπουραρίου, οι οποίες καταργούνται, καθώς και από τους συνοικισμούς Αγία Παρασκευή της κοινότητας Πέτρας, Πέτρα της κοινότητας Πέτρας και Ποταμιά της κοινότητας Κρυόβρυσης, οι οποίοι αποσπώνται από αυτές. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μηλιωτάδες της τέως κοινότητας Δεματίου.

- Δήμος Ανω Καλαμά αποτελούμενος από τις κοινότητες : 1. Αρετής, 2. Βροντισμένης, 3. Ιερομνήμης, 4. Καταρράκτου, 5. Κουκλιών, 6. Μαζαρακίου, 7. Μαυρο-

νόρους, 8. Παρακαλάμου, 9. Ρεπετίστης, 10. Ριαχόβου, 11. Σιταριάς, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Παρακαλάμου της τέως κοινότητας Παρακαλάμου.

- Δήμος Ανω Πωγωνίου αποτελούμενος από τις κοινότητες : 1. Αγίου Κοσμά, 2. Βασιλικού, 3. Κακολάκκου, 4. Κάτω Μερόπης, 5. Κεφαλοβρύσου, 6. Μερόπης, 7. Παλαιοπύργου, 8. Ρουψιάς, 9. Ωραιοκάστρου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κεφαλοβρύσου της τέως κοινότητας Κεφαλοβρύσου.

- Δήμος Δελβινακίου αποτελούμενος από το δήμο Δελβινακίου και τις κοινότητες : 1. Αγίας Μαρίνης, 2. Αργυροχωρίου, 3. Βήσσανης, 4. Καστανής, 5. Κερασόβου, 6. Κρυονερίου, 7. Κτισμάτων, 8. Λίμνης, 9. Μαυροπούλου, 10. Ορεινού Ξηροβάλτου, 11. Περιστερίου, 12. Ποντικάτων, 13. Στρατινίστης, 13. Τεριαχίου, 15. Φαραγγίου, 16. Χαραυγής, οι οποίοι καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Δελβινακίου του τέως δήμου Δελβινακίου.

- Δήμος Δερβιζιάνων αποτελούμενος από τις κοινότητες : 1. Αλεποχωρίου Μπότσαρη, 2. Αρδόσεως, 3. Αχλαδέων, 4. Βαργιάδων, 5. Γεωργανών, 6. Δερβιζιάνων, 7. Ελάφου, 8. Μπεστιάς, 9. Παλαιοχωρίου Μπότσαρη, 10. Πεντολάκκου, 11. Ρωμανού, 12. Σεριζιανών, 13. Σιστρουνίου, 14. Σμυρτιάς, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Δερβιζιάνων της τέως κοινότητας Δερβιζιάνων.

- Δήμος Δωδώνης αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αγίας Αναστασίας, 2. Δραγοψάς, 3. Δραμεσιών, 4. Δωδώνης (οικισμός Μάντρες), 5. Κωστανιανής, 6. Μαντείου, 7. Μελιγγών, 8. Πολυγύρου, 9. Ψήνας, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μάντρες της τέως κοινότητας Δωδώνης.

- Δήμος Εγνατίας αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Μεγάλης Γότιστας, 2. Μεγάλου Περιστερίου, 3. Μικράς Γότιστας, 4. Μικρού Περιστερίου, 5. Χρυσοβίτσης, οι οποίες καταργούνται, καθώς και από το συνοικισμό Σίτσαίνα της κοινότητας Πέτρας, ο οποίος αποσπάται από αυτήν. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μικρού Περιστερίου της τέως κοινότητας Μικρού Περιστερίου.

- Δήμος Εκάλης αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Ασφάκας, 2. Βατατάδων, 3. Βλαχατάνου, 4. Γαβρισίων, 5. Καρυών Ασφάκας, 6. Λιγοψάς, 7. Πετσαλίου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Καρυών Ασφάκας της τέως κοινότητας Καρυών Ασφάκας.

- Δήμος Ευρυμενών αποτελούμενος από τον δήμο Ευρυμενών και από τις κοινότητες: 1. Βασιλοπούλου, 2. Ραϊκου, οι οποίοι καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κληματιά του τέως δήμου Ευρυμενών.

- Δήμος Ζίτσας αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Δαφνοφύτου, 2. Ζίτσης, 3. Καρίτσης, 4. Λιθίνου, 5. Πρωτοπαπιά, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Ζίτσης της τέως κοινότητας Ζίτσης.

- Δήμος Ιωαννιτών αποτελούμενος από τον δήμο Ιωαννιτών και από τις κοινότητες: 1. Μαρμάρων, 2. Νεοχωροπούλου, 3. Πυρσογιαννίου, οι οποίοι καταργούνται, καθώς και από το συνοικισμό Εξοχή της κοινότητας Περάματος, ο οποίος αποσπάται από αυτήν. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Ιωαννιτών του τέως δήμου Ιωαννιτών.

- Δήμος Καλπακίου αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Άνω Ραβενίων, 2. Γεροπλατάνου, 3. Δολιανών, 4. Καλπακίου, 5. Κάτω Ραβενίων, 6. Μαυροβουνίου, 7. Νεγράδων, 8. Χρυσορράχης οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός

Καλπακίου της τέως κοινότητας Καλπακίου.

- Δήμος Κατσανοχωρίων αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αετορράχης, 2. Ελληνικού, 3. Καλεντζίου, 4. Κορίτιανης, 5. Μονολιθίου, 6. Πηγαδίων, 7. Πλαισίων Μαλακασίου, 8. Πλατανούσσης, 9. Φορτοσίου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Καλεντζίου της τέως κοινότητας Καλεντζίου.

- Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αγίου Μηνά, 2. Άνω Πεδινών, 3. Αρίστης, 4. Ασπραγγέλων, 5. Βίτσης, 6. Δικορύφου, 7. Διλόφου, 8. Διποτάμου, 9. Ελάτης, 10. Ελαφότοπου, 11. Καλουτά, 12. Κάτω Πεδινών, 13. Μανασσή, 14. Μεσοβουνίου, 15. Μονοδενδρίου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Ασπραγγέλων της τέως κοινότητας Ασπραγγέλων.

- Δήμος Κόνιτσας αποτελούμενος από τον δήμο Κονίτσης και από τις κοινότητες: 1. Αγίας Βαρβάρας, 2. Αγίας Παρασκευής, 3. Αετοπέτρας, 4. Αηδονοχωρίου, 5. Αμαράντου, 6. Αρμάτων, 7. Γαναδιού, 8. Ελευθέρου, 9. Εξοχής, 10. Ηλιορράχης, 11. Καβασίων, 12. Καλλιθέας, 13. Κλειδωνιάς, 14. Μαζίου, 15. Μελισσόπετρας, 16. Μολίσσης, 17. Μολυβδοσκεπάστου, 18. Μοναστηρίου, 19. Νικάνορος, 20. Πάδων, 21. Παλαιοσελλίου, 22. Πηγής, 23. Πουρνιάς, 24. Πύργου, οι οποίοι καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κονίτσης του τέως δήμου Κονίτσης.

- Δήμος Μαστοροχωρίων αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Ασημοχωρίου, 2. Βούρμπιανης, 3. Γοργοποτάμου, 4. Δροσοπηγής, 5. Καστανέας, 6. Κεφαλοχωρίου (Λυκοράχης), 7. Λαγκάδας, 8. Οξυάς, 9. Πλαγιάς, 10. Πληκατίου, 11. Πυρσόγιαννης, 12. Χιονάδων, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Πυρσόγιαννης της τέως κοινότητας Πυρσόγιαννης.

- Δήμος Μετσόβου αποτελούμενος από τον δήμο Μετσόβου και από τις κοινότητες: 1. Ανηλίου, 2. Ανθοχωρίου, 3. Βοτονοσίου, οι οποίοι καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μετσόβου του τέως δήμου Μετσόβου.

- Δήμος Μολοσσών αποτελούμενος από το δήμο Βερενίκης και από τις κοινότητες: 1. Αετόπετρας, 2. Βουτσαρά, 3. Βρυσούλας, 4. Γιουργάνιστας, 5. Γκριμπόβου, 6. Γρανίτσης, 7. Γρανιτσοπούλας, 8. Δεσποτικού, 9. Εκκλησοχωρίου, 10. Καλοχωρίου, 11. Κουρέντων, 12. Πολυδώρου, 13. Ραδοβιζίου, 14. Ρίζου, 15. Φωτεινού, 16. Χίνκας, οι οποίοι καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Βουτσαρά της τέως κοινότητας Βουτσαρά.

- Δήμος Μπιζανίου αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αμπελειάς, 2. Ασβεστοχωρίου, 3. Κόντισκας, 4. Κοσμιράς, 5. Μανολιάσης, 6. Μπιζανίου, 7. Πεδινής, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Πεδινής της τέως κοινότητας Πεδινής. 20.22. - Δήμος Παμβώτιδος αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Ανατολικής, 2. Βασιλικής, 3. Δαφνούλας, 4. Δροσοχωρίου, 5. Ηλιοκάλης, 6. Καστρίτσης, 7. Κατσικά, 8. Κουτσελιού, 9. Κράψης, 10. Λογγάδων, 11. Μουζακαίων, 12. Πλατανιάς (Γερακαρίου), οι οποίες καταργούνται, καθώς και από τους συνοικισμούς Πλάτανο και Χαροκοπίου της κοινότητας Πετροβουνίου, οι οποίοι αποσπώνται από αυτήν. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κατσικά της τέως κοινότητας Κατσικά.

- Δήμος Πασαρώνος αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αγίου Ιωάννου, 2. Λνω Λαψίστης, 3. Βουνοπλαγιάς, 4. Ελεούσης, 5. Ζωοδόχου, 6. Κάτω Λαψίστης, 7. Λίγγου, 8. Μεγάλου Γαρδικίου, 9. Νεοχωρίου, 10. Ροδοτοπίου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Ελεούσης της τέως κοινότητας Ελεούσης.

- Δήμος Περαματος αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αμφιθέας (Στρουνίου), 2. Κρανούλας, 3. Κρύας, 4. Λιγκιάδων, 5. Μάζιας, 6. Περιβλέπτου, οι οποίες καταργούνται, καθώς και από τους συνοικισμούς Κρυόβρυσης, της κοινότητας Κρυόβρυσης Πέραμα της κοινότητας Περάματος, Σπόθοι της κοινότητας Κρυόβρυσης, οι οποίοι αποσπώνται από αυτές. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Πέραμα της τέως κοινότητας Περάματος.

- Δήμος Πραμάντων αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αμπελοχωρίου, 2. Πραμάντων, 3. Ραφταναίων, οι οποίες κα-

ταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Πραμάντων της τέως κοινότητας Πραμάντων.

- Δήμος Σελλών αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αγίου Ανδρέου, 2. Αγίου Νικολάου, 3. Ανθοχωρίου, 4. Αρτοπούλας, 5. Ασπροχωρίου, 6. Βαλανιδιάς, 7. Ζωτικού, 8. Καταμάχης, 9. Κουμαριάς, 10. Λίππας, 11. Μπαουσιών, 12. Παρδαλίτσης, 13. Πλατανίων, 14. Κερασέας, 15. Σενίκου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Τύρια της τέως κοινότητας Μπαουσιών.

- Δήμος Τζουμέρκων αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Βαπτιστού, 2. Μιχαλιτσίου, 3. Παλαιοχωρίου Σιρακού, 4. Προσηλίου, 5. Χουλιαράδων, οι οποίες καταργούνται, καθώς και από τους συνοικισμούς Κέδρος, Πετροβούνιο, Ποτιστικά της Κοινότητας Πετροβουνίου, οι οποίοι αποσπώνται από αυτήν. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Χουλιαράδων της τέως κοινότητας Χουλιαράδων.

- Δήμος Τύμφης αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Βραδέτου, 2. Βρυσοχωρίου, 3. Ηλιοχωρίου, 4. Καπεσόβου (Κεπεσόβου), 5. Κήπων, 6. Κουκκουλίου, 7. Λαίστης, 8. Λεπτοκαρυάς Ζαγορίου, 9. Νεγάδων, 10. Σκαμνελλίου, 11. Τσεπελόβου, 12. Φραγκάδων, οι οποίες καταργούνται. Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Τσεπελόβου της τέως κοινότητας Τσεπελόβου.

- Κοινότητα Λάβδανης αποτελούμενη από τις κοινότητες: 1. Λάβδανης, 2. Διμοκορίου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα της κοινότητας ορίζεται ο οικισμός Λάβδανης της τέως κοινότητας Λάβδανης.

- Κοινότητα Πωγωνιανής αποτελούμενη από τις κοινότητες: 1. Δολού, 2. Δρυμάδων, 3. Πωγωνιανής, 4. Σταυροσκιάδιου, οι οποίες καταργούνται. Έδρα της κοινότητας ορίζεται ο οικισμός Πωγωνιανής της τέως κοινότητας Πωγωνιανής.

Στον πιο πάνω Νομό δεν συντρέχει περίπτωση αναγνώρισης κοινότητας σε δήμο.

Στις Κοινότητες: 1. Αετομηλίτσης, 2. Βαθυπέδου, 3. Βωβούσης, 4. Διστράτου, 5. Καλαριτών, 6. Ματσουκίου, 7. Μηλέας, 8. Νήσου Ιωαννίνων, 9. Παπίγκου, 10. Σιράκου, 11. Φούρκας, δεν επέρχονται μεταβολές.

Παλιές φωτογραφίες (Αρχείο Θ. Ντίνη από Λαγκάδα)

Από το φίλο του περιοδικού μας Θεοφ. Ντίνη λάβαμε και δημοσιεύουμε την πιο πάνω φωτογραφία που έχει βγει στα Γιάννινα το 1949. (Μια φωτογραφία, χίλιες λέξεις...). Τα ονόματα των παιδιών είναι:

1. Νικόλαος Ντίνης
2. Χρήστος Νάτσης
3. Παναγιώτης Μπλιθικιώτης
4. Κων/να Τζέκα
5. Μανώλης Σιδέρης
6. Ευφροσύνη Μπλιθικιώτη
7. Ναυσικά Ντίνη
8. Κων/νος Νάτσης
9. Χρήστος Μούσιος
10. Γεώργιος Μπλιθικιώτης
11. Αθανάσιος Κονίνης
12. Θεοφάνης Μανώλης

13. Δημήτριος Μανώλης
14. Αλεξάνδρα Μπλιθικιώτη
15. Μαγδαληνή Ντίνη
16. Αλεξάνδρα Μανώλη
17. Δημητρούλα Κονίνη
18. Πάτρα Κατσιώτα
19. Ευδοξία Μανώλη
20. Χαρίκλεια Τζέκα
21. Θεοδούλα Τζέκα
22. Αργύρω Μπλιθικιώτη
23. Αριστέα Μανώλη
24. Κων/νος Κληματάς
25. Ζωΐτσα Μανώλη
26. Ανθία Κληματά
27. Ηλίας Κατσιώτας
28. Αγλαΐα Κατσιώτα
29. Θεόδωρος Κήτας
30. Ελευθερία Νάτση.

Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΠΕΗΔΩΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

(συνέχεια από το προηγούμενο)

ΓΙΑΝΝΗ Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Το “ανέκδοτον” όμως αυτο του Γάλλου Βαρώνου Τότου δεν μας προσδιορίζει από ποιό ειδικά μέρος της Ηπείρου ήταν οι δυο Σπαχήδες, που μιλώντας την “Γραικική”, είχαν αποσυρθεί σ’ ένα δάσος κάπου στην Κριμαία κι έλεγαν τα βάσανά τους.

Οι δυο αυτοί Σπαχήδες τίποτα δεν αποκλείει να ήταν και Σπαχήδες που προέρχονταν μέσα από την Κόνιτσα κι αναμφισβήτητα εξέφραζαν τον καημό και τις ελπίδες, στα 1769, όλων των Σπαχήδων ηπειρωτών-ελληνοφώνων. Και όταν αυτά γίνονται στα 1769 σημαίνει ότι έχουν περάσει από την εποχή της κατάκτησης περισσότερα από διακόσια χρόνια και εν πάση περιπτώσει αντίστοιχα ίσως, χρόνια από τον εξισλαμισμό τους. Πάντως οπωσδήποτε παραπάνω από τέσσερις γεννιές. Και οι άνθρωποι αυτοί παραμένουν κολλημένοι στην καταγωγή τους, στην ελληνικότητά τους και τη θρησκευτικότητά τους. Στην ουσία δεν ξέκοψαν από τον εθνικό κορμό, ζουν με τις παραδόσεις τους, και λειτουργούν σαν ξένο σώμα μες το Τούρκικο.

Σημειώνουμε εδώ ότι αυτή την εποχή ο Αλή Πασάς, που γεννήθηκε το 1744, είναι 23 ετών. Άντρας πλέον σε πλήρη δραστηριότητα, έχει καταφύγει πριν από δυο χρόνια στη Χοστέβα, κωμόπολη της Ζαγοριάς κοντά στο Τεπελένι, που κατοικείτο αποκλειστικά από Χριστιανούς για να γλυτώσει την καταδίωξη του Κουρτ Πασά, αφού προηγουμένως τον έκρυψε για την ίδια αιτία και τον έσωσε από βέβαιο θάνατο ο Παπα-Γιάννης Οικονόμου στο Μοναστήρι των Ταξιαρχών της Σωπικής.

Το 1768, ο Αλή Πασάς παντρεύεται την κόρη του Καπλάν Πασά διοικητού του Αργυροκάστρου, “τουρκογιαννιώτη”, που σημαίνει ελληνόγλωσσου, και αγαθού μουσουλμάνου, Εμινέ, με την οποία γέννησε ύστερα από ένα χρόνο το Μουχτάρ και μετά τέσσερα χρόνια τον Βελή. Ο γάμος αυτός, με την ελληνόγλωσση Εμινέ έγινε κατ’ απαίτηση της μητέρας του Χάμκως, καθώς λέει ο Χατζή Σεχρέτης.

“- Θέλεις με την κατάρα σου, θέλεις με την ευχή σου
Δεν αντιστέκομαι ποτέ σ’ τούτην την προσταγή σου
με την ευχή σου μάνα μου, θέλεις να με παντρέψεις;
Σου τόδωσα το ίζνι μου, και στείλε να γυρέψεις
Και στέλλει στου Καπλάνπασα, την κόρη τους γυρεύει
τ’ ασλάνι τον ΑληΒελή καλά τον συντροφεύει...”

Το θέμα του Αλή Πασά θα τα ‘φήσουμε τώρα για να το πιάσουμε τελευταίο, μια και έχει άμεση σχέση με το αντικείμενο της μελέτης μας.

Τώρα θα κοιτάξουμε να δούμε ειδικότερα τους Μπέηδες της Κόνιτσας, από τους οποίους προέρχεται και η Χάμκω, για να δούμε πως αυτοί συμπεριφέρονταν σε διάφορες περιόδους κι ανάμεσα σ' αυτές στην Επανάσταση του 1821, που υπήρχε και για τους ίδιους κι όλους τους άλλους εξισλαμισθέντες της Δυτικής Βαλκανικής μια κρίσιμη κι αποφασιστική περίοδος.

Είχε αρχίσει η Επανάσταση του 1821. Οι Πασάδες βρίσκονταν στην Άρτα για να χτυπήσουν τον Αλή Πασά. Κι όμως ο Ισμαήλ μπέης Κόνιτσα ξάδερφος του Αλή Πασά (απόγονος κι αυτός του Ζεϊνέλ μπέη) βρίσκεται εκεί επιστρατευμένος από το Δοβλέτι. Είναι ένα πρόσωπο σεβαστό από όλους. Δεν ήταν θέμα δύναμης, αλλά θέμα γοήτρου. Όπως είδαμε λίγο παραπάνω άλλοι δυο Κονιτσιώτες μπέηδες χρησιμοποιούνται ως τοποτηρητές των Πασάδων στα Γιάννενα, λίγο αργότερα, για να εξασφαλίσουν ηρεμία και σύνεση στην περιοχή. Ο Σουλειμάν μπέης Κόνιτσα κι ο Λιατίφ Εφέντης. Αυτό δείχνει πόσο ψηλά βρίσκονταν το γόητρο των μπέηδων της Κόνιτσας κείνη την εποχή. Ο Μακρυγιάννης νέος ακόμη τότε κυνηγιέται από Τούρκους, και γράφει (Απομνημονεύματα κ.λπ.).

“... Του δίνω ένα φευγάκι και πάγω εις το κονάκι ενός ξαδέρφου του Αλή Πασά, τον λέγαν Σμαήλμπεη Κονίτζας, ο Θεός μακαρίση την ψυχή του. Αφού μ' είδε, με λυπήθη πολύ. Του είπα τι δοκίμασα κι αν με φυλάγη να μη με δώσει πίσω.

-Ντουφέκι, είπε έχω με τους Κονιάρους, εσένα δεν σε δίνω.

Ευθύς μόδωσε άρματα και με πήρε με τ' ασκέρι του και πήγαμε εις το Κομπότι. Ήταν το Τούρκικο ορδί εκεί, είναι τρεις ώρες από την Άρτα. Αφού καθίσαμε εκεί κάμποσες ημέρες αυτός ο δυστυχής αρρώστησε βαρειά και ως ευεργέτης δικός μου τον σιγύρισα καλύτερα από το γονιό μου. Αν ήθελα από κει έφευγα, ένα κάρτο ήταν οι δικοί μας αλάργα. Όμως είπα του ευεργέτη μου, να μη γίνω άπιστος και τον αφίσω άρρωστον. Σηκώθη άρρωστος και εγώ μαζί του και πήγαμε πίσω εις την Άρτα και αυτόν να δουλέψω όσο να γερέψει, και να γλυτώσω και τη γυναίκα του αλλουνού ευεργέτη μου του πατριώτη μου (Θανάση Λυδωρίκη) οπούχα φάγει το ψωμί του τόσα χρόνια, και θα την έπαιρναν οι Τούρκοι να την Τουρκέψουν. Και δι' αυτούς τους δύο ευεργέτες μου πήγα πίσω εις τον κίνδυνον μέσα εις την Άρταν. Αφού πήγαμε μέσα εις την Άρταν, μίαν ημέραν ήρθαν οι Πασάδες εις το κονάκι του μπέγη και όλοι οι σερασκέρηδες οι Αρβανίτες να τον ιδούν. Του λέγω του μπέγη δια την γυναίκα του πατριώτη μου, όπου θα την πάρη ο Χασάν πασάς. Μιλεί των Πασάδων κι αλλουनों, οτζάκια της Αρβανιτιάς, τους λέγει:

-Πασάδες και μπέηδες, θα χαθούμε. Θα χαθούμε. Θα χαθούμε. Ο μπέγης τους λέγει, ότι ετούτος ο πόλεμος δεν είναι μήτε με το Μόσκοβον, μήτε με τον Εγγλέζο, μήτε με το Φραντζέζο. Αδικήσαμε τον ραγιά και από πλούτη και από τιμή και τον αφανίσαμε, και μαύρισαν τα μάτια του και μας σήκωσε ντουφέκι. Κι ο σουλτάνος το γομάρι δεν ξέρει τι του γίνεται. Τον γελάνε εκείνοι όπου τον τριγυρίζουν. Και η αρχή είναι τούτη, όπου θα χαθή το βασίλειόν μας. Πλερώνουμε

βαρειά να βρούμε προδότη και δεν στέκει τρόπος να μαρτυρήση κανένας το μυστικόν, να μάθωμεν, μόνος του ο ραγιάς μας πολεμεί ή και οι Δυνάμεις. Δί'αυτό πλερώνουμε και παλουκώνουμε και σκοτώνουμε και αλήθεια ποτέ δε μάθαμε.

Αφού τους είπε πολλά ο μπέγης από αυτά, τους λέγει ύστερα πως ο Σουλτάνος στέλνει πασάδες τους πλέον παντίδους και γύμνωσαν τον κόσμο και του πήραν και τις γυναίκες. "Αυτήνοι θα φύγουν δια τον τόπο τους κι εμείς θα μείνουμε εδώ". Τότε έπιασε και δια τη γυναίκα του πατριώτη μου, πώς γυρεύει να την πάρει ο Πασάς. Και τότε όλοι με μια φωνήν είπανε και πήγανε και την πήραν από κει όπου την είχε, και την πήγαν εις το αγγλικό κονσολάτο να είναι φυλαμένη.

Αφού σιγούρεψα τη γυναίκα και του αλλουνού ευεργέτη μου, μιαν ημέρα είχε κάψη πολλή ο δυστυχής ο μπέγης και πήγα δια τον γιατρό.

Οι Τούρκοι φύλαγαν να με πιάσουνε εξ αιτίας όπου τους έφυγα από το κάστρο, και ο πασάς έμαθε ότι εγώ νέργησα και δια την γυναίκα· φύλαγαν να με πιάσουνε να με κρεμάσουνε. Αφού πήγα δια τον γιατρόν, μου ρίχτηκαν οι Τούρκοι. Ήμουν ελεύτερος εις τα ποδάρια και τους έφυγα. Με πήραν κυνηγώντας ως του μπέγη το κονάκι. Εκεί βγήκανε δικοί μας άνθρωποι, πιαστήκαμε από άρματα και εσώθηκα.

Αφού ξεγέρεψε ο μπέγης, του πήρα την ευκή του και του είπα:

-Θα φύγω.

Δε μάφηνε. Του είπα "Εγώ σαν ήθελα έφευγα και από το Κομπότι, όμως δεν τόκαμα δια την τιμή μου".

Αφού είδε οπού δεν θα καθόμουν μόδωσε την ευκή του και μου είπε να ειπώ των Καπεταναίων έξω στου Πέτα και αλλού, νάχουν δικαιοσύνη εις τον κόσμο, να πάνε ιμπρός. Ότι τοιούτως έκαναν αδικίγες οι Τούρκοι και θα χαθούν.

-Νά 'χουν αυτήνοι δικαιοσύνη, να πάρη τέλος να ησυχάσουμε και μεις οι Τούρκοι, ότι πλέον μας έγινε χαράμι από το Θεό το βασίλειόν μας, ότι φύγαμε από την Δικαιοσύνη του.

Του φίλησα το χέρι να φύγω. Μόδωσε χρήματα· του είπα.

-Μπέγη μου, έχω και δεν θέλω ότι έχεις έξοδα μεγάλα εις τους ανθρώπους σου.

Μόδωσε άρματα και με διέταξε να φέρνομαι καλά και να πάγω με το Γώγο (το Μπακόλα) ότι είναι άξιος και τίμιος και φίλος του, και να τους ειπώ των καπεταναίων να μην μπούνε εις την Άρτα, ότι είναι πολλοί Τούρκοι και θα σκοτωθούν, όμως να τους κλείσουνε και φεύγουν μόνοι τους, ότι δεν έχουν ζαιρέδες.

Τον περικόλεσα και δια την γυναίκα του πατριώτη μου να την προσέχη και αναχώρησα το 1821, μπαίνοντας ο Αύγουστος..."

Αυτά αφηγείται ο Μακρυγιάννης, απ' αυτά όμως εμείς βγάζουμε τα δικά μας συμπεράσματα. Ο Σμαήλ μπέης Κόνιτσα ξεκαθαρίζει ότι με τους Κονιάρους, τους Τούρκους δηλαδή, τον ενώνει μόνο η συστράτευση και τίποτ' άλλο Ψυχικό δεσμό δεν έχει. Ενώ με το να δηλώσει ότι "εσένα δε σε δίνω" αποκαλύπτει ότι

νιώθει υποχρέωση. Είτε γιατί νιώθει ότι ο Μακρυγιάννης είναι ένας “δικός του”, είτε γιατί “είναι ιερός” όπως πίστευαν οι αρχαίοι έλληνες γιατούς που προσέφευγαν σαν ικέτες στα σπίτια τους.

Προστατεύει όμως και τη γυναίκα του Λιδωρίκη έναντι των Τούρκων, κι αυτό το κάνει απο υποχρέωση απέναντι σε μια ελληνίδα. Καλεί στο κονάκι τους άλλους Αρβανίτες που τους επηρρεάζει. Κι αυτό σα μια συνωμοσία αφού αποκαλεί το Σουλτάνο “γομάρι” κι ότι αυτοί που τον τριγυρίζουν είναι παλιάνθρωποι. Τέλος αποκαλύπτει πως με το Γώγο Μπακόλα τον οπλαρχηγό που αντιστέκεται στους Τούρκους, είναι φίλοι.

Τέλος, με τις συμβουλές που δίνει σ’ αυτούς που εξεγέρθησαν κατά των Τούρκων “Νάχουν δικαιοσύνη...οι Τούρκοι έγιναν χαράμι απ’ το Θεό και θα φύγουν... να μην μπουνε στην Άρτα οι ρωμιοί γιατί οι Τούρκοι είναι πολλοί, όμως να τους κλείσουν και φεύγουν μόνοι τους ότι δεν έχουν ζαϊρέδες...” δείχνει αφ’ ενός ποιότητα ανθρώπου, αλλά και ενδιαφέρον για τους ρωμιούς...

Προχωράμε τώρα σε μια άλλη περίπτωση, της ίδιας περίπου εποχής, μας την καταθέτει ο Διονύσιος Σουρμελής στην Ιστορία των Αθηνών. (έκδοση 1834 σελ. 179 κ.λπ.). Πρόκειται για τον Ιουσούφ Δεβένη Κονιτσιώτη (μάλλον θα πρέπει να το διορθώσουμε σε Δερβένη). 1826, ο Κιουταχής πολιορκεί την Ακρόπολη, προσπαθεί με διάφορα κόλπα, αλλά δεν πετυχαίνει. Στις μάχες εκεί τραυματίζεται κι ο στρατηγός Μακρυγιάννης. Φυλακισμένος των Ρωμιών είναι κι ο Γιουσούφ Δερβένης Κονιτσιώτης. Έχει συλληφθεί στο Λιδωρίκι όπου ήταν Διοικητής, από τον Αναστάσιο Λιδωρίκη και παραδίδεται προς φύλαξη στο Γκούρα που τον μεταφέρει στην Ακρόπολη. Από κάποια συκοφαντία ενός Τούρκου πυροβολητή ο ταλαιπωρος Γιουσούφ παραδίδεται στον “κακοηθέστατο και γνωστό εις όλους δια την μισαρότητα του Παππα Συνέσιο, ο οποίος αδράζει την ευκαιρία δια να εκδικηθεί τον αθών Ιουσούφ Δεβένη, πειρασμένος από την αρετήν τούτου του ανδρός “Τον βασανίζει, τον βιάζει...αυτός όμως υπομένει τας βασάνους με γενναιότητα και με ήθος τω όντι φιλοσοφικόν” Τελικά ο Παππα Συνέσιος στις 28 Νοεμβρίου τον πνίγει με τα ίδια του τα χέρια.... Και συνεχίζει ο αφηγητής συγγραφέας που ήταν κι αυτός εκεί και πολεμούσε για τη Δικαιοσύνη” και την Ελευθερία; “Ο ενάρετος ούτος Τούρκος ην Αλβανός το γένος, επαιδεύθη εις την Κωνσταντινούπολιν και έλαβεν ήθη χρηστά, εγνώριζε και ωμίλει γλώσσας Τουρκικήν, Περσικήν, και την πατρικήν αυτού. Ην δε φρονημάτων ελευθέρων και φρονήσεως μεγάλης. Θάνατον φιλοσοφικόν ηκούομεν και εις τούτον τον άνδρα τον είδαμεν πραγματικώς. Ην δε ετών περίπου 35...”

Σκέφτομαι: Έχουμε δει πολλές φορές και μάλιστα την εποχή εκείνη των Παπα Συνέσιων κ.λπ. ανθρώπους με τέτοιο ήθος, με τέτοια πολυγλωσσία και προ παντός έτσι φιλοσοφημένο; Αυτά δε γίνονται από τη μια μέρα στην άλλη. Αυτά προϋποθέτουν παράδοση και παιδεία γενεών. Κι αυτό είναι το πολιτιστικό φορτίο, που κουβαλούσαν μέσα τους οι λεγόμενοι Μπέηδες της Πάνω Κόνιτσας.

Παρεμφερείς με τον αγαθό Σμαήλ μπη και τον φιλοσοφημένο Ιουσούφ Δερβένη, δεν πρέπει να ήταν και ο Σουλεϊμάν μπέης και ο Λιατίφ εφέντης που χρησιμοποιήθηκαν από τους Πασάδες των Ιωαννίνων για την αγαθότητα και τη σωφροσύνη τους, σαν αντικαταστάτες τους-αναπληρωτές τους;

Ας δούμε τώρα ένα σχετικά πρόσφατο επεισόδιο που διηγήθηκε ο Πατριάρχης Αθηναγόρας κατά την τελευταία του επίσκεψη στην Κόνιτσα και το μετέφερε στο περιοδικό "Κόνιτσα" ο Αναστάσιος Ευθυμίου (ΚΟΝΙΤΣΑ τεύχ. 17-18, σελ. 11).

"Μετά τα επιδόρπια και την πρόποση του Μητροπολίτου μας κ. Χριστοφόρου, ο Πατριάρχης ξαναομιλεί και μεταξύ άλλων αναφέρεται και στην Παλιά Κόνιτσα της εποχής της Τουρκοκρατίας.....Κάποτε ο ο Μεχμέτ βέης (γιος του Σιαϊρ βέη που ήταν πρόξενος της Τουρκίας στην Άρτα και είχε γυναίκα Χριστιανή Γερμανίδα)" ερχόμενος μαζί με τη γυναίκα του για την Κόνιτσα, στάματησε το αμάξι του στη Μάζιου για να ξεκουραστούν λιγάκι τα άλογα και να πιουν κι αυτοί κανένα ποτό ή καφέ.

Ο Παπάς του χωριού (ο αγαθός Παπασπύρος) κατά την συνήθεια που είχε να πλησιάζει τους ξένους και περαστικούς, πήγε και τους καλωσόρισε και νομίζοντάς τους για Χριστιανούς άνοιξε μαζί των τη συζήτηση.

-Από που έρχεστε ευλογημένοι, από μέσα από το Ρωμέϊκο; Τους ρωτάει

-Ναι Παπά μου ερχόμαστε από την Άρτα του απαντάει ο Μεχμέτ βέης.

Και ο αγαθός λευίτης που είχε τον καημό του.

-Τι γίνεται, ωρέ παιδιά αυτό το Ρωμέϊκο; Τους λέει. Θα μας έρθει καμιά φορά κατά δω;

-Θαρθεί Παπά μου, θαρθεί μια που ξαναζωντάνεψε. Κάποτε θαρθεί, μην ανηχυχείς, του απαντάει ο Μεχμέτ βέης.

Και κατόπιν αλλάζοντας λιγάκι ύφος.

-Παπούλη μου, του λέει, να προσέχεις άλλη φορά όταν κάνεις τέτοιες κουβέντες. Πρέπει να ξέρεις πρώτα με ποιούς μιλάς. Ξέρεις ποιός είμαι 'γω;

-Μα ή από μέσα από την Κόνιτσα ή από κανένα χωριό.

-Είμαι ο Μεχμέτ μπέης, ο γιός του Σιαϊμ μπέη

-!....

Κοκκάλωσε ο ταλαίπωρος παπάς, έπαθε γλωσσοδέτη. Αλλά ο πολιτισμένος και ανεπτυγμένος Μεχμέτ βέης τον χτύπησε φιλικά στον ώμο.

-Μη φοβάσαι, του λέει, εγώ δε σου κάνω κακό, αλλά άλλοτε να προσέχεις.

Και δεν του έκανε τίποτα..."

Αφηγηθήκαμε κάποιες ιστορίες, που είναι καταχωρημένες σε έντυπα κείμενα για να δείξουμε σε ποια ατμόσφαιρα, ποιανού πολιτισμικού επιπέδου και ποιιά ήταν τα "πιστεύω" και γενικότερα η φιλοσοφία με την οποία μεγάλωναν και υπό την καθοδήγηση των οποίων δρούσαν και συμπεριφέρονταν οι Μπέηδες της Κόνιτσας και καθένας που ζούσε μέσα στο κλίμα αυτό, άντρας ή γυναίκα ήταν.

Κάθε κοινωνία, όπως είναι η μικρή κοινωνία της Κόνιτσας, μουσουλμάνοι και Χριστιανοί, Πάνω και Κάτω Κόνιτσας, με της ιδιομορφίες της, τις ταξικές αλλά και “εθνικής προέλευσης” διακρίσεις της, για να επιζήσει ένα τόσο μακρύ χρονικό διάστημα, χωρίς έντονες αντιθέσεις, Τουρκοκρατία, έχει δημιουργήσει εκτός από κάποιον κώδικα συνύπαρξης κι ένα σύστημα ιδεών και πιστεύω. Μ’ αυτό το σύστημα πορεύονται οι άνθρωποι της κοινωνίας αυτής και προ παντός αυτοί που ανήκουν στα δραστήρια και ενεργά στοιχεία της, όπου κι αν βρίσκονται. Είναι κάτι που καθοδηγείται από το υποσυνείδητο, έχει καταστεί δεύτερη φύση. Και μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. Ανήκει στα πολιτισμικά στοιχεία μιας κοινωνίας, και διαμορφώνει το χαρακτήρα των ανθρώπων.

Θέλουμε τώρα να καταλήξουμε στον Αλή Πασά, το μεγάλο αυτό τέκνο των εξισλαμισμένων Ηπειρωτών, και ιδιαίτερα το παιδί της Κόνιτσιώτισας Χάμκως, κόρης Κονιτσιώτη μπέη, που υπήρξε η δυναμική γυναίκα-μητέρα που τον μεγάλωσε, τον ανάθρεψε, του μίλαγε ελληνικά, τον φρόντισε, επηρρεάζοντάς τον σε κάθε βήμα του, όσο εκείνη ζούσε, και τον έβαλε σ’ αυτή την ατμόσφαιρα, που εκθέσαμε παραπάνω, την ατόσφαιρα των Μπέηδων της Κόνιτσας. Αν και τον τελευταίο καιρό έχουν γραφεί αρκετές μελέτες που έχουν αποκαταστήσει τη ΜΕΓΑΛΩΣΥΝΗ του Αλή Πασά, το φιλελληνικό του φρόνημα, το σημαντικό του ρόλο στην ανάπτυξη της Ηπείρου και την ελληνική Επανάσταση, εν τούτοις στον πολύ κόσμο ο Αλή Πασάς παραμένει ακόμα η πιο παρεξηγημένη προσωπικότητα, ο στιγερός εγκληματίας, ο αιμοδιψής τύραννος κ.λπ. και αγνοείται παντελώς το Μεγάλο του Έργο, για το οποίο είμαστε υποχρεωμένοι να πούμε μερικά πράγματα, στοιχειώδη προσεγγίζοντας το όλο θέμα από μια διαφορετική πλευρά, με μια διαφορετική ερμηνεία της ψυχολογίας αυτού του ΜΕΓΑΛΟΥ.

Όσοι έγραψαν για τον Αλή Πασά, επιμένουν στην μεγάλη επιρροή που άσκησε επάνω του η μητέρα του Χάμκω, δίνοντας στη Χάμκω διάφορους άθλιους χαρακτηρισμούς. Πραγματικά, όταν πέθανε ο πατέρας του, Βελή μπέης, ο Αλή Πασάς ήταν δεν ήταν εννιά χρονών, είχε γεννηθεί το 1744 και ο πατέρας του πέθανε το 1753. Από τότε η οικογένεια πέφτει στις πλάτες μιας γυναίκας, ξένης στην περιοχή του Τεπελενίου, που η μητρική της γλώσσα ήταν τα ελληνικά, ενώ όλοι γύρω της μιλούσαν αρβανίτικα. Σ’ ένα εχθρικό και αρπαχτικό περιβάλλον, που είναι έτοιμο να κατασπαράξει τη μικρή οικογένεια της Χάμκως, με τα δυο της παιδιά. Τον Αλή και τη Χαϊνίτσα ή Σιαχνισιά, τέσσερα χρόνια μικρότερη από τον Αλή. Και αρχίζει από τότε μια ζωή γιομάτη περιπλανήσεις εξευτελισμούς και περιπέτειες, όπου σκληρός τιμονιέρης αποκαλύπτεται η Χάμκω, ασυνήθιστο γεγονός για μια κοινωνία ανδροκρατική, όπως είναι η μικρή κοινωνία του Τεπελενίου και των γύρω χωριών. Μέσα σ’ αυτή την κοπιαστική, την αγωνιώδη, τη γιομάτη επιτόπιες αντιπαλότητες, εκδικήσεις, αντεκδικήσεις, μετεγκαταστάσεις από το Τεπελένι στην Κάριανη (κι από την Κάριανη στους Γκιάτες και πάλι στο Τεπελένι) ζωή της οικογένειας, αναπτύσσεται στον μικρό Αλή θαυμασμός και αγάπη για τη μάνα του, στα όρια του Οιδιπόδειου συμπλέγματος κι ένας

πάρα πολύ δυνατός σύνδεσμος ανάμεσα στα τρία άτομα της οικογένειας, άρρηκτο δέσιμο που γεννιέται ανάμεσα στους ανθρώπους που χτυπιούνται απέξω, που είναι υποχρεωμένοι να αμυνθούν για να επιζήσουν.

Όσο ζούσε ο πατέρας του Αλή, το σπίτι ήταν δίγλωσσο. Αρβανίτικα γιατί ο πατέρα ήταν αλβανόγλωσσος, κι ελληνικά διότι η Χάμκω επέμενε να μιλάνε τα παιδιά της και ελληνικά, να μπορούν να συνεννοούνται με τους δικούς της. Όταν όμως πέθανε ο Βελημπέης, τα ελληνικά έγιναν η βασική γλώσσα του σπιτιού, πούταν ταυτόχρονα και γλώσσα άμυνας σ' ένα περιβάλλον εχθρικό. Έτσι ο Αλής έγινε ελληνόγλωσσος κι όταν απόχτησε δύναμη ως Πασάς στα Γιάννενα, καθιέρωσε την Ελληνική γλώσσα, γλώσσα επίσημη του Κράτους (Κ. Βακαλόπουλος, σελ. 196).

Όταν χτυπιέται η Χάμκω, από συγγενείς και φίλους καταφεύγει στους γείτονες χριστιανούς του Χορμόβου. Όπως αργότερα κατάφυγε ο Αλής στους άλλους χριστιανούς της Χοστέβας. Αυτό ήξερε η Χάμκω από το σπίτι της στην Κόνιτσα, "οι χριστιανοί είναι καλοί άνθρωποι", αυτό έκανε. Αλλ' οι Χορμοβίτες δεν αποδείχτηκαν άξιοι της εμπιστοσύνης. Και μαζί με τους Γαρδικώτες και Ριζιώτες το 1762, χτυπούν την Κάρυανη όπου είχε εγκατασταθεί η Χάμκω με τα παιδιά της λαφυραγωγούν το σεράγι της, το καίνε και πιάνουν τη Χάμκω και την κόρη της Χαϊνίτσα "αιχμάλωτους". Τις σέρνουν... στο Γαρδίκι όπου τις εξευτελίζουν, βάζοντας στα κεφάλια τους αντί φερετζέ κόσκινο και σε συνέχεια περνάνε στην εσχάτη προσβολή, βιάζοντες αυτές καθημερινώς και εναλλάξ οι διάφοροι Γαρδικιώτες και Χορμοβίτες. Να σημειωθεί δε ότι τότε η Χαϊνίτσα ήταν μόλις 13 ετών. Ο Αλής είχε καταφέρει να διαφύγει την ώρα της επίθεσης από την Κάρυανη. Άκουγε τους βασανισμούς, τους εξευτελισμούς και την ατίμωση της μάνας και της αδελφής του, αλλά δεν μπορούσε να κάνει τίποτα. Όταν γλυτώνει απ' το Γαρδίκι η Χάμκω εγκαθίσταται στο χωριό Γκιάτες, όπου χτίζει νέο σεράγι.

Δεν μπόρεσε η Χάμκω να ησυχάσει ούτε κει, Χορμοβίτες και Ριζιώτες Χριστιανοί, άγριοι όμως κι εκδικητικοί πέφτουν στο σεράϊ της στους Γκιάτες και δεν αφήνουν τίποτα όρθιο. Έτσι η Χάμκω με τα δυο της παιδιά βρίσκει καταφύγιο πάλι στο Τεπελένι... Εκεί την βρίσκει ο Άγιος Κοσμάς. Κυνηγημένος κι αυτός ύστερα από μια συγκέντρωση έξω από το Τεπελένι, ζητάει άσυλο μέσα στο Τεπελένι, που δεν ήταν και τόσο εύκολο να βρει, ανάμεσα σε λιγοστές χριστιανικές οικογένειες, που έτρεμαν κι αυτές. Έτσι καταφεύγει στη Χάμκω, "που τον υποδέχεται με σεβασμό" κι ας γράφουν μερικοί ιστορικοί ότι ήταν διεφθαρμένη και φιλήδονη γυναίκα. Από την δραστήρια αυτή Αρβανίτισσα, που ο Αλή Πασάς της χρεωστούσε τα πάντα, ο Κοσμάς έμαθε όλη την ιστορία του γιου της. Αργότερα ήρθε και ο Αλής, που τότε συναντήθηκε και γνωρίστηκε για πρώτη φορά με τον Κοσμά, όχι πολύν καιρό πριν ο τελευταίος μαρτυρήσει στο Καλικόντασι.Πόσες μέρες φιλοξενήθηκε ο Κοσμάς από τον Αλή Πασά στο Τεπελένι και ποιο είναι το περιεχόμενο των συνομιλιών τους, δεν είναι

εξακριβωμένο... Οπωσδήποτε όμως από τότε ο Κοσμάς έγινε ένας αλησμόνητος φίλος της οικογένειας Αλή Πασά. Η συνάντηση του Αλή με τον Κοσμά έμεινε βαθιά χαραγμένη στη σκέψη του σ' όλο τον πολυκύμαντο βίο του" (βλ. Μ. Γκιόλια, Κοσμάς ο Αιτωλός, σελ. 267 και επ.).

Μέσα στην "βάρβαρη, απολίτευτη και άγρια αρβανιτιά", κατά τον Θωμά Θεοπρωτό, θάβρισκε ο Πάτερ Κοσμάς φίλους και οπαδούς, να τον προστατεύσουν και να τον ακούσουν μ' ευλάβεια και σεβασμό, αν δεν είχαν μέσα τους, όπως η Χάμκω, αυτό τον Κονιτσιώτικο πολιτισμό, αυτή την ανατροφή, την ευγένεια και τη αγάπη; Όλα αυτά που η ίδια είχε περάσει και στα παιδιά της. Ο άγιος Κοσμάς δεν ήταν ένας συνηθισμένος Παπάς εκείνης της Εποχής. Ήταν ένας οραματιστής, κήρυκας ενός λόγου γιομάτου έννοιες υψηλές, που χρειάζονταν πολύ περισσότερο από απλή καλοσύνη για να καταλάβεις, και να τον κάνεις φίλο σου. Κι ο Αλή πασάς τον έκανε όχι μόνο φίλο, αλλά έγινε κι οπαδός του, ίσως ο πιο συγκινημένος, ο πιο πιστός οπαδός. Είχαν και οι δυο τους πολλά οράματα. Και προ παντός πίστευαν και οι δυο ότι η παιδεία, το σχολείο, η μόρφωση είναι καταλυτικοί παράγοντες του ζόφου που κυριαρχούσε τότε στη γύρω τους κοινωνία.

Μελετώντας το βίο και τη δράση του Αλή, θα διαπιστώσει κανένας ότι ο Αλής ήταν αγκυστρωμένος πάνω στη μάνα του και την αδερφή του. Κι όταν εκείνες φύγανε, τότε τη θέση τους πήρε η κυρά Βασιλική. Ήταν ανασφάλεια αυτό, ήταν αδυναμία, τις οίδε;

Το πόσο συγκινημένος κι επηρεασμένος έμεινε ο Αλήπασας από τη συνάντηση αυτή, φαίνεται κι απ' τ' παρακάτω. Μπαίνοντας στο Μπεράτι το 1810 ο Αλήπασας με τη βοήθεια αρματολών και κλεφτών, αφού προηγουμένα απομάκρυνε τον Ιμπραϊμπασα, η πρώτη του σκέψη ήταν να τιμήσει τον Κοσμά "όθεν εμβαίνοντας εις το Μπεράτι ο βεζίρ Αλήπασας (γράφει ο μαθητής του Κοσμά, Χριστοδουλίδης), ενεθυμήθη τον λόγον εκείνον του αγίου και κράζοντας τον Δεσπότην των Βελεγράδων, τον πρόσταξεν να κάνει ανακομιδήν του αγίου και να κτιστή και μοναστήριον επ' ονόματι του τιμώμενον"... Το αξιοσημείωτον είναι πως δεν επεδίωξε να χτιστεί απλώς ένα μοναστήρι... ήθελε να συμβάλλουν και οι κοινότητες και να δεθούν ιστορικά με το έργο του. Προσωπικά έδωσε αρκετά χρήματα και έκαμεν έρανο σ' όλη την Ήπειρο και την Αιτωλοακαρνανία..." (Γκιόλιας, σελ. 270). Ο Άγιος Κοσμάς είχε απαγχονισθεί στις 24 Αυγούστου 1799.

"Ο Αλήπασας παράγγειλε ακόμα με δικά του χρήματα σε φημισμένους χρυσοχόους στους Καλαρρύτες.... και ειδική ασημένια θήκη για να τοποθετηθεί η κάρα του Αγίου... Τόσο ήταν το προσωπικό μεράκι και η ευγνωμοσύνη που ένοιωθε"...δεν αρκέστηκε μόνο σ' αυτά ο Αλήπασας, φρόντισε και για τη σύνταξη της "Ακολουθίας του Κοσμά" από το Χριστοδουλίδη.... και προσπαθώντας να κάνει πράξη τα κηρύγματα του πάτερ Κοσμά, ενίσχυσε παντού την ίδρυση και τη στήριξη των ελληνικών σχολείων... Τελικά, "όταν σχεδίαζε την ανοιχτή ρήξη

του (ο Αλήπασας) με την Πύλη, έφερε την κάρα του Κοσμά στα Γιάννενα και οργάνωσε μεγάλη λαϊκή τελετή... Την πλατειά συμμετοχή του λαού και του κλήρου σ' εκείνη την τελετή την περιγράφουν διάφοροι περιηγητές σ' ανήσυχα Γιάννενα... Συναντήσαμε, γράφει ο Γάλλος Μολινιό, στο δρόμο το λείψανο του Αγίου Κοσμά κι ακολουθήσαμε και μεις, μαζί με το πλήθος προς το σεράγι... Οι άνθρωποι έβγαιναν στις πόρτες και προσεύχονταν...

Ένα απόσπασμα από καβαλλάρηδες, σωματοφύλακες του Αλή ακολουθούσαν τους Έλληνες καλογέρους. Οι ψαλμωδίες των ιερέων ενώνονταν με τις προσευχές του πλήθους, που μεγαλόφωνα πρόφεραν τις λέξεις "Κύριε ελέησον"... Οι έλληνες καλόγεροι πέρασαν από διπλούς στίχους σωματοφυλάκων του Αλή παρατεταγμένων από δω κι από κει, μέσα στην κεντρική πύλη του σεραγιού... Φορούσαν (οι σωματοφύλακες) τις επίσημες στολές τους, κόκκινες και χρυσοκέντητες και στα σιλάχια τους λαμποκοπούσαν τα καθάρια τους άρματα... Έξαφνα είδα τον Αλή να προχωρεί έχοντας στο πλευρό του μιαν ωραία ακάλυπτη γυναίκα. Ήταν η κυρα Βασιλική, ολόμαυρα ντυμένη που βημάτιζε σεμνά με δακρυσμένα τα μεγάλα της μάτια και κοιτάζοντας κάτω το έδαφος. Και ενώ οι καλόγεροι που σήκωναν το λείψανο ανέβαιναν σιγά τις πέτρινες σκάλες, όλο εκείνο το πλήθος γονάτισε, δίνοντας π ρ ώ τ ο ς τ ο π α ρ ά δ ε ι γ μ α ο Α λ ή ς ... Η φωνή του παπά τότε ηχηρή κι επιβλητική ακούστηκε "από λιμού, λοιμού και πολέμου". Ο Αλής και η Βασιλική σηκώθηκαν κι ασπάσθηκαν με σεβασμό τη γυάλινη θυρίδα της ασημένιας κάσας..." (Γκιόλας, σελ. 274).

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ σύγχρονη του Αλήπασα, στα τέλη του 18ου αιώνα έγραφε "Γραφαί από πολλά μέρη της Ρούμελης κηρύττουν την ευτυχίαν των ραγιάδων υπο την Ηγεμονίαν του Υψηλοτάτου ηγεμόνος πάσης Ηπείρου και πασιά των Ιωαννίνων Αλήπασα Βελή πασιά. Η υψηλότης του αφ' ου έκαμαν εις εκείνα τα μέρη να απολαμβάνουν οι χριστιανοί μιαν άκραν ειρήνην (Βλ. Γκιόλα, σελ. 259).

Είναι περίεργο και καταντάει ακατανόητο, σχεδόν αντεθνικό το γιατί δε διδαχτήκαμε ποτέ την πραγματική- τη φιλελληνική, την ανθρώπινη πλευρά του Αλήπασαγια την οποία γράφει ο ταπεινός κι άγνωστος Παπα Δημήτρης από Τσαμαντά εις ένδειξη και ενθύμηση... "Έτει 1814. Σεπτέμβριος 26. Θύμηση ποιος να ζη και να μολογεί τα θάματα του Αλή Πασά Βεζύρη, τι έκαμε και τι θα κάμη, ο Θεός το ηξεύρει. Και αυτός εξετόπισε τους Αγάδες από τα σπίτια τους και από τον τόπο τους και τα χωριά τους, τους ατζαμήδες και άλλους πολλούς. Και τους Χριστιανούς τους έχει καλά και ο Θεός να έχη κι αυτόν καλά. Το σήμερα γράφω γράφω και αύριο δε η ξεύρω τι μέλλει να γίνη. Παπα Δημήτρης από Τσαμαντά εις ένδειξη και ενθύμηση του καιρού γράφω, και άλλος σε τέτοια χαρτιά να μη γράφει, τι είναι κατάρα και να συγχωρέση ο Θεός και εμένα από τις πολλές μου αμαρτίες" (Αθηναγόρα, Νέος Κουβαράς Ηπειρ. Χρονικά 1929, σελ. 35).

Στα όρια αυτής της μικρής μελέτης που θέλει, να καταδείξει ότι η Κονιτσιώτισσα Χάμκω πέρασε στην ψυχή του Αλήπασα το μεγαλύτερο μέρος

απ' τα χαρακτηριστικά και τα πιστεύω της Κονιτσιώτικης κοινωνίας εκείνου του καιρού, την αγάπη, προς τον απλό λαό, χριστιανικό ή μουσουλμάνο, το σεβασμό προς τη Χριστιανική θρησκεία, τη μεγάλη παιδευτική αξία της ελληνικής γλώσσας, το μίσος προς τους διάφορους τοπικούς αγάδες, σιουμπασίδες και μπέηδες, που λυμαίνονταν τα χωριά και τις κωμοπόλεις κι εμπόδιζαν την ανάπτυξη μιας ομαλής οικονομικής ζωής, την μεγάλη εκτίμηση προς τις πάσης φύσεως δυνατότητες που είχαν οι έλληνες, ο παμπάλαιος πολιτισμός τους κ.λπ. μου είναι αδύνατο να μπορέσω να περιγράψω που έγκειται η ΜΕΓΑΛΩΣΥΝΗ και η ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ για κείνη την εποχή, του Αλήπασα.

Ξέρουμε όμως, όλοι ότι αυτό το ιδιαίτερο που ανέπτυξε ο Αλήπασας στα γράμματα, στα σχολεία, στο πολιτισμό, στις συναλλαγές, στο ότι έγινε γνωστός σ' όλη την Ευρώπη με τις επαφές που είχε με τους Ευρωπαϊούς Κυβερνήτες, που ανέβασε τα Γιάννενα και τα κατέστησε κοσμοπολιτικό κέντρο, έτσι ώστε να είναι γιομάτα κάθε μέρα από ξένους επίσημους, περιηγητές και περίεργους επιστήμονες, να δημιουργήσει μια διοίκηση, ένα σύστημα λειτουργίας κράτους, και προ παντός να εξασφαλίσει ησυχία και συνθήκες κατάλληλες για την ανάπτυξη του εμπορίου και της βιοτεχνίας, επικοινωνιακά μέσα, ταχυδρομείο, στο ότι χρησιμοποίησε απόλυτα και χωρίς επιφυλάξεις, το μέχρι τότε αδρανούν ελληνικό στοιχείο κ.λπ. και όλα αυτά μέσα σε μια άγρια περίοδο, σε μικρό χρονικό διάστημα εκκόλαψης, σχεδόν από το μηδέν και με την αμυδρή μακρινή μνήμη ενός προϋπάρχαντος πολιτισμού, δεν είναι δυνατόν να έχουν κάποια σχέση με τις καταβολές του αγράμματος ΑλήΠασα από το Τεπελένι, "των βάρβαρων, απολίτικων και άγριων" καθώς λέει ο Θωμάς Θεσπρωτός, κατοίκων του.

Ούτε, φυσικά και με τις ανύπαρκτες "αξίες και οράματα" του περιβάλλοντος της φάρας του Μέτσιου Χούσου, πούταν η ευρύτερη πατρική οικογένεια του Αλήπασα.

Αναμφισβήτητα, (καθώς ξέρουμε πόσο τον επηρέασε η μάνα του, από την παιδική του ηλικία, πως ακόμα και η δημιουργία της οικογένειάς του στα 23 του χρόνια έγινε με την εισήγηση και τη συμβουλή της), πρέπει να παραδεχτούμε και να αναζητήσουμε τα θεμέλια και τις ρίζες αυτής της πραγματικά μεγαλειώδους ανέλιξης του Αλή Πασά, στην αγωγή, στις βάσεις, σ' όλη την υποδομή, πολιτιστική, κοινωνική, μορφωτική, πρώτ' απ' όλα της ίδιας της μητέρας του, της Χάμκως "θυγατέρας του Ζεϊνελ Μπέη, ενός εκ των ισχυροτέρων Αλβανών της Κονίτσης έχοντος πρόγονον πασάν" (Σπ. Αραβαντινός: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΣΑ σελ. 7) και κατά συνέπεια της Κονιτσιώτικης κοινωνίας εκείνων των χρόνων.

Για να πλησιάσουμε όμως, όσο γίνεται πιο πολύ την αντικειμενική αλήθεια, δεν πρέπει ν' αποσιωπήσουμε και το γεγονός ότι η μεθοδολογία, οι μέθοδοι δηλαδή και τα συστήματα που χρησιμοποίησε ο Αλήπασας για να φτάσει στα παραπάνω αποτελέσματα υπήρξαν τις περισσότερες φορές σκληρές, απάνθρωπες κι απαράδεκτες, εγγίζοντας πότε-πότε τα έσχατα όρια. Εδώ είναι που πρέπει να μελετήσουμε τα ήθη και τις συνήθειες κείνης της εποχής. Να συγκρί-

νουμε. Να μετρήσουμε τ' αποτελέσματα. Το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο επιτεύχτηκαν. Κι έπειτα να δικάσουμε, ανεπηρέαστοι από τις φήμες και τις κραυγές, προπαντός απ' τις κραυγές εκείνων που αδικούσαν και χτυπήθηκαν. Κείνων που μεμψιμοιρούσαν και παραμερίστηκαν. Κείνων που από ιδεοληψίες και φανατισμό βλέπουνε στραβά. Να παραβλέψουμε τις κραυγές των λύκων όταν κάποιος άλλος σφάζει τα πρόβατα. Ν' αντιμετωπίσουμε κατάματα το φτωχό που χόρτασε ψωμί. Τη μάνα που είδε τα παιδιά της και τον άντρα της στο σπίτι. Τον έμπορο που σιγούρεψε τιςπραμάτιες του. Του ταξιδιώτη που πέρασε τα λαγκάδια και τα δάση δίχως φόβο. Τον αγρότη και το χωρικό που απαλλάχτηκαν από τον αγά και το σιούμπαση.

(Συνεχίζεται)

ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ

Στο κείμενο του Γιάννη Λυμπερόπουλου "Ο Φιλελληνισμός των μπέηδων της Κόνιτσας "ΚΟΝΙΤΣΑ" τ. 75, σελ. 183, μεταξύ άλλων έγιναν και τα παρακάτω λάθη κατά τη στοιχειοθεσία, που μπερδεύουν το νόημα.

Στη σελ. 185, τέλος 2ης Παραγράφου: Το κομμάτι από τον Κοσμά Θεσπρωτό έχει ως ακολούθως: "...αγκαλά οι Κολωνιάται και Μουρατάται γενικώς όλοι καλούνται Μπέγηδες, σχεδόν και εκείνοι που βόσκουν τα γίδια και γελάδια" και συμπληρώνει, "πως οι κάτοικοι είναι γενικώς αμαθείς, και άτεχνοι, μόνον το τουφέκι έχουν έργον και με αυτό ζουν άλλοι μισθοφόροι, άλλοι λησταί και πολλοί ολίγοι ποιμένες και γεωργοί".

Στη σελ. 187, δεύτερη σειρά, δεύτερης παραγράφου, πρέπει να διορθωθεί: "όταν οι Τούρκοι επί Μαχμούτ Β' καταγεοούργησαν 2.000.000 Μπεκτασήδες". Η τετάρτη σειρά της ίδιας παραγράφου να διορθωθεί; "έδιναν τη γραμμή πλεύσης στους περισσότερους κατοίκους της Τοσκαρίας".

Στη σελ. 189 δεύτερη σειρά δεύτερης παραγράφου, μετά τη φράση "περιοχή του Παπίγκου" ανοίγει μια μεγάλη αγκύλη, υπό μορφή υποσημείωσης. (Μια περιοχή που εκτεινονταν" ... και κλείνει αυτή η αγκύλη οκτώ σειρές παρακάτω με τη φράση "τόμος 14 έτος 1938, σελ. 277-294").

Και στο τέλος του κειμένου σελ. 192 μετά τη φράση "ήκουσεν διαπιστευτικώς" πρέπει να προστεθεί η φράση: "ότι ήσαν Ηπειρώται και ότι υπήρχαν πραγματικώς Χριστιανοί"...

Περιοδικόν "ΑΣΗΜΟΧΩΡΙ"

Γνωστοποίηση

Ως υπεύθυνος του Περιοδικού ΑΣΗΜΟΧΩΡΙ βρίσκομαι στη δυσάρεστη θέση να κάνω γνωστό στους αγαπητούς χωριανούς - συνδρομητές και φίλους του Περιοδικού, ότι λόγω οικονομικών και άλλων δυσκολιών, το περιοδικό ΑΣΗΜΟΧΩΡΙ αναστέλλει την έκδοσή του. Παρακαλούμε τους φίλους του περιοδικού να δείξουν κατανόηση σ' αυτή μας την απόφαση.

1/10/97

Ο υπεύθυνος του περιοδικού
πρεσ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΑΤΣΗΣ

Η αρχαιολογική έρευνα στην περιοχή της Κόνιτσας

Η Κόνιτσα και η περιοχή της βγαίνει σιγά σιγά από την αφάνεια και κατακτά τη θέση που της αρμόζει και στον τομέα του αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

Η μακροχρόνια φιλότιμη ενασχόληση των επιμέρους μελετητών με την αρχαιολογική έρευνα της περιοχής, αρχίζει δειλά να αποδίδει καρπούς και να μεταβάλλεται σε ουσιαστικό ενδιαφέρον από την πλευρά της πολιτείας, η οποία αναγνωρίζει πλέον τη σημασία που έχει για τη χώρα μας η ανάπτυξη της ακριτικής αυτής περιοχής, μέσα από την ανάδειξη της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της.

Αρκετά είναι τα προγράμματα υλοποίησης που αφορούν στον πολιτισμό.

Ένα από αυτά είναι και η Προγραμματική Σύμβαση που υπεγράφη μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού, του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και του Δήμου Κόνιτσας, τον Ιούνιο του 1996, με αντικείμενο την εκπόνηση και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος έρευνας, αποκατάστασης και ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της περιοχής.

Στόχοι του προγράμματος είναι η διάσωση, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα στα πλαίσια της ορθής ανάπτυξης κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων, αναβάθμισης της ποιότητας της ζωής των κατοίκων και της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής.

Στα πλαίσια της υλοποίησης της παραπάνω Προγραμματικής Σύμβασης εκπονήθηκαν αρχιτεκτονικές μελέτες και εκτελέστηκαν έργα στερέωσης και αποκατάστασης, που αφορούσαν

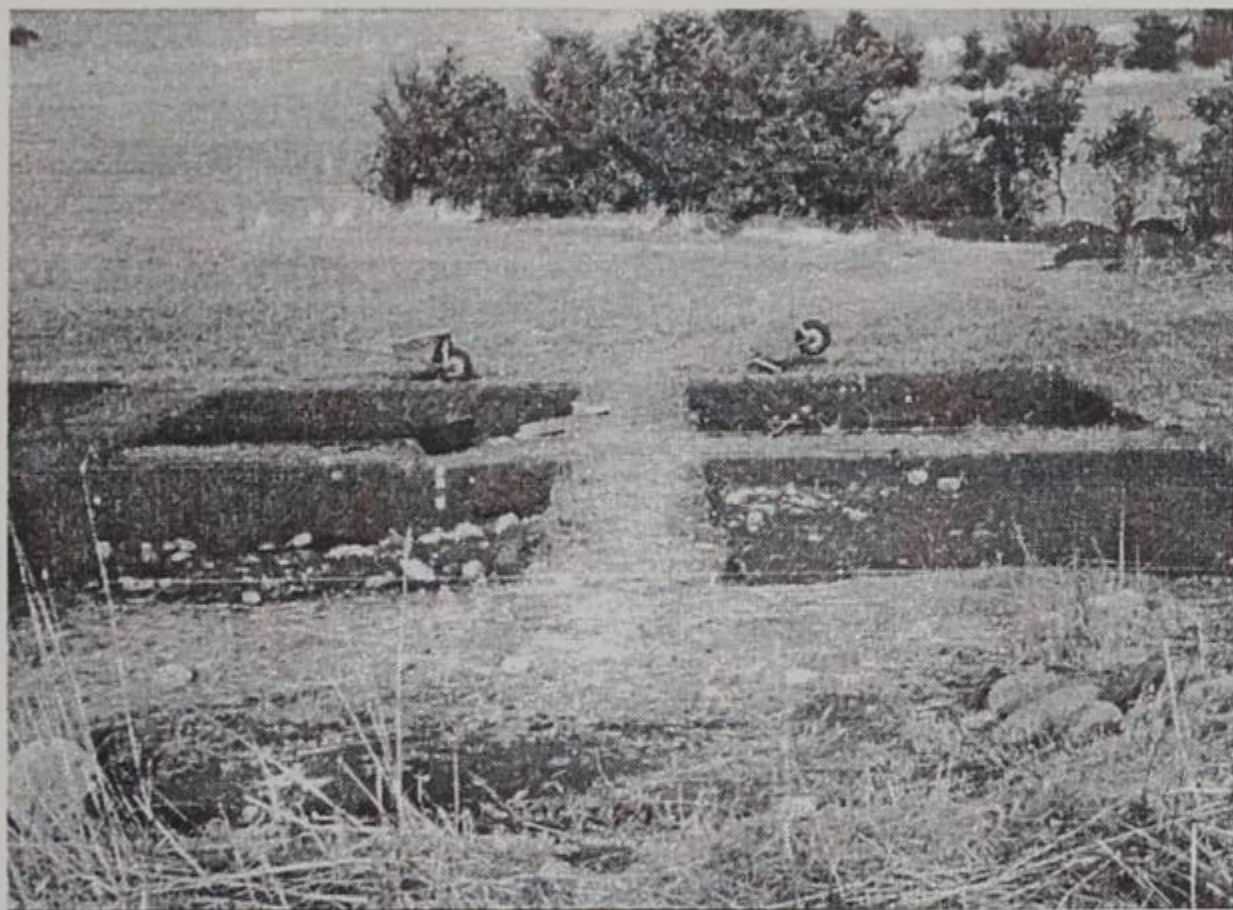
μνημεία βυζαντινά και μουσουλμανικά, έγιναν αυτοψίες μνημείων και καταγραφές εικόνων και κειμηλίων.

Εκτός των παραπάνω πραγματοποιήθηκαν το περασμένο καλοκαίρι και ανασκαφικές έρευνες, που καλύπτουν αποσπασματικά το ευρύ χρονικό διάστημα από το 12.000 π.Χ. μέχρι το 19^ο αιώνα μ.Χ.

Στην παλαιολιθική εποχή ανήκει η βραχοσκεπή Μπόϊλα στην έξοδο της κοιλάδας του ποταμού Βοϊδομάτη, που ερευνάται με ευθύνη της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας.

Η ανασκαφή πραγματοποιείται στην αρχή της, εκπάγλου ομορφιάς, χαράδρας του Βίκου, κοντά στην πέτρινη παραδοσιακή γέφυρα του Βοϊδομάτη. Εντοπίστηκαν λίθινα και οστέινα εργαλεία της επιγραβέτιας πολιτισμικής φάσης, δημιουργήματα ομάδας ανθρώπων που ζούσαν εδώ εποχιακά, σε κυνηγετικό-συλλεκτικό στάδιο, στο τέλος της παγετώδους εποχής, περίπου από το 12.000 π.Χ. μέχρι το 8.000 π.Χ. Οι παλαιολιθικοί χρήστες της θέσης εκμεταλλεύονταν πρωτίστως τους φυσικούς πόρους από το άμεσο παραποτάμιο οικοσύστημα και δευτερευόντως άλλους πόρους, από πιο απομακρυσμένες οικολογικές ζώνες εκτός των ορίων της κοιλάδας.

Η ανασκαφή συνιστά μέρος του ευρύτερου και μακρόπνοου προγράμματος παλαιολιθικών ερευνών "Βοϊδομάτη-Αώου" της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας και αποτελεί συνέχεια των ερευνών, που ξεκίνησαν τη δεκαετία του '60, με σκοπό τη συστηματική διερεύνηση της Παλαιο-

Ανασκαφή Λιατοβουνίου.

λιθικής εποχής στην Ήπειρο.

Στην εποχή από την Ύστερη Χαλκοκρατία (12ος αι. π.Χ.) μέχρι το τέλος της Κλασικής περιόδου (4ος αι. π.Χ.) ανήκει τμήμα του λόφου του Λιατοβουνίου, όπου μαρτυρείται οικισμός της αρχαίας φυλής των Μολοσσών, στην κοιλάδα του ποταμού

Αώου, κοντά στη συμβολή του με τον ποταμό Βοϊδομάτη.

Η φυσικά πλεονεκτική θέση στην κορυφή του λόφου, έδινε στους κατοίκους τη δυνατότητα ελέγχου όλης της περιοχής και των διαβάσεων από και προς τη νότια Ήπειρο, τη Μακεδονία, τη Θεσσαλία και τα παράλια του Ιονίου και της Αδριατικής.

Η ανασκαφή έγινε με ευθύνη της ΙΒ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Ηπείρου. Η έρευνα για τον εντοπισμό του οικισμού σχετίζεται με το νεκροταφείο, που ανασκά-

φθηκε κατά τα έτη 1994-95, χρονολογείται από τον 12ο μέχρι τον 4ο αιώνα π.Χ. και έφερε στο φως σημαντικά στοιχεία για τις εμπορικές σχέσεις των κατοίκων της περιοχής με τα κέντρα της εποχής, όπως η Κόρινθος και η Αθήνα και συνδέονταν με αυτήν μέσω των αποικιών των πόλεων του νότου στον Αμβρακικό κόλπο ή στο Ιόνιο και στα παράλια της

Αδριατικής.

Η πρόσφατη ανασκαφική έρευνα, σύμφωνα με τις υπεύθυνες αρχαιολόγους της ανασκαφής έδωσε θραύσματα αγγείων που μαρτυρούν την κατοίκηση του λόφου ήδη από την Ύστερη Χαλκοκρατία (12ος αι. π.Χ.).

Καλντερίμι στην οικία Χάμκως.

Από το 18ο αιώνα χρονολογείται το ερειπωμένο αρχοντικό με την ονομασία Οικία Χάμκως που βρίσκεται στην Κόνιτσα.

Οφείλει το όνομα στη Χάμκω, κόρη του Ζεϊνέλμπεη, που παντρεύτηκε τον

Βελή-πασά και το 1741 απέκτησε έναν γιο, τον μετέπειτα περιβόητο **Αλή Πασά των Ιωαννίνων**, ο οποίος δημιούργησε στην Ήπειρο ένα σχεδόν ανεξάρτητο κράτος, με αποσχιστικές τάσεις από την οθωμανική αυτοκρατορία στα τέλη του 18ου αιώνα. Η Χάμκω, μια δυναμική γυναίκα της εποχής της, είχε υπό την επιρροή και τον έλεγχο της όλη την ευρύτερη περιοχή μέχρι την αλβανική επαρχία του Τεπελενίου, όπου είχε γεννηθεί και ο γιος της Αλής.

Κατά τη φετινή περίοδο καθαρίστηκε σε πρώτη φάση τμήμα του τεράστιου συγκροτήματος και η ανασκαφή περιορίστηκε στο δυτικό τμήμα, όπου δεσπόζει ο επιβλητικός τριώροφος οχυρωματικός Πύργος (Κούλια). Οι εργασίες έγιναν με ευθύνη του αρχαιολόγου της Προγραμματικής Σύμβασης ΥΠ.ΠΟ. - Τ.Α.Π. - ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ και υπό την εποπτεία της 8ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ηπείρου.

Αφού καθαρίστηκε ο χώρος από την άγρια βλάστηση αποκαλύφθηκαν βοηθητικά κτίσματα του οχυρωματικού Πύργου (Κούλιας) καθώς και το λιθόστρωτο καλτερίμι πρόσβασης που οδηγεί από τον κεντρικό πυλώνα

εισόδου, με τα λιθανάγλυφα σχέδια, μέχρι τον Πύργο (Κούλια).

Σκοπός της έρευνας ήταν η αποκάλυψη της αρχικής μορφής τμήματος του αρχοντικού, ούτως ώστε να καταστεί ο χώρος επισκέψιμος και η ανάδειξη της τοπικής αρχιτεκτονικής, όπως αυτή διαμορφώθηκε από τους περίφημους μαστόρους της περιοχής Κόνιτσας κατά τους τρεις τελευταίους αιώνες.

Η σπουδαιότητα των αρχαιολογικών θέσεων και των ευρημάτων αποτελούν την περίτρανη απόδειξη ότι η περιοχή της Κόνιτσας αποτελούσε κέντρο αδιάλειπτης ανθρώπινης δραστηριότητας όλους τους αιώνες.

Πιστεύουμε συνεπώς, ότι με το προσήκον ενδιαφέρον του Υπουργείου Πολιτισμού και της πολιτείας εν γένει, θα καλυφθούν στο προσεχές μέλλον τα όποια κενά υπάρχουν σχετικά με την ιστορική και πολιτιστική συνέχεια της περιοχής Κόνιτσας και της Ηπείρου γενικότερα και θα αναδειχθεί αυτή η σημαντική γωνιά της ελληνικής γης σε κέντρο διατήρησης και προβολής του ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου μας.

Χρυσόστομος Β. Καρράς

Π Ω Λ Ε Ι Τ Α Ι

Το τριώροφο κτίριο που στεγάζεται το Αστυνομικό Τμήμα Κονίτσης, πλήρως ανακαινισμένο και εκσυγχρονισμένο.

Εμβαδόν κτιρίου 380 τετρ. μέτρα.

Εμβαδόν οικοπέδου 1.300 τετρ. μέτρα.

Συντελεστής δομήσεως 0.80.

Οικοδομούνται συνολικά 1.040 τετρ. μέτρα συν τα ημιυπόγεια.

Πληροφορίες:

Τηλ. **01-7517136, 01-7525301**

ΚΑΤΑΦΩΡΗ ΑΔΙΚΙΑ

Κάθε χρόνο, στις 28 Οχτώβρη, γιορτάζεται σ' όλη την Ελλάδα, μα και απ' όλους τους Έλληνες, που ζουν στο εξωτερικό, το έπος του 1940, που ανήκει σ' όλους τους Έλληνες: Ρουμελιώτες, Θεσσαλούς, Μωραΐτες, Μακεδόνες, Θράκες, όμως να πούμε πως ανήκει κυρίως στους Ηπειρώτες και στις Ηπειρώτισσες και να γιατί. Από τα πρώτα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας φαίνονταν καθαρά, πως η φασιστική Ιταλία θα επιτίθονταν και στην Ελλάδα.

Δυστυχώς η Κυβέρνηση του Μεταξά δεν ετοιμάζονταν σοβαρά για πόλεμο. Τα χρήματα του Ελληνικού λαού τα διέθετε για τη φασιστική προπαγάνδα, τη συγκρότηση στρατιάς χαφιέδων, την Οργάνωση της φασιστικής ΕΟΝ (Εθνική Οργάνωση Νεολαίας) για ιδιοτελείς σκοπούς και όχι για την άμυνα της χώρας. Το πεζικό ήταν εξοπλισμένο με όπλα του πρώτου παγκόσμιου πολέμου, τα πολεμοφόδια επαρκούσαν μόνο για 3-4 μήνες, η αεροπορία δεν ήταν σε θέση να καλύψει τις ανάγκες του πολέμου παρά τους περίφημους εράνους "υπέρ της αεροπορίας".

Οι διαβιβάσεις βρίσκονταν σε υποτυπώδη κατάσταση. Στα σύνορα προς την Αλβανία (Ήπειρο, Δυτική Μακεδονία), απ' όπου διαγράφονταν η κύρια απειλή πολέμου είχαν κατασκευαστεί μόνο οχυρώσεις εκστρατείας. Το Γενικό επιτελείο Στρατού την τελευταία στιγμή, κάτω από την πίεση των γεγονότων (κατάληψη της Αλβανίας από τη φασιστική Ιταλία τον Απρίλη 1939) κατάρτισε το σχέδιο ΙΒ, το οποίο καθόριζε γραμμή άμυνας: Άραχθος πο-

ταμός - Ζυγός Μετσόβου- Όρλιακας και Βενέτικος ποταμός- Καμπή Αλιάκμονα - Στενά Πόρτας - Βέρμιο - Καϊμακτσαλάν.

Το σχέδιο αυτό προέβλεπε εγκατάλειψη της Ηπείρου με τις πόλεις Γιάννενα, Άρτα, Πρέβεζα και του μεγαλύτερου μέρους της Δυτικής Μακεδονίας με τις πόλεις: Φλώρινα, Καστοριά, Κοζάνη.

Ακόμα προέβλεπε σε περίπτωση δυσμενέστερης τροπής των επιχειρήσεων υποχώρηση ως τον Πηνειό ποταμό και ακόμα πιο κάτω.

Το σχέδιο αυτό ήταν ηττοπαθές και αν εφαρμόζονταν, ο φασίστας Μουσολίνι θα καταλάμβανε την Ελλάδα από τις πρώτες κι όλες μέρες.

Όπως ήταν επόμενο αυτό προκάλεσε γενική δυσφορία στους ειδικούς και στους πατριώτες αξιωματικούς. Έτσι το ΓΕΣ, το Σεπτέμβρη του 1939, εκπόνησε άλλο.

Σύμφωνα μ' αυτό ο Στρατός μας θα αμύνονταν στις φυσικές οχυρές τοποθεσίες: Καλαμάς ποταμός - Ελαία (Καλπάκι) - Γκαμήλα - Όρος Σμόλικας - Ψωριάρικα Γράμμου - Φαλτσάτα - Βάρμπα - όρος Λαιμός Πρέσπας, όπως είχε προτείνει η 8η Μεραρχία. Από ό,τι έλεγαν δημοκρατικοί αξιωματικοί, εκείνη την περίοδο, υπήρχε διαταγή να ριχτούν μόνο μερικές τουφεκίες για την τιμή των όπλων στα σύνορα και τα τμήματα να υποχωρήσουν στο Μπιζάνι.

Κι αυτή η τακτική, αν ακολουθιόνταν η Ελλάδα θα 'πεφτε γρήγορα στα χέρια των Ιταλών φασιστών.

Αλλά οι φαντάροι, οι υπαξιωματικοί και οι αξιωματικοί της ηρωικής 8ης Μεραρχίας Ηπείρου δεν επέτρεψαν

κάτι τέτοιο. Πρόταξαν τα στήθια τους στις σιδερόφραχτες ορδές του Μουσολίνι, τους έφραξαν το δρόμο στο Καλπάκι, στην Γκραμπάλα και τους προξένησαν τρομακτικές ζημιές.

Δεκαπέντε μέρες αντιμετώπιζαν παληκαρίσια όλες τις επιθέσεις τους και τους έτρεπαν σε άτακτη φυγή.

Έκαναν το παν οι Ηπειρώτες πολεμιστές να μην πατήσουν τα ιερά χώματα της Ηπείρου οι φασίστες του Μουσολίνι και να μην σκλαβωθεί ο λαός μας.

Στο πλευρό των γενναίων υπερασπιστών του πατρίου εδάφους στέκονταν όλοι οι Ηπειρώτες: άντρες γυναίκες, γέροι, μικρά παιδιά. Κουβαλούσαν με τα ζώα τους στην πρώτη γραμμή πυρομαχικά και τρόφιμα. Τους φιλοξενούσαν στα σπίτια τους, όταν χρειάζονταν έσκαβαν χαρακώματα.

Αξιοσημείωτες ήταν οι υπηρεσίες των Ηπειρωτισσών. Στις πρώτες μέρες του πολέμου, αυτές που ζούσαν κοντά στην πρώτη γραμμή, κουβαλούσαν ζαλικωμένες στα δύσβατα, από κρημνα και χιονισμένα βουνά της Ηπείρου πυρομαχικά, τα οποία σκοπούσαν τον τρόπο στους Ιταλούς φασίστες. Γριές, νέες, κορίτσια έπλεκαν νυχθημερόν πουλόβερ φανέλες και κάλτσες για τους φαντάρους. Δεκάδες Γιαννιωτοπούλες φόρεσαν εθελο-

ντικά άσπρες μπλούζες, περιποιούνταν τους τραυματίες και τους κρυοπαγημένους σ' όλα τα νοσοκομεία της πόλης, προσπαθούσαν με γλυκά λόγια να τους απαλύνουν τον πόνο.

Τους τραυματίες και κρυοπαγημένους του μετώπου επισκέπτονταν καθημερινά πάρα πολλοί Γιαννιώτες, τους πήγαιναν: Γλυκά, γιαούρτια, ριζόγαλα, φρούτα, τους έδιναν θάρρος και τους εύχονταν καλή ανάρρωση.

Και ενώ όπως τονίσαμε στην αρχή αυτού του σημειώματος το 1940 ανήκει πρωτίστως στην Ήπειρο, στο γενναίο λαό της, στον ηρωισμό του και στην αυτοθυσία του, αυτό άλλωστε είναι και ιστορικά αποδεδειγμένο, η Πολιτεία το γιαρτάζει επισήμως στη Θεσσαλονίκη. Πρόκειται για ολοφάνερη αδικία, η οποία πρέπει να αποκατασταθεί.

Η επέτειος του έπους του 1940 πρέπει να γιορταστεί επίσημα στα θρυλικά Γιάννενα.

Για να γίνει αυτό θα χρειαστεί τα αρμόδια όργανα να επανεξετάσουν το ζήτημα και να δώσουν τη σωστή λύση. Σε αντίθετη περίπτωση θα αναγκαστούμε να ξανασχοληθούμε πολλές φορές μ' αυτό το θέμα.

25 Σεπτέμβρη 1997
Δήμος Κ. Βότσικας

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΛΜΙΝΤΕΡΗΣ
ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΟΣ

ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ 421B
ΠΛ. ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 6390049

ΜΑΡΙΚΑΓΗ-ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΑΤΣΗ

ΜΑΙΕΥΤΗΡ - ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΟΣ - ΟΓΚΟΛΟΓΟΣ
ΔΡ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΘΕΙΣΑ ΣΤΗΝ ΟΓΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΟΛΠΟΣΚΟΠΗΣΗ
ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ
"THE BIRMINGHAM AND MIDLAND HOSPITAL FOR WOMEN"
BIRMINGHAM ΑΓΓΛΙΑ
ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΜΑΙΕΥΤΗΡΙΟΥ "ΛΗΤΩ"

ΔΕΧΕΤΑΙ: ΔΕΥΤΕΡΑ - ΤΕΤΑΡΤΗ - ΠΕΜΠΤΗ 6 - 8 Μ.Μ. ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΡΑΝΤΕΒΟΥ
ΑΤΡΕΙΟ
ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΥ 2 & ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ
ΓΚ 151 26 ΠΕΡΙΟΧΗ Ν. ΛΕΣΒΟΣ ΑΜΙΑΡΟΥΣΙΟΥ
ΤΗΛ. 8031 52

Ένα θλιβερό κορυφαίο Εθνικοϊστορικό γεγονός του 1940

Ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος με βρήκε επιστρατευμένο στις προφυλακές των Ελληνοαλβανικών συνόρων, στον 1ο λόχο προκάλυψης του λοχαγού Δημητρίου Καντάρα, που είχε την έδρα του στη Βούρμπιανη και υπάγονταν (αν και ανήκε στο Ανεξάρτητο τάγμα Κονίτσης) στο μικτό απόσπασμα της Πίνδου με Δ/τή τον συντ/χη Δαβάκη Κώστα που είχε την έδρα του στο Επταχώρι Καστοριάς, αλλά φιλοξενήθηκε και στο χωριό μας (Φούρκα), λόγω της γειτονίας με το Επταχώρι.

Στις 28.10.1940, ημέρα Δευτέρα, ώρα 6 πρωινή, οι Ιταλοί, αφού χτύπησαν τα φυλάκιά μας (22ο, 23ο και 24ο), τ' απόγευμα τάγμα των Ιταλών (τμήμα της επίλεκτης ορεινής Μεραρχίας Τζιούλια των Αλπίνων) που αριθμούσε 15 χιλ. στρατό εισέβαλε από την Ερσέκα της Β. Ηπείρου. Ο λόχος μας ύστερα από Δ/γή του Κ. Δαβάκη, ξεκίνησε από τη Βούρμπιανη και συμπτύχτηκε σε νέα γραμμή στη Λυκόρραχη.

Στις 30.10.40 ημέρα Τετάρτη, ύστερα από νυχτερινή Δ/γή του Κ. Δαβάκη, οπισθοχωρήσαμε στο Επταχώρι, όπου ήταν η έδρα της 1ης Μεραρχίας. Την ίδια μέρα καταλήφθηκε απ' τους Ιταλούς η Λυκόρραχη (Κεφαλοχώρι).

Την ημέρα αυτή ο Λυκορραχίτης Νικόλαος Νούτσος βγήκε στο παράθυρο του σπιτιού του και βροντοφώναξε:

“Ζήτω η αθάνατη Ελλάδα μας”. Δυστυχώς όμως μια αδέσποτη ιταλική σφαίρα τον άφησε άπνου.

Ο μακαρίτης Νικόλας, έτσι τον φωνάζαμε, ήταν ένας καλός οικογενειάρ-

χης, τίμιος, ήσυχος και εργατικός, με 2 κοριτσάκια, το ένα η Ρήνα ήταν μαθήτριά μου το 1935, όταν πρωτοδιορίστηκα δάσκαλος στη Λυκόρραχη. Τυχαία συνταξίδευα μαζί της το 1994 από τη Θεσσαλονίκη. Εγώ για το χωριό μου κι αυτή για γάμο στο χωριό της. Αιωνία η μνήμη σου Νικόλα!

Προτείνω στην προοδευτική κοινότητα Λυκόραχης (Κεφαλοχωρίου) να τιμήσει τη μνήμη του μακαρίτη Νικόλα του πρώτου θύματός της, το '40.

Τελειώνοντας, προσθέτω και την παρακάτω συγκινητική σχετική διήγηση του αείμνηστου λοχαγού μας, Δημητρίου Καντάρα, απ' την Μικρασιατική καταστροφή μας (1919-1922), ο οποίος όταν έμαθε για τον ηρωικό θάνατο του Νικολάου Νούτσου, έκλαψε πικρά και τα δάκρυά του έτρεχαν ασταμάτητα.

Να τι μας είπε με τρεμουλιαστή φωνή:

Παιδιά μου. Ο Νικόλαος Νούτσος, ήταν ένας ενθουσιώδης στρατιώτης μου στον Μικρασιατικό πόλεμο, αλλά δυστυχώς σκοτώθηκαν όλοι οι στρατιώτες μου και γύρισα στην πατρίδα μας, μόνον με τον αλησμόνητό μου Νικόλαο Νούτσο.

Δεν θα τον ξεχάσω ποτέ, μα ποτέ, σ' όλη μου τη ζωή.

Αιωνία η μνήμη αυτού του ήρωα, καθώς και όλων των παλικαριών μου, που έπεσαν σ' εκείνον τον άνισον και σκληρόν αγώνα, υπέρ Πίστεως και Πατρίδος.

“Ανδρών επιφανών πάσα γη τάφος”. Περικλής.

Χρ. Εξάρχου

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ 1940

(Το οδοιπορικό ενός ομήρου)

Με την κήρυξη του πολέμου από τους Ιταλούς το 1940 εγώ ήμουν δεκαεννιά χρονών.

Στο χωριό μου Πηγή (Πικλάρι) οι εισβολείς του Μουσολίνι κάθισαν κάπου δέκα μέρες.

Στις 8 Νοεμβρίου μαζί με άλλους χωριανούς πήγαμε στον κάμπο της Κόνιτσας όπου είχαμε ένα χωράφι, για να μαζέψουμε το καλαμπόκι.

Στην επιστροφή, καθώς πηγαίναμε στην τοποθεσία "Μπούση", μας συνέλαβαν Ιταλοί στρατιώτες και με τα φορτωμένα ζώα μας οδήγησαν στο Αστυνομικό Τμήμα που ήταν στη Λαϊκή Αγορά (εκεί που σήμερα έγινε πλατεία).

Ήμασταν οι πρώτοι όμηροι που έπιασαν οι Ιταλοί, εγώ και η αδερφή μου.

Σε λίγο έφεραν το Θανάση Μήτσιο και την Παναγιώταινα Ρίζου από τη Ζέλιστα. Εκεί ήταν και ο Διαμάντης από τη Σαμαρίνα, συνεργάτης των Ιταλών.

Ξημερώσαμε στα σκαλοπάτια και περιμένουμε το πρωί να μας απολύσουν, αλλά αυτοί έφεραν τους προύχοντες της Κόνιτσας, το Νίκο Ζδράβο, τον Παπαχρηστίδη, τον Γαϊτανίδη και άλλους που δεν τους θυμάμαι. Γέμισαν με κόσμο ένα λεωφορείο με οδη-

γό το μακαρίτη Βασίλη Βαγενά και μας μετέφερε στο Λισκοβίκι της Αλβανίας. Εκεί μόλις είδαν το Νίκο Ζδράβο, που τον γνώριζαν, μας έφεραν ψωμί φρέσκο και τυρί να φάμε. Έπειτα επιβιβαστήκαμε σε στρατιωτικά αυτοκίνητα μέσα στη νύχτα, περάσαμε την Κορυτσά και φτάσαμε στο Ελμπασάν, όπου μας έβαλαν σ' ένα σχολείο να κοιμηθούμε χωρίς κουβέρτες.

Άρχισαν να μας δίνουν συσσίτιο, αλλά δεν είχαμε караβάνες και κουτάλια και τρώγαμε σε κονσερβοκούτια. Ύστερα από δέκα μέρες στο Ελμπασάν, μας μετέφεραν σ' ένα στρατόπεδο, στον κάμπο κοντά στο Φίερι.

Εκεί είχαν κι άλλους ομήρους και λίγους αιχμαλώτους Έλληνες στρατιώτες. Παίρναμε όλοι μαζί συσσίτιο, αλλά μέναμε χωριστά σε σκηνές, χωρίς κουβέρτες και η ψείρα δε μας άφηνε να ησυχάσουμε. Τις γυναίκες τις πήγαν και έμεναν μέσα στο Φίερι.

Εκεί στο στρατόπεδο συνέβηκε και ένα περιστατικό. Ένα βράδυ που βρεχε πολύ, δυο στρατιώτες ντύθηκαν με πολιτικά και δραπέτευσαν μεσ' από ένα ρυάκι που ήταν εκεί κοντά, χωρίς να τους αντιληφθούν οι σκοποί.

Το πρωί πήραν χαμπάρι οι Ιταλοί και μας συγκέντρωσαν όλους. Ήταν και ο Ιταλός πρόξενος της Κέρκυρας και μας μίλησε ελληνικά.

Έριξαν και μερικές ριπές με πολυβόλα για να μας φοβίσουν.

Εκεί μείναμε ως τις 22 Δεκεμβρίου που μας μετέφεραν με αυτοκίνητα στην Αυλώνα.

Μείναμε τρεις μέρες στο αμπάρι ενός βαποριού εμείς οι άνδρες και σε άλλο οι γυναίκες. Ένα αεροπλάνο, ελληνικό ή εγγλέζικο, δεν ξέρω, έριξε δίπλα μας μια βόμβα· ευτυχώς δεν έπεσε πάνω μας.

Στις 25 Δεκεμβρίου το βράδυ ξεκινήσαμε και το πρωί φτάσαμε στο Πρίντεζι, όπου μας χώριζαν ανά εκατό άτομα και μας έστειλαν σε διάφορους νομούς. Εγώ πήγα στο νομό Μπενεβέντο μαζί με άλλους. Η μετακίνηση έγινε με τρένο.

Στην αρχή μείναμε σ' ένα σχολείο κι ύστερα μας έστειλαν ανά δέκα σε διάφορες κωμοπόλεις.

Εμένα με άλλους δέκα μας έστειλαν στο Σαν Σαλβατόρ Τελεσίνο και χωριστά τις γυναίκες. Ήμουν μαζί με τον Νικόλα Σταύρου και Μιχάλη Στρατσιάνη από την εξοχή και τον Αμάραντο, τον Τζιαλόπουλο από το Μάζι, το Ζώη Ρίζο και τον εγγονό του και το Βασίλη Κοτσιαύτη από το Σανοβό. Τους άλλους δεν τους θυμάμαι.

Μείναμε όλοι μαζί σ' ένα δωμάτιο πανδοχείου και παίρναμε συσσίτιο σ' ένα ίδρυμα στην αρχή, έπειτα όμως, επειδή δε μας άρεσε παίρναμε διάφορα τρόφιμα και τα μαγειρεύε ο Τζιαλόπουλος σε μια φουφού με ξύλα που κουβαλούσαμε από το κοντινό δάσος εμείς οι νεώτεροι.

Ο κόσμος στο χωριό ήταν φιλότιμος και μας έδωσαν ρούχα και κρεβάτια. Έτσι πετάξαμε τα παλιά που ήταν γεμάτα ψείρες και κοιμόμασταν καλά. Γνωριστήκαμε με τους ντόπιους και μας έπαιρναν σε διάφορες δουλειές. Στην αρχή δίναμε το παρόν στην Αστυνομία, ύστερα σταμάτησε αυτό γιατί μας είχαν μάθει πια.

Στις 25 Μαρτίου έρχεται ένας καρμπινιέρος και μας λέει να πάμε στην Αστυνομία. Παραξενευτήκαμε και ρωτούσαμε ο ένας τον άλλο, τι συμβαίνει. Στην Αστυνομία μας φέρθηκαν καλά. Ακούγαμε ελληνικά τραγούδια από το ραδιόφωνο και μας μίλησε ο πρόξενος της Κέρκυρας στα ελληνικά. Μας ρώτησαν αν θέλαμε να πάμε στην Ελλάδα ή να μείνουμε εκεί. Εμείς κοιταζόμασταν αμήχανοι διότι μας φαινόταν παράξενο, αφού ο πόλεμος συνεχιζόταν.

Φοβηθήκαμε μήπως μας στείλουν στη Λιβύη και είπαμε όλοι μ' ένα στόμα, δε θέλουμε να πάμε στην πατρίδα μας.

Τότε ο πρόξενος μας είπε ότι σε τρεις μέρες θα φύγουμε για την Ελλάδα. Εμείς δεν τον πιστέψαμε. Πράγματι όμως σε τρεις μέρες μας συγκέντρωσαν και μας έβαλαν στα τρένα. Τότε αντάμωσα με την αδερφή μου και άλλους χωριανούς.

Το Γιώργο Χατζή, τον Ανδρέα Σπανό και την Κατερίνα Καραγιάννη.

Φτάσαμε στην Τεργέστη όπου καθίσαμε τρεις μέρες κι από 'κει στο Βελιγράδι, όπου έγινε δια μέσου του ερυ-

θρού Σταυρού ανταλλαγή με Ιταλούς που ήταν στην Ελλάδα -τρεις Ιταλοί- ένας Έλληνας.

Μπήκαμε σε Σερβικά τρένα μέχρι τα σύνορα της Ελλάδας κι από 'κει μας παρέλαβαν τα ελληνικά τα οποία μας πήγαν στην Αθήνα και στον Πειραιά.

Έτσι έληξε η ομηρία μας που ήταν μια μεγάλη ταλαιπωρία για όλους μας, μικρούς και μεγάλους, γυναίκες και άνδρες...

Στον Πειραιά μέναμε σ' ένα ξενοδο-

χείο και παίρναμε συσσίτιο. Κάθε λίγο τρέχαμε στα καταφύγια για να γλιτώσουμε τους Ιταλικούς βομβαρδισμούς. Κατόπιν άρχισαν να βομβαρδίζουν τα γερμανικά αεροπλάνα και χτύπησαν ένα πλοίο με πυρομαχικά. Μετά απ' αυτό φύγαμε για την Αθήνα και με τον ερχομό των Γερμανών γυρίσαμε στην Κόνιτσα περπατώντας πολλές μέρες...

Ιωάννης Μπλιάγκας

28 Οκτώβρη 1940

(ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΠΟΓΔΟΥ)

28 Οκτώβρη το πρωί
μέρα κρύα και βροχερή.
Ξεκίνησαν οι Ιταλοί
την Ελλάδα να σκλαβώσουν,
το λαό της να φιμώσουν.
Πέρασαν το Λεσκοβίκι,
την Αγία Μαρίνα και το Βίτσι,
φτάσανε ως την Βοβούσα,
κι απ' εκεί πήραν την κατιούσα.
Στης Σαμαρίνας τα βουνά,
στου Σμόλικα τα μέρη
έγινε μάχη φοβερή.
Του Δαβάκη τα παλικάρια
και του Στανωτά τ' ασκέρι
κυνηγήσαν τους φασίστες
πέρα απ' το Τεπελένι.
Κοκκίνησαν οι ρεματιές,
έβαψε το ποτάμι
και οι Ιταλοί μαντρώθηκαν
στο δόλιο το Γκριζμπάνι (Ελεύθερο)
εφτακόσιοι οι αιχμαλώτοι
κι άλλοι τόσοι σκοτωμένοι.
Το Καλπάκι και η Γκραμπάλα
ήταν για τους Ιταλούς πρώτη τρομά-
ρα.

Οι γενναίοι μας φαντάροι

εδώ τους στήσανε καρτέρι
Δεν τους αφήσαν να περάσουν
και στα Γιάννενα να φτάσουν.
Πέφτουν οι σφαίρες σαν βροχή,
οι όλμοι σαν χαλάζι,
κι όμως τους Έλληνες,
δεν τους πολυτρομάζει.
Αέρα, εφωνάξανε
και τους Ιταλούς τρομάξανε.
Οι Ιταλοί το βάζανε στα πόδια
και σταμάτησαν μόνο στην Αυλώνα.
Μιλούνε για τη δόξα σου,
Πατρίδα μας γλυκιά,
η Πίνδος, τ' Αργυρόκαστρο,
η Κορυτσά, η Χειμάρα,
ο Καλαμάς, το Πόγραδετς,
τ' Αλβανικά βουνά.
Ένα όχι στους Φρατέλους
βροντοφώναξες Ελλάδα,
όπως απαντούσες πάντα,
έτσι και το θρυλικό σαράντα.
Στην Πίνδο πολεμήσαμε
για την ελευθερία,
τους Ιταλούς νικήσαμε
θα το θυμούνται αιώνια.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ (28-31/7/97)

Με αναμνήσεις που ξεπερνούν την τριακονταετία και με τη νοσταλγία ενός προσκυνημάτος στα ηρωικά όσο και ιερά χώματα της Επαρχίας Κόνιτσας ξεκίνησα με τον ιατρό-δερματολόγο του Νοσοκομείου "Ευαγγελισμός" Κώστα Νούτση, άλλοτε εκλεκτό και επιμελίστατο μαθητή του Γυμνασίου Κόνιτσας, για την εύανδρο Ήπειρο.

Ήταν Δευτέρα πρωί, της 28ης Ιουλίου, όταν αφήσαμε το "κλεινον άστυ" για μια διαδρομή, που μου θύμιζε τους τόπους, που πάλαι ποτέ και αμέτρητες φορές είχα διανύσει κατά την περίοδο της υπηρεσίας μου στο Γυμνάσιο Κόνιτσας, όπου πρωτοδιορίστηκα, και έμεινα επί τέσσερα σχολικά χρόνια (1959-1963).

Αντικείμενο των πολύωρων συζητήσεών μας με τον αγαπητό συνταξιδιώτη ιατρό, τί άλλο, παρά ο τότε κόσμος του Γυμνασίου Κόνιτσας, διδάσκοντες, διδασκόμενοι, και πως ο καθένας έβλεπε από τη δική του σκοπιά την άλλη πλευρά, και πως σήμερα με την ωριμότητα της εμπειρίας του ενηλίκου άνδρός, ο άλλοτε μαθητής, με ρεαλισμό και αντικειμενικότητα ερμηνεύει την τότε εποχή και αποδίδει την δίκαιη κρίση. Ωστόσο τα ποικίλα ανέκδοτα, τα διάφορα στιγμιότυπα, εντυπώσεις, σχολιασμοί, ακόμη και μεμονωμένες φράσεις, ιδιαίτερα των καθηγητών, αφήνουν ανεξίτηλα τα ίχνη τους στο μαθητή, για μια ολόκληρη ζωή και επηρεάζουν τη σκέψη του.

Ήταν μεσημέρι, όταν φθάσαμε στα Γιάννενα, την ηπειρωτική πρωτεύουσα με τη ζωντάνια της και την εντυ-

πωσιακή πρόοδό της από κάθε άποψη στα κατοπινά χρόνια, σε σύγκριση μάλιστα με τη θύμηση της τότε εποχής. Το επιβλητικό Πανεπιστήμιο, η περίφημη λίμνη και το ιστορικό νησί της, με τα βυζαντινά μοναστήρια, τα τουριστικά καταστήματα, τα καλντερίμια και τον συνδυασμό του παλιού με το σύγχρονο, ήταν για μας μια ανάπαυλα, πριν συνεχίσουμε για τον τελικό προορισμό μας.

Με τις πρώτες απογευματινές ώρες, μετά το ηρωικό Καλπάκι, όπου άλλοτε για να περάσεις χρειαζόταν λευκή ταυτότητα, και μετά την παράκαμψη της Βίγλας, φάνηκε να απλώνεται εμπρός μας ο απέραντος εύφορος κάμπος και στο βάθος να δεσπόζει υπερήφανη η θρυλική Κόνιτσα. Διασχίσαμε ήσυχα τη γραφική κωμόπολη, για να καταλύσουμε στο "Κούγιας Hotel", δημιούργημα του ομώνυμου άλλοτε επιμελούς μαθητή μας Χρίστου και τώρα πετυχημένου διευθυντή του Τ.Ε.Λ. Κόνιτσας και καλού οικογενειάρχη. Ένα σύγχρονο κατάλυμα με ιδεώδεις συνθήκες διαμονής, περιλαμβανομένου και του πρόσχαρου οικογενειακού περιβάλλοντος, ευχάριστος τόπος για κάθε επισκέπτη της Κόνιτσας, αλλά και για τους ίδιους τους Κονιτσιώτες.

Ιδιαίτερη ήταν η χαρά μας να συναντήσουμε τον ευλαβέστατο πρωτοπρεσβύτερο πατέρα Διονύσιο Τάτση, εφημέριο Ασημοχωρίου και των χωριών της γύρω περιοχής, δάσκαλο ευσυνείδητο του Α΄ Δημοτικού Σχολείου Κόνιτσας, δημιουργό μιας ευλογημένης οικογένειας και γλαφυρό συγγρα-

φέα πνευματικών βιβλίων, που όχι μόνον διαβάζονται ευχάριστα αλλά και σπουδαία προσφέρουν την ωφέλεια στον αναγνώστη. Υπήρξε και αυτός μαθητής μας και οφείλω να ομολογήσω ότι οι προορατικές ικανότητες των τότε διδασκόντων γι' αυτόν απεδείχθησαν εξ ολοκλήρου ανεπιτυχείς, λαμβανομένης υπόψη της μετέπειτα εξέλιξής του, όπως προαναφέραμε. Ο π. Διονύσιος υπήρξε ο πολύτιμος συμπαραστάτης μας σ' όλη τη διάρκεια της παραμονής μας στην Κόνιτσα, γι' αυτό του είμαστε εγκαρδίως ευγνώμονες.

Την επομένη, ημέρα Τρίτη, 29 Ιουλίου και ώρα 5:30 πρωί, ξεκινήσαμε για την Ιερά Μονή της Παναγίας Στομίου. Πεζοπορία με δύο ανάπαυλες, παράλληλα προς τον Αώο, ανάμεσα σε πυκνή βλάστηση, όπου κατέφυγαν, όταν μας αντιλήφθηκαν πέντε Αλβανοί, που εβάδιζαν όλη τη νύχτα, για να φθάσουν στην Καλαμπάκα, όπως μας είπαν μετά τον χαιρετισμό μας.

Στις 7 το πρωί φθάσαμε στο μοναστήρι. Ο σεβαστός και αγαπητός πατέρας Κοσμάς είχε αρχίσει τον Όρθρο. Προσκυνήσαμε και συμπροσευχηθήκαμε στη Θεία Λειτουργία, που ετέλεσε ο καθηγούμενος μαζί με τον π. Διονύσιο. Κατανυκτική μυσταγωγία με ψάλτες νεαρούς φοιτητές, ελπίδα της Εκκλησίας και της Πατρίδας.

Ήταν πολύ φυσικό να στραφεί η μνήμη μας και η συζήτησή μας γύρω από τον μακαριστό Γέροντα Παΐσιο, που έζησε εδώ για μια δημιουργική τετραετία (1958-1962), αφού ανακαίνισε το μοναστήρι με τη συνδρομή ευλαβών Κονιτσιωτών αλλά και επέδρασε ευεργετικά στη πνευματική ζωή αρκετών πιστών, αν και οι πολλοί δεν είχαν αντιληφθεί, όπως έπρεπε, την

αγιότητά του. Συνεχιστής άξιος της ανακαίνισης του μοναστηριού ο σημερινός καθηγούμενος ευλαβέστατος αρχιμανδρίτης π. Κοσμάς ο οποίος μας ξενάγησε στον ιερό χώρο, στα μεταγενέστερα κτίσματα, στο απείριστο ασκητικό κελί του αιιδίμου Γέροντα Παΐσιου και τα άλλα έργα του, που άφησαν ανεξίτηλο το πέρασμά του απ' εκεί.

Το απόγευμα της ίδιας μέρας, ανηφορήσαμε με τον ιατρό Κώστα Νούτση, προς τα Πλατανάκια, προσκυνήσαμε στο εξωκλήσι της Παναγίας και προχωρήσαμε στο χωριό Πηγή και τις κατασκηνώσεις, συνήθη τόπο των σχολικών εκδρομών μας. Μεγάλη ήταν η χαρά μας καθώς βρισκόμαστε και πάλι στα γνώριμα από εκείνα τα χρόνια μέρη, με την οργιάζουσα καταπράσινη φύση, τους άνετους δρόμους, που τόσο εύκολα και σύντομα μας μεταφέρουν από τον ένα τόπο στον άλλο, όπου άλλοτε χρειαζόταν πολύς κόπος και πολλαπλάσιος χρόνος για να φθάσεις στο Παλαιοσέλι, στο Ελεύθερο, στο Δίστρατο.

Όμως πώς να περιγραφούν τα αισθήματα της θλίψης από τη διαπίστωση της εγκατάλειψης της υπαίθρου; Σπίτια εγκαταλελειμμένα, άδειες πλατείες και σχολεία με τις αυλές τους, όπου άλλοτε έσφυζαν από ζωή. Ένα ευχάριστο διάλλειμα αποτελούν οι καλοκαιρινοί επισκέπτες, που δίνουν μια ανάσα ζωής στο χωριό έστω και για λίγες εβδομάδες.

Ήταν Τετάρτη, 30 Ιουλίου, ώρα 6:00 το πρωί, όταν ξεκινήσαμε για την Ιερά Μονή Μολυβδοσκεπάστου, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Με την άφιξή μας στο μοναστήρι χαρήκαμε το διαμορφωμένο με ιδιαίτερη επιμέλεια περιβάλλον, τα ανακαινισμένα

κελιά και στο μέσον να στέκεται αιώνες τώρα το ιερό βυζαντινό μνημείο. Προσκυνήσαμε με σεβασμό τον τάφο όπου αναπαύεται ο αοίδιμος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτισης, Σεβαστιανός, άξιος ιεράρχης, γνωστότατος και σεβαστός στο πανελλήνιο αλλά και πέραν των συνόρων της πατρίδας μας, για τους ηρωικούς αγώνες του για το Βορειοηπειρωτικό.

Στις 7 άρχισε ο Όρθρος στο κατανυκτικό καθολικό της ιεράς μονής.

Γύρω μας οι ιερές τοιχογραφίες των αγίων, ιδιαίτερα το κειμήλιο του μοναστηριού, η θαυματουργός εικόνα της Παναγίας Μολυβδοσκεπάστου, μας εμπνέουν την ουράνια συμμετοχή στην ιερή ακολουθία, που συμπληρώνουν απ' έξω τα κελαηδίσματα των πτηνών, που στέλνουν κι αυτά τη δοξολογία τους στο Δημιουργό για την καινούργια ημέρα. Ο αρχιμανδρίτης π. Θεόδωρος Διαμάντης, άξιος καθηγούμενος της Μονής, έχει εργασθεί υποδειγματικά για να αναπλάσει και διαμορφώσει το ιερό μνημείο σε αληθινό πνευματικό κέντρο της όλης περιοχής.

Συνεχίσαμε μέσω Αηδονοχωρίου προς την Ιερά Μονή Ταξιαρχών, που ανακαινίζεται σχεδόν εκ θεμελίων, με σεβασμό στα αρχικά κτίσματα, όσα διασώζονται. Ήδη φιλοξενεί θερινές κατασκηνώσεις, πολύ αποτελεσματικές για την πνευματική πρόοδο των μαθητών Γυμνασίων και Λυκείων, φοιτητών της ΣΦΕΒΑ, αλλά και τις τόσο σημαντικές συνάξεις των κληρικών της Ιεράς Μητροπόλεως. Όλα φέρουν τη σφραγίδα της πατρικής ποιμαντικής φροντίδας του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως κ. Ανδρέου, άξιου συνεχιστή της μεγάλης

προσωπικότητας του προκατόχου του, μακαριστού Μητροπολίτου Σεβαστιανού.

Στην επιστροφή μας προς την Κόνιτσα μας ενθουσίασε ένας σύντομος σταθμός μας στο πρωτότυπο εργαστήριο υφαντικής του ζεύγους Εμμανουήλ και Ασημίνας Παπαγεωργίου, στο Μπουραζάνι, κόσμημα αληθινό, που συμβάλλει σημαντικά στην πολιτιστική αναβάθμιση της περιοχής. Μέσα από τη Μελισσόπετρα, το Μάζι και αφού αφήσαμε στα αριστερά μας την Ηλιόρραχη φθάσαμε στην Κόνιτσα.

Εκεί είχαμε τη χαρά να επισκεφθούμε το Ίδρυμα Παιδικής Μέριμνας και το Διευθυντή του, Ευάγγελο Ευαγγελίδη, παλαιό επιμελή μαθητή μας στο Γυμνάσιο Κόνιτσας. Πόση η συγκίνησή μας να συναντάμε ύστερα από δεκαετίες καταξιωμένους σήμερα πολίτες, τους τότε καλούς μαθητές.

Νέες εκπλήξεις μας επεφύλαξε ο π. Διονύσιος για το απόγευμα της ίδιας ημέρας. Ανάμεσα από τα όμορφα δάση μας φθάσαμε στη Μόλιστα, στο μοναστήρι των Εισοδίων τη Θεοτόκου, όπου ο καλός επίτροπος Μιχάλης Ξεφτέρης, που το φροντίζει με ζήλο, μας περίμενε για μια ξενάγηση στον ιερό χώρο. Με χαρά μας ανεκοίνωσε ότι την ερχόμενη Κυριακή θα ετελείτο εκεί η Θεία Λειτουργία. Οι παλαιές ιερές εικόνες φυλάσσονται σε ασφαλή τόπο. Προφανής και συγκινητική η φροντίδα των κατοίκων του χωριού για την ιερά μονή, την αλλαγή της στέγης των κελιών και την προστασία όλου του χώρου, όπως μας είπε.

Στη συνέχεια η μετάβασή μας στον Αμάραντο, όπου μας εντυπωσίασε η λειτουργία των ιαματικών λουτρών σε σύγχρονες εγκαταστάσεις, καθώς και

η διαμονή των λουομένων σε απλά αλλά καθαρά και προσιτά ξενοδοχεία και εστιατόρια. Αλησμόνητο το δείπνο μας στο κέντρο Ζακόπουλου, που επί δεκαετίες προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες στους πολλούς επισκέπτες αλλά και στους ίδιους τους κατοίκους του χωριού.

Πέμπτη πρωί, 31 Ιουλίου, πριν την αναχώρησή μου από την Κόνιτσα, είχα την αίσθηση του χρέους να επισκεφθώ το πολύ φροντισμένο κοιμητήριο της πόλεως, όπου αναπαύονται πολλά προσφιλή μου πρόσωπα, που είχα συναναστραφεί τα όμορφα εκείνα χρόνια της εκπαιδευτικής μου θητείας στην ακριτική περιοχή. Ετέλεσα τρισάγιο υπέρ αναπαύσεως των αιιδίμων πρεσβυτέρων Δημητρίου Μάνθου και Παύλου Παπαθεμιστοκλέους, των γυμνασιάρχων Ιωάννου Φερούκα και Χριστόφορου Γκαραβέλα, της θυγατρός αυτού και μαθήτριάς μας Σοφίας, των καθηγητών Δημητρίου Μουδοπούλου και Ευθυμίου Παπακωνσταντίνου, των διδασκάλων Αποστόλου Τζουμάκα, Νικολάου Κρυστάλλη, Δημητρίου Τσαρτσάλη, Ευαγγέλου Κρούσκου και Θωμά Ζώη και πάντων των έκτοτε αναπαυθέντων Κονιτσιωτών.

Καθώς κατηφορίζαμε με τον ιατρό Κώστα Νούτση, επιχειρήσαμε ένα

προσκύνημα ανάμεσα από το άρτια διαμορφωμένο γραφικό μονοπάτι προς το εξωκλήσι της Αγίας Βαρβάρας, έναν ήσυχο τόπο περισυλλογής, που συχνά επισκεπτόμουν τα χρόνια εκείνα. Πόσο χαρήκαμε, όταν διαπιστώσαμε ότι ο π. Αθανάσιος, ιερέας της Κάτω Κόνιτσας ετελούσε εκεί τη Θεία Λειτουργία, την οποία και παρακολουθήσαμε.

Έτσι τέλειωσε και το ταξίδι μου.

Σε τέσσερις ημέρες η νοσταλγία έγινε πραγματικότητα και αναβάπτιση. Ο αδυσώπητος χρόνος περνάει, αλλά μεταλλάσσει το παρελθόν και το ωραιοποιεί. Περισσότερο από ένα τρίτο αιώνα, διετήρησε αναλλοίωτη την ανάμνηση των πρώτων εκείνων χρόνων της εκπαιδευτικής μου σταδιοδρομίας. Και ήταν φυσικό, το προσκύνημά μου αυτό να με πλημμυρίσει συγκίνηση και να μου δημιουργήσει την ανάγκη να ευχαριστήσω τον Καλό Θεό και την Παναγία μας, διότι με αξίωσε να καμαρώσω τη πνευματική, πολιτιστική, περιβαντολογική και από κάθε άποψη πρόοδο της ηρωικής Κόνιτσας και της επαρχίας της.

Εύχομαι στον Κύριο, να χαρίζει κάθε ευλογία σε όλους τους αγαπητούς Κονιτσιώτες.

Αρχιμ. Χριστόφορος Ρακιντζάκης

RADIO-TAXI
A 84

ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΕΣΤΗΣ
ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟΥ

094-680642

ΛΑΡΙΣΑ

ΟΙΚΙΑ ΤΗΛ. 552422

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑ. ΚΟΥΚΕΣΗΣ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

Μουλαχιμίδου 5 Ιωάννινα, 1ος όροφος
(Μέγαρο Ιατρού ΤΖΟΓΙΑ, Όπισθεν ΟΠΕ)
Τηλ. Ιατρείου 21776, Οικόλιος 77585

ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

8η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΟΡΕΙΒ. ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ-ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΟ ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ

Στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε με επιτυχία η συνάντηση των Ορειβατ. Συλλόγων Δυτ. Ελλάδας και Ηπείρου στο Βρυσοχώρι. Τη διοργάνωση ανέλαβε ο Μορφωτικός και Ορειβατικός Σύλλογος Βρυσοχωρίου.

Συμμετείχαν οι Ορειβατ. Σύλλογοι Αγρινίου - Αλεξάνδρειας - Άρτας - Αχαρνών - Ιωαννίνων - Μεσολογγίου - Ναυπάκτου - Παπίγκου - Πρέβεζας, που ανήκουν στη δύναμη της Ελλ. Ομοσπονδίας Ορειβασίας - Αναρρίχησης και πέντε Σύλλογοι που δεν είναι ακόμα μέλη της Ομοσπονδίας (Βρυσοχωρίου - Κόνιτσας - Λαϊίστας - Παλιοσελίου και Παραμυθιάς).

Σύμφωνα με το πρόγραμμα, από τις 4 μ.μ. του Σαββάτου άρχισε η προσέλευση των Ορειβατών από τις διάφορες περιοχές με λεωφορεία και Ι.Χ. αυτοκίνητα.

Στο χωριό τα μέλη του Συλλόγου, Στ. Γκαράνης, Ευτυχία Οικονόμου, Αναστ. Ρέμος και Αδαμ. Τσιομίδης τους υποδέχονταν και φρόντιζαν για τακτοποίηση στον Ξενώνα ή σε σκηνές σε διάφορα σημεία.

Στις 7 μ.μ. οι Πρόεδροι ή αντιπρόσωποι των Συλλόγων συγκεντρώθηκαν στο Κοινοτ. Γραφείο όπου έγινε σύσκεψη. Προήδρευσε ο κ. Κων. Μπαρμπούτης, Γραμ. Περιφ. Ορειβ. Συλλόγων Δ. Ελλάδας. Συμμετείχαν: Ο ανπληρωτής Νομάρχης κ. Παντούλας, ο Δήμαρχος Ιωαννίνων κ. Γκλίνα-

βος, ο Πρόεδρος Νομαρχ. Επιτρ. Απασχόλησης κ. Ηλιάδης, ο Πρόεδρος του Συμβ. Περιοχής κ. Παπαναστασίου, ο Πρ. της Ελλ. Ομοσπ. Ορειβ. κ. Γεωργούλης, ο Αντιπ. Ε.Ο.Ο.Σ. κ. Νίκας, ο εκπρόσωπος του ΕΟΤ κ. Παπαντωνίου και ο Πρόεδρος της Κοινότητας κ. Μπάρκας.

Συζητήθηκαν διάφορα θέματα που αφορούν την ορειβασία και μετά ακολούθησε τρικούβεργο γλέντι με παραδοσιακά όργανα στην πλατεία μέχρι τις 2 το πρωί.

Το πρωί της Κυριακής, σύμφωνα με το πρόγραμμα, έγινε ανάβαση στη βάση της Τσούκα-Ρόσια και το μεσημέρι μέλη του Συλλόγου Βρυσοχωρίου πρόσφεραν την παραδοσιακή φασολάδα στην τοποθεσία "Μαγούλα".

Τον Ορειβ. Σύλλογο Κόνιτσας αντιπροσώπευαν οι: Ευαγγελίδης Ευάγγ. Μουρεχίδου Νίνα, Μουρεχίδης Χρ. Ντάφλη Κασσιανή, Ντάφλης Ιωάν. Πορφυρίου Ευάγγ. Πορφυρίου Ευγ. και Τουφίδης Σωτ.

Τον Ορειβ. Σύλλογο Παλιοσελίου, οι: Παναγιώτης και Δέσποινα Ζδράβου και Γιάννης και Ευανθία Κουρτίνου.

Με πολύ κέφι έγινε η ανάβαση προς την Τσούκα Ρόσια, περνώντας μέσα από έλατα και οξυές που μόλις άρχισαν να παίρνουν τα χινοπωριάτικα χρώματα. Μπροστά μας πρόβαλε άγρια και προκλητική η οροσειρά της Τύμφης με τις δαντελωτές κορφές της. Κάστρο απόρθητο η κορυφή Τσούκα Ρόσια (ύψ. 2.380 μ.).

Χιόνια φωλιάζουν σε ανήλιες χούνες και κοπάδια βόσκουν στα ριζά, εκεί που τελειώνουν οι απέραντες χαλικάριές.

Σκαρφαλώνουμε τις απότομες πλαγιές με κόπο, αλλά το θέαμα μας αποζημιώνει, καθώς το οπτικό πεδίο μεγαλώνει όσο προχωρούμε στα ύψη.

Κάπου συναντούμε ίχνη αρκούδας και ψηλά πετούν μερικά κοράκια που αγναντεύουν τους παράξενους επισκέπτες ν' ανηφορίζουν σαν μηρμύγκια στις χαλικάριές.

Για τους αρχάριους ορειβάτες όλα αυτά που συναντούν είναι μια πρωτόγνωρη εμπειρία, αλλά και για τους παλιότερους είναι ένα αναβάφτισμα στη θελκτική και μυστηριακή αγκαλιά της μάνας φύσης.

Μετά από τρίωρη πορεία φτάνουμε στη βάση του πελώριου βράχου της Τσούκα-Ρόσια.

Είμαστε στα 2.030 μ. και πάνω απ' τα κεφάλια μας υψώνεται η μυτερή κορυφή 350 μέτρα, κάθετα σαν ένας γιγάντιος τοίχος. Φοβερή η όψη της· σου προκαλεί δέος, αλλά καθώς στρέφουμε το βλέμμα μας κάτω προς την κοιλάδα του Αώου, στα απέραντα ρουμάνια με την ποικίλη βλάστηση και το ποτάμι που κυλάει ανάμεσα στα τρόχαλα, γαληνεύει η ψυχή μας και χαιρόμαστε το μεγαλείο που απλώνεται μπροστά μας.

Ακριβώς απέναντι στέκει μεγαλόπρεπος ο Σμόλικας με τα 2.637 μ. και στα πόδια του, ανάμεσα από πυκνά δάση, λαμπυρίζουν στον ήλιο οι στέγες των σπιτιών του Ελευθέρου, του Παλιοσελίου και των άλλων χωριών της κοιλάδας που τα ζωντανεύουν οι νερομάνες του μεγάλου βουνού.

Εκατοντάδες οι λάτρες της φύσης που βρέθηκαν σήμερα εδώ πάνω σ' ένα κοινό αντάμωμα.

Κάθε ηλικίας και φύλου οδοιπόροι που άφησαν εκεί κάτω τη βοή της πόλης κι ανέβηκαν ν' απολαύσουν την ηρεμία του βουνού με αισθήματα ανθρωπιάς και αλληλεγγύης για το σύντροφο της πορείας που μοιράζεται μαζί τους το ψωμί και το νερό, τις ευχάριστες στιγμές ή και τις δυσάρεστες, αν τύχουν...

Αντάμωμα παλιών συναδέλφων, γνωριμιά νέων, φωτογραφίες για ν' αποθανατίσουμε τις όμορφες στιγμές της αντάμωσης και σε λίγο παίρνουμε τον κατήφορο προς τη "Μαγούλα" όπου μας περιμένει η καθιερωμένη σ' αυτές τις περιπτώσεις φασουλάδα.

Γύρω στα 300 άτομα συμμετείχαν σ' αυτό το ορειβατικό πανηγύρι και η ευχή όλων μας καθώς αποχαιρετάμε τους φιλόξενους οικοδεσπότες του Βρυσοχωρίου, είναι "καλή αντάμωση" και σ' άλλες κορφές.

Κι ενώ απομακρυνόμαστε, επιστρέφοντας στις βάσεις μας, αντικρίζουμε για αρκετή ώρα τις δαντελωτές κορφές της Τύμφης που μας προκαλούν να τις ξαναεπισκευθούμε.

Τους το υποσχόμαστε!...

Σωτ. Τουφίδης

Ένας παλιός ορειβάτης θυμάται

1936. Αύγουστος. Δεύτερον Πανελλήνιον Ορειβατικόν Συνέδριον στην Γκαμπήλα. Συγκέντρωση του “πλήθους” πάνω από 120 άτομα: Ορειβάται των τμημάτων του Ε.Ο.Σ. (Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου), Νιαούσης, Θεσσαλονίκης, Αθηνών, Πατρών, Κονίτσης, Βρυσοχωρίου, Παπίγκου και ένας φλογερός ορειβάτης, Γάλλος, Αλσατός για την ακρίβεια.

Στη φωτογραφία απ’ τα αριστερά: Φίλιππος Οικονόμου Νιαούσης, Μιχαήλ Εξάρχου Θεσσαλονίκης και Βρυσοχωρίου, Στένερ Αλσατός εισαγγελεύς, Αντώνιος Μαρίνος, πρόεδρος του Ε.Ο.Σ., Αχιλλέας Γερωκοστόπουλος Πατρών, Κλέαρχος Στάρας Παπίγκου και Ιωαννίνων και Αθανάσιος Ρούσης τμήματος Κονίτσης.

Ο μπαρμπα Σπύρος Τσουμάνης με τα λεβεντοπαλλήκαρά του θυσία· όλο το “μαξούλι” της ημέρας για τους ορειβάτες. Ήταν να ’ρθει και ο διάδοχος Παύλος· αλλά δεν ήρθε.

Το απόγευμα άλλοι έφυγαν προς το Πάπιγκο και άλλοι κατεβήκαμε από τη Νταμπάλιστα, το μονοπάτι στο Μοναστήρι Στομίου. Εκεί βρεθήκαμε, πάνω από 40 (σαράντα άτομα), πραγματικά προ εκπλήξεως. Ο θαυμάσιος Γραμματέας της Κοινότητας Κονίτσης κυρ Αλέξανδρος Οικονομίδης, πατέρας του Φώτη, ταξίαρχου εν α. συμπολεμιστού μας στην Αλβανία, Τάγμα Κονίτσης, είχε οργανώσει ένα “δείπνο”· έπαιρνες τη χαρτοσακούλα σου που είχε μεσα γερό κομμάτι ψητό, σε λαδόκολλα, κομμάτι τυρί, μια καλή ντομάτα και δυο φέτες χοντρούτσικες φρέσκο ψωμί· στο αυλάκι δε στίβα πεπόνια που μοσκοβολούσαν, της Αναγνωστοπούλειου Σχολής και καρπού-

ζια όσα ήθελες. Ο ύπνος; άλλοι στα κελιά, άλλοι στην κουβερτούλα τους, δεν υπήρχαν ακόμα οι υπνόσακοι, (σλίπι μπαγκ). Εμείς με το γιατρό τον Κωστάκη Λαμπρίδη, τον Μήτσιο τον Μπιτζακίδη σ’ ένα κελί, στο σανίδι βέβαια.

Αλλά ύπνος αξέχαστος· η κούραση, το καλό, κι ας το πούμε, και πολύ φαΐ, η ψυχαγωγία μέχρι τις 11-12 μ.μ., τα μεσάνυχτα, όλα μας εξασφάλισαν τον καλό ύπνο. Αλλά ένας μας εξέπληξε.

Ο Γάλλος-Αλσατός Εισαγγελεύς Στένερ· κοιμήθηκε στο φρύδι του γκρεμού προς τον Αώο· παρά τις παροτρύνσεις μας, πως είναι άκρως επικίνδυνο, αυτός έμεινε αμετάπιστος και κοιμήθηκε εκεί. Πως να μην θυμάσαι τέτοιες ωραίες, τόσο ζωντανές θύμησες, από τέτοια επεισόδια της ζωής σου;

Από αριστερά: Μ. Εξάρχου, Α. Ρούσης, Ευαγγελής Στέντρ, Α. Μαρίνος, Κλ. Στάρας, Α. Γεροκωστόπουλος, Φ. Οικονόμου.

Έτσι με την συγκέντρωση στο Βρυσοχώρι ήρθαν οι παλιές θύμησες, κυριολεκτικά (εύφραση) της γεροντικής μας ψυχής.

“Είναι ωραίο να θυμάται κανείς, σε χρόνια δυστυχίας (τα γεράματα) ημέρες ευτυχίας”. Αλφρέδ Ντε Μυσσέ”.

Γιώργης Οικονόμου

ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΕΝΤΡΟ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΟΥ ΚΕΦΟ

- Τα μέλη της λέσχης ηλικιωμένων του ΚΕ.Φ.Ο. Κόνιτσας στις 28 και 29 Ιουνίου πραγματοποίησαν διήμερη εκδρομή στο Ναύπλιο και στα Καλάβρυτα. Το πρόγραμμα της εκδρομής ήταν επίσκεψη στους αρχαιολογικούς χώρους της Επιδαύρου, των Μυκηνών, στο Ιστορικό Παλαμήδι, καθώς και στο μοναστήρι της Αγίας Λαύρας και του Μέγα Σπηλαίου. Οι στιγμές που έζησαν τα μέλη ήταν αξέχαστες διότι τους δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσουν μέρη που οι περισσότεροι τουλάχιστον δεν είχαν ξαναδεί, αλλά και να ξεφύγουν από τα καθημερινά προβλήματα.

- Ο Δήμος Κόνιτσας διέθεσε για τρεις μήνες και συγκεκριμένα για το διάστημα από Μάιο έως και Ιούλιο δύο κοινωνικούς λειτουργούς για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στο ΚΕ.Φ.Ο., τόσο στο Πρόγραμμα της ημερήσιας απασχόλησης όσο και στο πρόγραμμα Λέσχης ηλικιωμένων. Με το πρόγραμμα των παιδιών ασχολήθηκε η κα Ντίνα Πύρσου κάνοντας κοινωνική έρευνα με τη δημιουργία μικρών ομάδων ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, ενώ με το πρόγραμμα της Λέσχης ασχολήθηκε η κα Αντωνία Κολιού, δημιουργώντας ομάδα χειροτεχνίας-Ζωγραφικής με γυναίκες μέλη της λέσχης.

Στο ΚΕ.Φ.Ο. έγινε έκθεση με τις δημιουργίες των γυναικών (κάδρα με συνθέσεις αποξηραμένων λουλουδιών, ζωγραφική σε γυάλινα βάζα και κεραμικά πιάτα κ.ά.).

- Στις 17 Σεπτεμβρίου τα μέλη της λέσχης πραγματοποίησαν ημερήσια εκδρομή για να επισκεφθούν το μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά και την Καστοριά. Έτσι

και για μια ακόμη φορά τα μέλη πέρασαν μια ημέρα διαφορετική από τις άλλες.

- Στις 24 Σεπτεμβρίου σε αίθουσα του Δημαρχείου έγινε γενική συνέλευση των μελών της λέσχης. Σκοπός της συνέλευσης ήταν η πορεία και ο οικονομικός απολογισμός της λέσχης καθώς και η εκλογή νέου Προεδρείου. Από τις εκλογές που έγιναν εκλέγησαν τα μέλη: Κήτας Θεόδωρος, Κύρκος Κων/νος, Παγουρτζή Αγγελική και Κόντος Αθανάσιος.

- Η 1η Οκτωβρίου έχει καθιερωθεί από τον Ο.Η.Ε. ως Διεθνής ημέρα προς τιμή των ηλικιωμένων. Έτσι ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας σε συνεργασία με την Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση για να τιμήσει την ημέρα αυτή διοργάνωσε εκδήλωσε σε κέντρο στα Γιάννινα όπου συμμετείχαν ηλικιωμένοι από όλα τα μέρη όπου υπάρχουν ΚΕ.Φ.Ο.

Τέλος θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον Δήμο Κόνιτσας τόσο για την ηθική στήριξη και την καλή συνεργασία όσο και για την οικονομική ενίσχυση που παρείχε στα μέλη της λέσχης για να πραγματοποιήσουν την εκδρομή στο Ναύπλιο και στα Καλάβρυτα, για την διάθεση των κοινωνικών λειτουργών για τρεις μήνες στο ΚΕ.Φ.Ο., καθώς και για την μεταφορά των μελών στα Γιάννινα την ημέρα των ηλικιωμένων.

Θέλουμε επίσης να ευχαριστήσουμε το Πρακτορείο του Λεωνίδα Πλιάτσικα για την προσφορά του ενός από τα δυο λεωφορεία που διέθεσε για την μεταφορά μελών της λέσχης για την εκδήλωση στα Γιάννινα.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟ ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙΟΥ

(Ερμηνευτική και ετυμολογική προσέγγιση)

του **Θωμά Β. Ζιώγα**

Αφορμή για τούτο το άρθρο στάθηκε ο κατάλογος και τα λοιπά στοιχεία των τοπωνυμίων του Κεφαλοχωρίου που δημοσίευσε στα τεύχη 33 και 43/1990 του περιοδικού "Κόνιτσα" ο φίλτατος Σωτήρης Φασούλης, γραμματέας τότε της Κοινότητας Κεφαλοχωρίου. Εκεί καταχωρήθηκαν, σαν ένα κατάστιχο ονομάτων, επειδή δεν καλογνωρίζω την τοπογραφία του χώρου, ζήτησα και είχα περισσή βοήθεια σε πληροφορίες από τον Κεφαλοχωρίτη Κώστα Επαμ. Τσίο. Αμφότερους τους ευχαριστώ και με τούτη εδώ τη γραφή.

Ας αρχίσουμε από το παλιό όνομα του χωριού.

Λούψικο το: [Στου Λουψ' κου και ο κάτοικος Λουσιώτ' ς].

Για όσους το αγνοούν, γράφουμε ότι ΛΟΥΨΙΚΟ είναι το παλιό όνομα του σημερινού χωριού ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ και πρώην ΛΥΚΟΡΡΑΧΗ, που ήταν κτισμένο ψηλά, μακριά από τον Σαραντάπορο ποταμό, στην πλαγιά του βουνού κάτω από τις κορυφογραμμές του Γράμμου ΑΡΕΝΕΣ.

Όλη ή έκταση που ορίζει το χωριό αποτελεί μια ενιαία και σαφώς οριοθετημένη λεκάνη απορροής, εντός της οποίας ρέει ένα ορμητικό ρέμα. Αυτό το ρέμα είναι γνωστό στους πολλούς σαν "Λουσιώτικο ρέμα" ή απλώς "Λουσιώτικο". Οι ίδιοι οι Λουσιώτες το αποκαλούν **Ντιβόικα**. Λόγω της μεγάλης έκτασης του χώρου, της απότομης κλίσης του εδάφους και των υψηλών δεικτών υετού, το ρέμα αυτό παρουσιάζει μεγάλη παροχή πλημμύρας, τυρβώδη ροή και έχει υπέρμετρη

ορμή και ταχύτητα. Συνέπεια αυτών είναι να παρασύρει, καθώς βίαια κυλάει, πέτρες, ξύλα, και κάθε άλλο υλικό που αποσπάει διαβρώνοντας το έδαφος. Γι' αυτόν τον λόγο είναι σφόδρα επικίνδυνο για όσους τολμούν να το διαβούν το χειμώνα, κυρίως στο τελευταίο τμήμα της κοίτης του πριν εκβάλει στον Σαραντάπορο ποταμό, γιατί σ' αυτό το σημείο διευρύνεται πολύ. Συχνές είναι οι ιστορίες για ανθρώπους που παρασύρθηκαν ή πνίγηκαν εκεί.

Έκανα όλη την παραπάνω περιγραφή, γιατί πιστεύω ότι αυτό το ρέμα έχει σχέση με την ονομασία του χωριού, όπως παρακάτω θα προκύψει.

Οι πιο κάτω εξηγήσεις είναι πιθανές:

1) Το πιο απλό θέμα που μπορεί να προχειριστεί κανείς για την ερμηνεία είναι από το ΛΑτ. *lupus* (=λύκος). Απ' εδώ και η ονομασία **Λυκόρραχη**. Δεν νομίζουμε όμως ότι είναι ορθή αυτή η εξήγηση, αν και γραμματικά φαίνεται σωστή, γιατί λύκοι υπάρχουν άφθονοι σε όλα τα δασωμένα μέρη του τόπου μας, γεγονός που δεν δύναται μονοσήμαντα να χαρακτηρίσει το συγκεκριμένο χωριό.

2) Άλλη εκδοχή είναι η προταθείσα από τον Max Vasmer εκ του Σλ. *lub* (=φλοιός δένδρου). Ερευνώντας περαιτέρω το θέμα βρίσκουμε:

Βουλγ. *lub* (=φλούδα, φλοιός).

Σερβ. *lub* (=φλοιός δένδρου, φλαμουριά, φιλύρα, ταινία φλοιού φιλύρας).

lupiti (=εκφλοιώ, ξεφλουδίζω, εκκελυφώνω).

Ρωσ. *lubocka* (=καλάθι από φλούδα δένδρου).

lub (=φλοιός, τσόφλι, φιλύρα, ταινία εκ φλοιού φιλύρας).

Όλες προέρχονται από το αρχ. Ελλ. “λόπος” (=λέπος, φλούδα), εξού “λόπισμα” (=λέπισμα, φλούδα βγαλμένη από οπωρικά, φλοιός) και “λοπίζω” (=λέπω, λεπίζω, αφαιρώ τον φλοιό, ξεφλουδίζω), καθώς και το συγγενικό Λατ. liber (=βιβλίο, φιλύρα, το ενδότερο του δένδρου λέπος, φλοιός, με πιθανό αρχικό θέμα lubro).

Δεν φαίνεται ότι μπορεί να προκύψει από τις παραπάνω Σλ. λέξεις κάποια αποδεκτή και πειστική εξήγηση του ονόματος ΛΟΥΨΙΚΟ. Από ό,τι γνωρίζω ούτε και πολλές φιλύρες (φλαμουριές, κοινώς φέλιουρες) υπάρχουν εδώ, που δικαιολογούν μια συσχέτιση. Πιστεύω ότι είναι εσφαλμένη τούτη η εκδοχή.

3) Μελετώντας τη μαστόρικη τοπική διάλεκτο, δηλ. τα κουδαρίτικα, βρίσκουμε τις εξής λέξεις: Στα βόρεια του Σαρανταπόρου μαστοροχώρια, π.χ. Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη, λένε **ντιβόλκο** το νερό, ενώ στα νότια χωριά, π.χ. Καστάνιανη, Δροσοπηγή, το λένε **λουσιώτι**. Και οι δύο λέξεις ενυπάρχουν στο μελετώμενο χωριό, αφού **Λούψικο** είναι το όνομά του και **Ντιβόικα** λέγεται το ρέμα που το διαρρέει.

Πρέπει, λογικώς εχόντων των πραγμάτων, να υπάρχει διαπλοκή αυτών των δύο σπουδαίων κουδαρίτικων λέξεων με το όνομα του χωριού.

Από τον ήχο “(χ) λαπ-(χ) λαπ” της λάψης και “(γ)λουπ-(γ)λουπ” της λάφυξης προκύπτουν:

αρχ. Ελλ. “λάπτω” (=πίνω με τη γλώσσα σαν σκύλος, ρουφώ, πίνω με ορμή, Αρβ. Ilap ή Ilur, Βουλγ. Iapam).

“λαφύσσω” (=καταβροχθίζω, κατατρώγω, καταπίνω, Αρβ. Iurp), και οι

λέξεις της τοπικής διαλέκτου:

“γλουπώνω” (=καταπίνω, καταβροχθίζω, Λατ. glutio, Βλαχ. glupuire).

“γλούπος” (=λαιμός σακιού ή αγγείου - κατάποση, Λατ. glutum).

“χλαπακιάζω” (=τρώγω λαίμαργα, καταβροχθίζω).

Εξ όλων αυτών των συναφών Βαλκανικών λέξεων, προέρχεται το μαστόρικο **λουσιώτι** (=το νερό, δηλ. αυτό που πίνεται), απ’ όπου πιθανώς και το όνομα του χωριού ΛΟΥΨΙΚΟ, που σημαίνει “**τόπο με πολλά νερά**”. Τα τωρινά πραγματολογικά στοιχεία του χώρου, δεν συνηγορούν πλήρως στην αποδοχή τούτης της άποψης.

4) Ίσως ο μεγάλος χείμαρρος, ο οποίος διασχίζει τον τόπο και έχει το όνομα Ντιβόικα (β.λ.), είναι εκείνος που σημάδεψε και ονοματοδότησε το χώρο και το ίδιο το χωριό.

Στα παλ. Σλ. LUPbSHb ή lupiti (=βίαια αποσπώ, αρπάζω, αφαιρώ, αφέλκω).

Στα Βουλγ. Iuram (=κτυπώ, κοπανώ) και Iurpa (γκρεμίζομαι, πέφτω).

Στα Σερβ. Iurati ή Iuriti (=κρούω, πλήσσω, πατάσσω, παίω).

Στα Αρβ. Iur(ë)shi (=αφανιστής, καταστροφέας).

Από την κοινή ρίζα Iur- των ανωτέρω λέξεων και με χρήση της συνήθους σλάβικης τοπωνυμικής κατάληξης -SKO προέκυψε η έκφραση LUP-SKO, και ελληνοποιημένα **Λούψικο**, που σημαίνει “**ορμητικό, καταστροφικό, αρπακτικό**”.

Αλλά και το άλλο όνομα του ρέματος, δηλ. το Ντιβόικα, έχει την ίδια ακριβώς σημασία, εξηγούμενο από το Λατ. devolno ή divolno (=κατακυλίω, κατακυλίω, αναστρέφω, κατακυλινδώνω), από όπου προέκυψε και το μαστόρικο **ντιβόλκο** (=νερό), ως ακο-

λούθως: *divolno* > ντιβόλ (β)-ικο > ντιβόλικο > ντιβόλκο (=νερό, δηλ. αυτό που κατρακυλάει). Αλλά και από το παλ. Σλ. *divo* (άγριος) να εξηγηθεί το Ντιβόικα, πάλι στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε.

Φαίνεται πως αρχικά το ρέμα είχε το λατινογενές όνομα Ντιβόικα. Σε χρόνια υστερότερα, αλλοεθνείς έποικοι έδωσαν στο ρέμα το ομοιόσημο σλάβικο όνομα ΛΟΥΨΙΚΟ. Αργότερα, όταν το χωριό κτίστηκε κοντά στο ρέμα αυτό, πήρε το όνομα του ρέματος, δηλ. ονομάστηκε ΛΟΥΨΙΚΟ. Όμως, χωριό και ρέμα δεν μπορούσαν εσαεί να φέρουν το ίδιο όνομα. Έπρεπε να γίνει σαφής διάκριση. Για τη σήμανση του ρέματος έγινε χρήση του αρχικού ονόματος Ντιβόικα, το οποίο είχε διασωθεί από τους αυτόχθονες. Έτσι, με το πέραςμα των αιώνων, ξεχάστηκε παντελώς ότι Λούψικο ήταν το όνομα του ρέματος.

Άγιος Αθανάσιος ο: Θέση όπου υπάρχει εξωκλήσι του αγίου. Αγιωνύμια, ως ονομασίες τόπων, υπάρχουν και τα εξής: “**Αγία Κυριακή**”, “**Αγία Παρασκευή**”, “**Αγία Τριάδα**”, “**Άγιος Γεώργιος**”, “**Άγιος Δημήτριος**”, “**Άγιος Μηνάς**”, “**Άγιος Νικόλαος**”.

Αγριοκέρασα τα: Τόπος που είχε πολλές αγριοκερασές.

Αλατσιά, η: Μέρος όπου πάνω σε λιθόπλακες δίνουν αλάτι στα ζώα. Υπάρχουν δύο τέτοιες τοποθεσίες. Η μια πάνω από τη θέση Μάργιαντσκο και η άλλη νότια του παλιού χωριού Λούψικο. Άλλη τοπωνυμία είναι η “**Αλατσιά τ’ Κουλιούφα**”.

Αμπέλια τα: Τοποθεσία κοντά στον ποταμό Σαραντάπορο όπου υπήρχαν αμπέλια. Εκεί τώρα κτίστηκε το νέο χωριό, το Κεφαλοχώρι. Υπάρχει και άλλη τοπωνυμία “**τ’ αμπέλια τα Φα-**

σουλαϊϊκα”.

Αρβανίτης ο: Ρέμα στη νότια πλευρά του χωριού Λούψικο. Άγνωστο τώρα επεισόδιο με κάποιον Αρβανίτη έγινε εδώ, ίσως πνιγμός η σκοτωμός, και ονομάστηκε έτσι το ρέμα.

Αρένα η: [Στ’ ν Αρένα]: Τα ψηλά βραχώδη βουνά πάνω από το χωριό που αποτελούν την προς νότο κορυφογραμμή του Γράμμου. Η **πάνω Αρένα** είναι προς το χωριό Αετομηλίστα και η **κάτω Αρένα** προς το χωριό Ζέρμα. Από τη διάβρωση των βραχών κορυφών προέκυψαν μεγάλες ψαμμώδεις ή χαλικώδεις συγκεντρώσεις (χαλικάριές, σάρες) υλικού ακριβώς εκεί όπου τελειώνει η ζώνη της οξυάς. Εξ αυτού ονομάστηκε το βουνό, γιατί Λατ. *arena* (=άμμος, ψάμμος).

Αρκουδόπετρα η: Τοποθεσία με σημαδιακή πέτρα κάτω από την κορυφή Καζάνι (β.λ.). Εδώ λένε ότι ήταν ή κοίτη αρκούδας γι’ αυτό και την ονόμασαν έτσι.

Ασπρόπετρα η: Μέρος πλησιόχωρο προς τη θέση Αλατσιά στο δρόμο για την τοποθεσία Μάργιαντσκο. Μεγάλη άσπρη πέτρα σημαίνει τον τόπο τούτο.

Βαθύλακκος ο: Μεγάλο και βαθύ ρέμα στα ΒΔ όρια του κοινοτικού χώρου, προς τη θέση Σιουμλάζαρ’ (β.λ.).

Βάφτιση η: [Στ’ Βάφτς]: Φημολογείται ότι στην θέση ετούτη που είναι σε επαφή με το μέγα ρέμα Ντιβόικα, υπήρχε οικισμός. Η ονομασία προέρχεται από τα Ελλ. “βάπτω” (=βυθίζω στο νερό, βυθίζω σε βαφή, χρωματίζω) και “βαππίζω” (=βυθίζω σε νερό). Για κάποιο συναφή με τα παραπάνω λόγο, που είναι άγνωστος τώρα σε μας, ονομάστηκε έτσι το μέρος. Κάποιο συμβάν με βάπτιση έγινε εδώ,

και υποψιάζομαι μήπως σε τούτο το μέρος έγινε ομαδική βάπτισμα των εντοπίων, όταν παλιά προσχώρησαν στον χριστιανισμό, παρ' όλο που δεν υπάρχει τέτοια θύμηση, ούτε και σώζεται σχετική προφορική παράδοση.

Βίμ(ι)στα η: [Στ' Βίμστα]: Τοποθεσία που κείται λίγο ψηλότερα από το σημερινό χωριό Κεφαλοχώρι, γεμάτη χαμηλή βλάστηση και λυγαριές. Η ονομασία εκ του Λατ. *vimen* (λύγος, λυγαριά, άγνος, οισύα - ψάθα, πλέγμα, καλαμωτή, ριψ), οπότε Βίμ(ι)στα (=λυγοβριθής τόπος, οισυών, Λατ. *viminetum*).

Βλαχόστρατα η: Μονοπάτι πάνω από το Λούψικο από όπου διέρχονταν τα κοπάδια των νομάδων Βλάχων κτηνοτρόφων που πήγαιναν ή έρχονταν από τα χειμαδιά. Στα μέρη μας λέμε "στράτα" (=το δρόμο, το μονοπάτι), εκ του Λατ. *strata via* (=στρωμένη οδός), δηλ. λιθόστρωτος δρόμος.

Βούγκουρο το: [Στο Βούγκουρο]: Τοποθεσία προς το χωριό Ζέρμα στο οποίο και μερικώς ανήκει. Επίσημα μετωνομάστηκε σε "Γελαδότοπος" από τη Ζέρμα και σε "Κρασιά" από το Κεφαλοχώρι. Το πρώτο είναι σωστότερο, διότι πρόκειται για ζωννυμία, αφού στα μέρη μας λένε "βουγκ(ου)ρος" (=παρασιτικό έντομο ισχνών βοών και αιγοπροβάτων που το σκουλήκι του ζει υποδορίως και σχηματίζει βούζουνες, αλλιώς "ζάθ(ω)ος"), λέξη Ελλ. εκ του "βους" και "κείρω". Φαίνεται πως ήταν διαδεδομένη η άποψη ότι τα βόδια που έβοσκαν εδώ προσβάλλονταν από "βούγκ(ου)ρο".

Βρύση η: [Στ' Βρύσ']: π.χ. οι τοπωνυμίες "η βρύσ' τ' Μάτσιακα", "η βρύσ' τ' Δημητράκ", "η βρύσ' τ' Νούτσ'", που αναφέρονται σ' αυτούς που

τις έκτισαν ή στα χωράφια των οποίων βρίσκονταν οι βρύσες αυτές.

Βυρά τα: [Στα Βυρά]: Τοποθεσία στην οποία το χειμώνα σχηματίζεται σε υπάρχουσα εδαφική κοιλότητα μικρή λίμνη, η οποία το θέρος ξηραίνεται. Η λέξη μάλλον προήλθε με αναγραμματισμό απο το Ελλ. "βρύω" (=αναβλύζω - γέμω, βρίθω), και όχι εκ του Σλ. *vir* (=δίνη, στρόβιλος). Θα μπορούσε να αποδοθεί στην νεοελληνική ως "Στα Ανάβρυτα". Η τοπωνυμία "Βυρό" ή "Βυρά" απαντάται και στο χωριό Δροσοπηγή (Κάντσικο). Και εκεί υπάρχουν αρκετά νερά.

Γεφύρι το: [Στου Γεφύρ']: Θέσεις όπου υπάρχουν γέφυρες, π.χ. "στου γεφύρι τ' Μύλου" και οι νεότερες γεφυρώσεις στο ρέμα Ντιβόικα "γέφυρα Κεφαλοχωρίου" και "γέφυρα Εθνικής Οδού".

Γεωργάκη: [Στ' Γιωργάκ']: Κείται πάνω από τη θέση Βυρά (β.λ.) και είναι σαφέστατα κτητοριώνυμο. Κάποιος Γεωργάκης ενέμετο αυτό το μέρος.

Γκορτσιές οι: [Στ' Γκορτσιές]: Πρόκειται για τόπο που έχει πολλές αγριοαχλαδιές. Στην ντοπιολαλιά μας λέμε η "γκορ(ι)τσιά" (=αγριαπιδιά, αχράς, Αρβ. *gorricë-a*), εκ του Σλ. *gorica krusha* (=ορεινή αχλαδιά, δηλ. άγρια).

Γκουμπέδια τα: Είναι ένας εξαίρετος ίσος λιβαδότοπος. Η ονομασία προκύπτει με συνεκφορά του "γουνά πεδία", δηλ. γόνιμα ισώματα, εκ των αρχ. Ελλ. "γουνός" (=πολύκαρπος αγρός) και "πεδίων" (=κάμπος, ισώμα).

Γκουσιαβέτσι το: [Στο ρέμα Γκουσιαβέτσ']: Το μικρό αυτό ρέμα διέρχεται μέσα από το παλιό χωριό Λούψικο και εκβάλλει χαμηλά στο μεγάλο ρέμα

Ντιβόικα (β.λ.). Η ονομασία παρέφθαρται από το τοπικό “κόσιαβος” (=τρεχάτος, γρήγορος, ωκύς, ταχύς), εκ του Τουρκ. kosma (=τρέξιμο), και μεταφορικώς σημαίνει “ταχινό ρέμα”.

Ενδεχομένως και από το παλ. Σλ. kushati (=άπτομαι, εφάπτομαι) να προήλθε η ονομασία, επειδή το ρέμα άπτεται στον οικισμό Λούψικο.

Γκουστερίτσα η: [Στ’ Γκουστερίτσα]: Η τοποθεσία αυτή, στα όρια με την έκταση του χωριού Ζέρμα, είχε πολλές σαύρες, γιατί λένε “γκουστερίτσα” (=σαύρα, Σλ. guster). Εντεύθεν, λοιπόν, και η ονομασία.

Γύφτισσα η: [Στ’ Γύφτσα]: Κάτι τι σχετιζόμενο με κάποια γύφτισσα, άγνωστο τώρα σε μας, ονομάτισε τούτη την τοποθεσία, η οποία κείται δίπλα στη θέση Μούκα Πέτρα (β.λ.), εκτός και το έδαφός της είναι κατάμαυρο.

Γύφτος ο: [Στ’ Γύφτ’]: Εδώ, στον πόλεμο του 1940, σκοτώθηκε και ενταφιάστηκε κάποιος γύφτος, ονόματι Χαλκιάς, από τη Βούρμπιανη, γι’ αυτό την τοποθεσία τη λένε συχνότερα “**Στ’ γύφτ’ το μνήμα**”.

Δέση η: [Στ’ Δέσ’]: Στο ρέμα κάτω από τη Μούκα Πέτρα κάθε χρόνο έφτιαχναν “δέση” παροχέτευσης του νερού για το πότισμα των κήπων στη θέση Ράματα (β.λ.). Εξ αυτού και η ονομασία.

Εικόνισμα το: [Στου Κόντζμα]: Κυρίως η τοποθεσία “**Κόντζμα τ’ Μήτσιου Νούτσου**” που αναφέρεται σ’ αυτόν που έφτιαξε το εικόνισμα. Το επώνυμο Νούτσος είναι και σήμερα σύνηθες στο χωριό. Τοπωνυμία “Κόντζμα” υπάρχει και στο γειτονικό χωριό Δροσοπηγή (Κάντσικο).

Ελατιά η: Τοποθεσία υψηλόσταθμη, κατάφυτη με έλατα. Υπάρχει και η το-

πωνυμία “**Ελατιά τ’ Κουλιούφα**”.

Σγούρα η: [Στ’ Ζγούρα]: Σκωριόχρωμη όψη πρέπει να έχει το έδαφος ή τα πετρώματα στη θέση αυτή, γιατί Βουλγ. sgurta (=σκουριά, Ρουμ. zgura), λέξεις προερχόμενες εκ του Ελλ. “σκωρία”. Αλλά και από το παλ. Σλ. zgoreti (=παρακαίω) παρόμοια σημασία προκύπτει.

Ζουμπούλη η: [Στ’ Ζουμπούλ’]: Δείχνει κυριώνυμο. Κάποιος ονόματι Ζουμπούλης νέμονταν αυτήν την έκταση. Ίσως πάλι στην τοποθεσία τούτη να φύτεωναν πολλά “ζουμπούλια” (=υάκινθοι, Τουρκ. zübül) και να την ονόμασαν έτσι.

Καζάνι το: [Στου Καζάν’]: Λεβητόσχημη κορυφή του βουνού Πάνω Αρένα, εξού και η ονομασία της, γιατί Τουρκ. kazan (=λέβης, καζάνι).

Καλάμι το: [Στου Καλάμ’]: Τόπος με πολλά καλάμια και νερά.

Καλλιθέα η: [Σ’ Καλλιθέα]: Θέση με απέραντη θέα προς τον Σαραντάπορο ποταμό.

Καλύβια τα: Έτσι λένε κυρίως την τοποθεσία “**στα καλύβια τ’ Κουλιούφα**” που αναφέρονται στον ιδιοκτήτη τους, ονόματι Κουλιούφας.

Καμπίτσιος ο: [Στου Καμπίτσιου]: Επίσημα ονομάζεται πλέον “Πλάτωμα”. Στην ουσία πρόκειται για μικρό ίσωμα στο βουνό Κάτω Αρένα. Η λέξη προήλθε εκ του Λατ. campus (=πεδίο - επίπεδον).

Κάπστα η : [Σ’ Κάπστα]: Η χαμηλόσταθμη και ομαλή τούτη τοποθεσία βρίσκεται σε επαφή με το μέγα ρέμα Ντιβόικα, ακριβώς έναντι από το σημερινό χωριό Κεφαλοχώρι, εκεί όπου κτίστηκε το νέο κοιμητήριο.

Επειδή στα παλ. Σλ. kapishte (=τέμενος, βωμός, άγαλμα, είδωλο, ξόανο, στήλη) σκέφτηκα ότι οι πάλαι ποτέ

επήλυδες Σλάβοι βρήκαν εδώ κάποιο μνημείο και ονόμασαν έτσι την τοποθεσία. Η ανεύρεση και άλλων αρχαιοτήτων στον εγγύς χώρο του νέου οικισμού του Κεφαλοχωρίου δικαιολογεί ετούτη την άποψη.

Άλλη εξήγηση προκύπτει από το Σλ. *karushta* (=κραμβολάχανο, λάχανο, μάπα), εκ του Λατ. *caput* (=κεφαλή) και σημαίνει “Λαχανόκηπος”, σε συνδυασμό με το αρχ. Ελλ. (Δωρικό) “κάπος” (=κήπος, Αρβ. *korsh-t-i*).

Καρανίκ’ η: [Στ’ Καρανίκ’]: Πρόκειται για κτητοριώνυμο, γιατί το επίθετο Καρανίκας υπάρχει εν αφθονία και σήμερα στο χωριό.

Καραούλι το: Κυρίως έτσι λένε την τοποθεσία “**στου καραούλ’ τ’ Μάμ**”, που δηλώνει ότι κάποιος Μάμος είχε εκεί παρατηρητήριο. Υπάρχει στο χωριό και η τοπωνυμία “**στα Καραούλια**”. Στην τοπική μας διάλεκτο “καραούλι” (=παρατηρητήριο σε κορυφή, βίγλα), εξηγούμενο από το Τουρκ. *karakol* (=φυλάκιο, περίπολος, φρουρά, Ισπαν. *caracol*, Βενετ. *caraguol*).

Καρυές οι: [Στ’ ς Καρυές]: Τοποθεσία εντός του παλιού χωριού Λούψικο με πολλές καρυδιές, που στην τοπική διάλεκτο λέγονται “καρυές”.

Καψάλα η: Η τοποθεσία τούτη, εγγύτατα ευρισκόμενη στο ρέμα Πιστίλιανη (β.λ.), κάηκε παλιά για να ανοίξουν νέα χωράφια. Παρόμοια τοποθεσία στη γειτονική Δροσοπηγή (Κάντσικο) την ονομάζουν “τα Καψάλια”.

Κεφαλόβρυσο το: Μεγάλη πηγή με άφθονο νερό από όπου υδρεύεται σήμερα το νέο χωριό Κεφαλοχώρι.

Κλίτση η: [Στ’ Κλιτσ’]: Είναι ένας χωραφότοπος, με καλή σοδειά σιταριού, γεμάτος με χαμηλά βλασταρωτά δένδρα. Η ονομασία προήλθε από το παλ. Σλ. *klicí* (=κραυγή, βοή, αλαλα-

γή), γιατί από τη ράχη της θέσης αυτής φώναζαν για να ακουστούν μακριά. Ανάλογη θέση στη Δροσοπηγή (Κάντσικο) τη λένε “Βότσ (η)”, εκ του Λατ. *voco* (=φωνάζω).

Κοκκινόπετρα η: Υπάρχουσα σημαδιακή κόκκινη πέτρα ονομάτισε την τοποθεσία τούτη.

Κόπστα η: [Στ’ Κόπστα]: Επισήμως ονομάζεται πλέον “κήπος”, και σωστά, γιατί Αρβ. *korsh-t-i* (=κήπος). Όντως εδώ υπήρχαν παλιά αρκετοί κήποι.

Ακόμη παλ. Σλ. *korish-te* (=δόρυ, κοντάρι), οπότε και από εδώ μπορεί να προέλθει κάποια λογική εξήγηση.

Κούλια η: Υψηλή κορυφή στο σύρραχο με απέραντο αγνάντεμα. Στα νεο Ελλ. “κούλια” (=πύργος, μικρό φρούριο, σκοπιά), από το Τουρκ. *kule* (=φρούριο). Φαίνεται πως εδώ, στα χρόνια της τουρκοκρατίας, υπήρχε μόνιμη φρουρά για την επιτήρηση της περιοχής.

Κουλιακάδες οι: [Στ’ ς Κουλιακάδες]: Οι ράχες που βρίσκονται λίγο υψηλότερα από τη θέση Κούλια (β.λ.), με την οποία οπωσδήποτε και σχετίζεται η εξήγηση της ονομασίας της. Ίσως είναι παραφθορά του ορθού “Κουλιάρκάδες”, γιατί Τουρκ. *arka* (=ράχη).

Κούμπλα τα: Τοποθεσία που είχε πολλές κορομηλιές, οι οποίες στην τοπική διάλεκτο ονομάζονται “κουμπλιές”, απ’ όπου και ονομάστηκε ο τόπος.

Κρανιές οι: Είναι φυτώνυμο, γιατί το μέρος έχει πολλά δένδρα κρανιάς, από όπου πήρε το όνομά της και η τοποθεσία. Άλλη τοποθεσία ονομάζεται “**στ’ν κρανιά τ’ Κωστάκ**”, επειδή είχε σημαδιακή κρανιά σε χωράφι κάποιου Κωστάκη.

Κριθάρια τα: Κυρίως η τοπωνυμία

“στα κριθάρια τ’ Νούτσ’” τοποθεσία υψηλόσταθμη όπου κάποιος ιδιοκτήτης Νούτσος έσπερνε κριθάρι.

Κρυονέρι το: [Στου Κρυονέρ’]: Η υπάρχουσα εκεί πηγή με το παγωμένο σχεδόν νερό της ονομάτισαν την τοποθεσία αυτή.

Λεφτοκαρυά η: Είναι σαφώς φυτώνυμο. Κάποια μεγάλη λεπτοκαρυά ήταν το σήμα αυτού του τόπου και τελικά τον ονομάτισε.

Λίβα η: [Στ’ Λίβα): Στην τοποθεσία τούτη υπάρχει αξιόλογη πηγή από την οποία ονοματίστηκε, γιατί αρχ. Ελλ. “λίβας” (=πηγή, ροή, στάλαγμα).

Λίσβας ο: [Στου Λίσβα]: Πρόκειται για τοποθεσία με σκληρό και άγονο έδαφος. Στην τοπική διάλεκτο λένε “λίσβας” ή “λίσβάρι” (=άγονος τόπος με αργιλλώδες έδαφος, το μη εύφορο χωράφι) και “λίσβας” (=πελιδνός, ωχρός και κατ’ επέκταση καχεκτικός, ισχνός), εκ του Λατ. liveo (=είμαι πελιός).

Μάργιαντσκο το: [Στου Μάργια-ντσκου]: Καλός γόνιμος τόπος, απέναντι από το παλιό χωριό Λούψικο, με πολλά χωράφια, ωπορικά και κλήματα. Ίσως εκ του αρχ. Ελλ. “μαργαίνω” (=μαίνομαι) να ονοματίστηκε, με την έννοια του “υλομανούς”, δηλ. τόπου που μαίνεται από βλάστηση, πράγμα αληθέστατο.

Άλλη εξήγηση μπορεί να δοθεί από το Λατ. marga (=είδος πηλού, μάργα), αρκεί το έδαφος της περιοχής να έχει τέτοια σύσταση.

Από το Τουρκ. marya (=πρόβατα) θα μπορούσε να προκύψει κάποια αποδεκτή και λογικοφανής ερμηνεία, π.χ. “Προβατότοπος”.

Μάρμαρο το: Η βραχώδης απότομη πλαγιά πάνω από το Κεφαλοχώρι.

Μάτσιακας ο: [Στουν Μάτσιακα]: Εί-

ναι κτητορυνύμο, κάποιος Μάτσιακας είχε εδώ κτήματα και έδωσε το όνομά του στον τόπο. Σχετικό και το τοπωνύμιο “η βρύσ’ τ’ Μάτσιακα”.

Μεσοχώρι το: Το κέντρο του παλιού χωριού Λούψικο όπου ήταν και η εκκλησία.

Μηλιές οι: [Στ’ ς Μπλιές]: Βεβαίως και είναι φυτώνυμο. Το μέρος είχε πολλές μηλιές και το ονόμασαν έτσι.

Μεγαλάκκος ο: Σημαίνει το μεγάλο ρέμα, γιατί εμείς στον τόπο μας “λάκκο” λέμε το ρέμα.

Μούκα Πέτρα η: [Στ’ Μούκα Πέτρα]: Πρόκειται για μοναχικό μεγάλο ριζικό βράχο, ορατό από το Λούψικο, προς την κατεύθυνση του χωριού Αετομηλίτσα (Ντέντσικο). Η λέξη εξηγείται από το τοπικό η “μούκα” (=βουβή), εκ του αρχ. Ελλ. “μυκός” (=άφωνος, βωβός, μυττός, Λατ. mutus, Ιταλ. moccio). Όντως, έτσι απόμακρη και μοναχική που είναι η πέτρα αυτή, σωστά τη θεωρούν οι επιχώριοι βουβή. Στη μαστόρικη ή κουδαρίτικη διάλεκτο “μούκα” (=νύφη), γιατί παλιά αυτή στέκονταν αμίλητη και βουβή σε όλη την διάρκεια της γαμήλιας τελετής.

Σφόδρα χωλαίνει η προταθείσα από τον Max Vasmer εξήγηση εκ του παλ. Σλ. MbHb (=βρύο, Αρβ. myk), εσφαλμένη απόδοση του Ελλ. “μύκης”, με την έννοια της βρουοσκεπούς πέτρας.

Μπακακάκια τα: [Στα Μπακακάκια]: Σημαίνει “στα Βατραχάκια”, γιατί τοπικώς λέμε “μπακακάκι” (=μικρό βάτραχο), εκ του αρχ. Ελλ. “βάβακος” (=βάτραχος).

Μπαλογιάννη η: [Στ’ Μπαλογιάννη]: Δείχνει κτητοριώνυμο, κάποιος ονόματι Μπαλογιάννης είχε εδώ δικαιώματα ιδιοκτησίας ή νομής και ονομάτισε τον τόπο.

Μπατάνια τα: Στον νερόμυλο που υπήρχε παλιά στο ρέμα αυτής της τοποθεσίας, ανάμεσα από τις θέσεις Ράμστα και Κόπστα, λειτουργούσαν “μπατάνια” ή “μαντάνια” με τα οποία επεξεργάζονταν τα υφαντά.

Μπάχα η: [Στ’ Μπάχα]: Είναι ένας υψηλόσταθμος και ανεμόδαρτος τόπος πάνω από τη θέση Βυρά (β.λ.). Η ονομασία σημαίνει “Επήνεμη”, εκ του παλ. Σλ. *rahati* (=ανεμώ, εκθέτω στον άνεμο - σαλεύω, σείω) και *rah* (=φύσημα, πνοή).

Μπελοτά τα: Ασπρολίθαρα διάσπαρτα έχει αυτός ο τόπος και τον ονόμασαν έτσι, γιατί Βουλγ. *belota* (=ασπράδα, ασπρίλα, λευκότητα).

Μπούγια η: Τόπος που έχει ηχώ, και αυτό σημαίνει η ονομασία του προκύπτουσα εκ του Ελλ. “βοή” (=βουή, Αρβ. *buj-a*). Όμοια τοπωνυμία υπάρχει και στο χωριό Δροσοπηγή (Κάντσικο), ακριβώς έναντι από το Κεφαλοχώρι, στην αντιπέρα όχθη του Σαραντάπορου ποταμού.

Μπρέμστο το: [Στου Μπρέμστου]: Επισήμως τώρα το λένε “Αδιάβατο”. Είναι ένα μικρό και κλειστό μέρος ακριβώς δίπλα από το ορμητικό ρέμα Ντιβόικα. Η ονομασία σημαίνει “Βουϊστό”, ετυμολογούμενη εκ του αρχ. Ελλ. “βρέμω” (=βουϊζω, βροντώ, αντηχώ, μουγγρίζω), γεγονός που οφείλεται στην βοερά ροή του μεγάλου ρέματος Ντιβόικα.

Μύλος ο: Τοποθεσία όπου υπήρχε νερόμυλος. Τέτοιοι νερόμυλοι ήταν στις θέσεις “**στού Μύλου τ’ Μίχου τ’ Ρούλια**”, “**στού Μύλου τ’ Παπά**”, “**στού Μύλου τ’ Τσίου**”.

Μυλούρα η: Είναι μια μεγάλη κατολίσθηση κάτω από τη θέση Αϊ-Γιώργης και αυτό μεταφορικώς σημαίνει η ονομασία της ετυμολογούμενη από το

Ελλ. “μύλος”.

Μύτκα η: [Στ’ Μύτκα]: Μικρή προεξέχουσα εδαφική έκταση, δηλ. μια μύτη εδάφους. Η συνήθης τοπωνυμία “Μύτικας” σημαίνει κορυφή, εκ του Ελλ. “μύτη” το αρχ. Ελλ. “ρίον”.

Νταούτη η: [Στ’ Νταούτ’]: Δείχνει κτητοριώνυμο. Κάποιος αλλοεθνής τσιφλικάς με αυτό το όνομα, ίσως Τουρκαλβανός, νέμονταν αυτόν εδώ τον τόπο, που κείται δίπλα στη θέση Ράμστα (β.λ.), και πήρε το όνομά του.

Ντιβόικα η: [Σ’ Ντιβόικα ή στο ρέμα Ντιβόικα]: Είναι το μεγάλο ρέμα που διασχίζει τον ευρύτερο κοινοτικό χώρο. Επίσημα ονομάζεται πλέον “ρέμα Λυγερής”, επειδή κάποιιοι εσφαλμένως το συσχέτισαν με το Σερβ. *deva* ή *dinojka* (= νέα, άγαμος, παρθένος, κόρη).

Σωστότερη είναι η εξήγηση από το παλ. Σλ. *dinji* =άγριος), οπότε *dinojka reka* (=αγριοπόταμο).

Άλλη πιθανή ερμηνεία είναι από το Λατ. *dinolno* (=κατακυλίω, κατακυλινδώνω, αναστρέφω, κατακυλινδώνω), οπότε Ντοιβό(λ)ικα (=κατρακυλιστή, ορμητική, σπερχνή). Πιστεύω ότι αρχικά και η λέξη Λούψ(ι)κο (β.λ.), πριν καθιερωθεί σαν ονομασία του χωριού, αναφέρονταν σε τούτο το ρέμα και είχε παρόμοια σημασία.

Ντουκανάρη η: [Σ’ Ντουκανάρ’]: Το μέρος τούτο έχει πηγή με άφθονο νερό και κάθε χρόνο εκεί στήνονταν στρούγγα. Η λέξη παρέφθαρται από τη συνεκφορά της φράσης “**στού Κανάρη**” και σημαίνει “**στού Βοσκού**”. Στην τοπική μας γλώσσα “**καναρά**” (=αιγοπρόβατα ή αμνοερίφια ελεύθερης περιπατητικής βοσκής) και “**κανάρης**” ή “**καναριάρης**” (=ο βοσκός τέτοιων αιγοπροβάτων), από το νέο Ελλ. “**κανιά**” (=πόδια), σε αντίθεση με τα

οικόσιτα “μανάρια” που εξηγούνται από το Λατ. *manuarius* (= ο δια της χειρός τρεφόμενος).

Ξεκόμματα τα: Κατωφερής τόπος με ασταθές και κατολισθαίνον έδαφος, το οποίο “ξεκόβεται” και κατρακυλάει.

Παλιοκούλα η: Τοποθεσία με υψηλή κορυφή προς την πλευρά του ρέματος Πιστίλιανη, παρά τα όρια με την έκταση του χωριού Αετομηλίτσα (Ντέντσικο).

Η λέξη μαρτυρεί ότι παλιά εδώ ήταν “κούλια” (=πύργος, μικρό φρούριο, σκοπιά), από το Τουρκ. *kule* (=πύργος).

Παλιομανάστηρο το: Εδώ λένε ότι υπήρχε κάποτε μοναστήρι. Αυτό μόνο η τοπωνυμία το μαρτυρεί και δεν διασώζεται καμία παράδοση σχετική. Το μέρος κείται προς την πλευρά του ρέματος Πιστίλιανη.

Παναγιά η: Εδώ είναι κτισμένο το εξωκλήσι της Παναγιάς.

Παπαγιάννη η: [Στ’ Παπαγιάνν’]: Δείχνει και είναι κτητοριώνυμο.

Παπαμάρτινα η: [Στ’ Παπαμάρτινα]: Τοποθεσία λίγο πιο πίσω από τη θέση Αϊ-Γιώργης. Φαίνεται για κτητοριώνυμο.

Πάτωμα το: [Στου Πάτουμα]: Ισόπεδη σχεδόν έκταση στο σύρραχο που χωρίζει τις κοιλάδες των ρεμάτων Ντιβόικα και Πιστίλιανη, χαμηλότερα από την τοποθεσία Μούκα Πέτρα.

Πατηρίτσα η: Είναι η βάση, η “πατωσιά”, ενός γκρεμού όπου υπάρχει μονοπάτι και αυτό υποδηλώνει η ονομασία της, ετυμολογούμενη από το αρχ. Ελλ. “πάτος” (=μονοπάτι, τρίβος). Από το νέο Ελλ. “πατερίτσα” (=βακτηρία, δεκανίκι) δεν μπορεί να προκύψει πειστική ερμηνεία.

Πέντε Βρύσες οι: Υπάρχουν όντως

εδώ πέντε πηγές οι οποίες ονομάτισαν την τοποθεσία.

Πευκόφυτο το: Απόμακρη τοποθεσία κατάφυτη με πεύκα.

Παρασπόρης ο: [Στουν Παρασπορ’]: Είναι όνομα ρέματος. Φαίνεται πως τα εκατέρωθεν χωράφια καλλιεργούνταν σαν “παρασπόρια”, δηλ. γι’ αυτά δεν πλήρωναν γεώμορο στον όποιο τσιφλικά ήταν τότε. Εξ αυτού ονομάστηκε έτσι και το ρέμα.

Πιτρέτσι και Πετρίτσι το: [Στου Πιτρέτσ’]: Υψηλή τοποθεσία εκεί όπου η ζώνη της οξυάς συναντά τα γυμνά βραχώδη πρανή του βουνού Αρένα. Το έδαφος είναι μια μεγάλη χαλικαριά, η οποία δημιουργήθηκε από τη συσσώρευση λιθαρίων και σκύρων που κατρακυλούν από τη διάβρωση των βράχων της Αρένας. Σαφέστατα η ονομασία εξηγείται από τη λέξη “πέτρα”, όπως και η όμοια τοπωνυμία του χωριού Πυρσόγιαννη “ο Πετρίτ’ ς”.

Πιστίλιανη και Πιστίλιαπη η: [Σ’ Πιστίλιαν’ και Σ’ Πιστίλιαπ’]: Το μέγα ρέμα που διασχίζει τον ευρύτερο χώρο του γειτονικού χωριού Αετομηλίτσα (Ντέντσικο). Λόγω της λίαν επικλινούς κοίτης και της μεγάλης λεκάνης απορροής που έχει, είναι πολύ ορμητικό και επικίνδυνο ρέμα. Ως εκ τούτου η ονομασία θαυμάσια εξηγείται από το Λατ. *pestilens* (=φθοροποιός, ολέθριος, καταστρεπτικός), λαμβανομένου μάλιστα υπόψη ότι η Αετομηλίτσα κατοικείται από βλαχόφωνους Έλληνες.

Πλάκα η: Από τους σχιστόλιθους αυτού του χώρου έβγαζαν “σχιστόπλακες” για την επικάλυψη των στεγών του χωριού, εξού και η ονομασία.

Πλατώνια τα: Στα μέρη μας “πλάτωνια” λένε το υψηλό πλατάνι.

Προσήλια τα: Ονομασία τόπων ευή-

λιων, και τέτοιοι είναι π.χ. “τα προσήλια τ’ ς Σιουμλάζαρ’ ς” και “τα προσήλια στα Μπαντάνια”.

Προύσια η: [Στ’ Προύσια]: Απόμακρη περιοχή, πέρα από τη θέση Πευκόφυτο. Η ονομασία ερμηνεύεται “Ανθρακιά”. Φαίνεται πως εδώ κάποιος έφτιαχνε ξυλοκάρβουνα ή ο τόπος έχει όψη καμένου, γιατί τοπικώς λέμε “προύσια” (=δυνατή φωτιά με πυρώδη θράκα, Λατ. *pyra*, Αρβ. *prush*), άπαντα εκ του Ελλ. “πυρ”.

Προφήτης Ηλίας ο: Εδώ υπάρχει το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία.

Ράμστα η: [Στ’ Ράμστα]: Είναι καλός και πολύβλαστος τόπος, απέναντι από το παλιό χωριό Λούψικο. Φημολογείται ότι εδώ ήταν παλιά ένας ομώνυμος οικισμός, ο οποίος κάποτε συγχωνεύτηκε με το Λούψικο. Η εκεί παρουσία των εξωκλησιών της Παναγίας και των Ταξιαρχών μάλλον κάτι τέτοιο υποδηλώνει.

Η ονομασία εξηγείται από το Λατ. *ramus* (=ράδαμνος, κλωνάρι, βλαστάρι), οπότε Ράμ(ου)στα (=ραδαμνών, τόπος κατάφυτος με βλασταρωτά δένδρα), όπως και πράγματι είναι.

Ράχη του Παπά η: Είναι προφανής η ερμηνεία της. Επίθετο Παπάς υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Ρόγκια τα: Τέτοιες τοποθεσίες είναι “στα ρόγκια τ’ Κωστάκ”, “στα ρόγκια τ’ Προφήτ’ Ηλία”, “στα ρόγκια στου Πάτουμα” και αναφέρονται σε ονόματα ανθρώπων ή τοποθεσιών. Στην τοπική γλώσσα “ρόγκι” (=νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους) και Αρβ. *röge* (=ξέφωτο μέσα σε δάσος), λέξεις προερχόμενες εκ του Λατ. *rogus* (=πυρά, φωτιά).

Σαραντάπορος ο: Το μεγάλο ποτάμι που διασχίζει την μείζονα έκταση

των Μαστοροχωρίων και ρέει μεταξύ Γράμμου και Σμόλικα.

Σέρπσα η: [Στ’ Σέρπσα]: Η τοποθεσία τούτη είναι μια κατολίσθηση, και αυτό σημαίνει το ονομά της, εκ του Λατ. *serpo* (=έρπω - ολισθαίνω, βραδέως κινούμαι).

Σιδεριές οι: Λένε ότι στη θέση αυτή έβαζαν παλιά σιδερένια δόκανα για να πιάνουν λύκους και αρκούδες.

Σιουποτήρι το: Σημαίνει τόπο με νερά και ποτίστρες, γιατί στην τοπική διάλεκτο λένε “σιαποτούρα” ή “σιοποτούρα” (=πολύ πηγαίο νερό που πέφτει σε κάναλη για πότισμα - ποτίστρα, πίστρα), λέξη που παρέφθαρται εκ του Ελλ. “διαποτίζω”, εξού Σλ. *sopot* (=τάφρος με νερά, ύδατα) και Βλαχ. “σόπουτου” (=κρουνός, βρύση). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο, π.χ. “Σιαπουτό” στη Δροσοπηγή (Κάντσικο), “Σιόπατου” στο Παλαιοσέλλι, “Σιπουτά” στο Κεράσοβο.

Σιουμλάζαρη η: [Στ’ Σιούμ’ Λάζαρ’]: Η τοποθεσία αυτή βρίσκεται ανάμεσα από τη Μούκα Πέτρα και την Πάνω Αρένα και σημαίνει “στο δάσος του Λάζαρου”, γιατί Σερβ. *shuma* (=δάσος).

Σκέμνια τα: Σημαίνει γκρεμούς απότομους και βραχώδεις, γιατί Αρβ. *shkemb-i* (=βράχος), και είναι γειτονική με τη θέση Μπρέμστο (β.λ.).

Σουρβιές οι: Οπωσδήποτε είναι φυτόνυμο, γιατί ο τόπος έχει άφθονες “σουρβιές”. Στα Λατ. *sorbus* (=το αγκαθωτό δένδρο σόρβος η ήμερος, αρχ.

Σταυρός ο: Το εικονοστάσι που σημαίνει τη θέση ονομάτισε και τον τόπο.

Στράτη η: Είναι το μονοπάτι, κοινώς “στράτα”, που οδηγεί από το Λούψικο προς τη θέση Νταούτη (β.λ.). Αυτόν

τον δρόμο τον συντηρούσαν με αγγαρείες οι χωριανοί, ενδεχομένως κατ' απαίτηση του τσιφλικά Νταούτη. Εκ του Λατ. *strata via* (στρωμένη οδός) εξηγείται η τοπωνυμία.

Σελιά τα: Πρόκειται για τα καλά και εύφορα χωράφια κοντά στο χωριό Λούψικο. Από το παλ. Σλ. *selo* (=αγρός, χωριό, χώρα) εξηγείται η ονομασία.

Ταξιάρχης ο: Από το εξωκλήσι των Ταξιαρχών ονομάστηκε η θέση.

Τζύμες οι: Σε τούτη την τοποθεσία, κάτω από το επιφανειακό έδαφος, υπάρχει άμμος, την οποία παλιά χρησιμοποιούσαν και ως οικοδομικό υλικό. Η λέξη σημαίνει "Αμμούδες" και εξηγείται από το Τουρκ. *kum* (=άμμος), ειπωμένο με τσιτακισμό και παραφθορά.

Τρανός Λάκκος ο: Συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια που σημαίνει "μεγάλο ρέμα".

Τρίγωνο το: Μικρή τοποθεσία τριγωνικού σχήματος ανάμεσα από ρέματα.

Τρικάλλινή η: [Σ' Τρικάλλινή]: Ονομασία βρύσης του χωριού Λούψικο, πάνω από τη γειτονιά των Φασουλαίων, προς τη θέση Καραούλια. Καμία απολύτως σχέση με τα Τρίκαλα Θεσσαλίας. Η ονομασία παρέφθαρται από το αρχ. Ελλ. "τρικαλλίνας", δηλ. εξαιρετικά καλλίρροη πηγή, όπως και φαίνεται ότι ήταν κάποτε.

Τσιαμένος ο: Τόπος με πολλά πεύκα. Στα Τουρκ. *cam* (=πεύκο), οπότε η τοπωνυμία αποδίδεται ως "Πευκών".

Φούρνος τ' Τζιάτζιου ο: [Στ' Τζιάτζ' του Φούρνου]: Περίκλειστο μέρος προς το ρέμα Πιστίλιανη, καταφυγή και άνδρo κλεπτών. Εδώ λημέριασε, έφτιαξε μάλιστα και φούρνο όπως μας αποκαλύπτει η τοπωνυμία, ο φο-

βερός Τζιάτζιας ή Τζιάτζος, περιβόητος ληστής της περιοχής. Αυτόν, λένε, ότι τον σκότωσαν οι κάτοικοι του γειτονικού χωριού Επταχώρι σε ενέδρα που του έστησαν σε ρέμα του Χωριού Δροσοπηγή, το οποίο έκτοτε λέγεται "Στ' Τζιάτζ" του Λάκκου".

Φραξιά τα: Είναι φυτώνυμο, γιατί στην τοπική διάλεκτο λένε "φράξος" (=το δένδρο μελία, μέλεγος, φράξινος ο όρνος, Λατ. *fraxinus*). Άλλη τοποθεσία λέγεται "στα φραξιά τα Φασουλαϊκά".

Φτέρες οι: Μέρος που έχει πολλές "φτέρες" δηλ. είναι γεμάτο από το φυτό περίδιον το αέτειον, αρχ. Ελλ. "πτέρις".

Φτειά η: [Στ' Φτειά]: Το σωστό είναι "στη Φυτεια", δηλ. στην κατάφυτη τοποθεσία, όπως και πράγματι είναι αυτή η θέση που κείται στο νέο χωριό Κεφαλοχώρι.

Φτελιάδια τα: Το μέρος έχει πολλές "φτελιές" και γι' αυτό ονομάστηκε έτσι. Η αρχ. Ελλ. "πελέα" (=το δένδρο ούλμος ο πεδινός, κοινώς βρυσσιά) συναντάται συχνότατα στα μέρη μας.

Φουκάλες οι: Τοποθεσία όπου έκοβαν κλαδιά για πρόχειρες σκούπες, τις οποίες στην τοπική διάλεκτο τις λένε "φουκάλες" αντί του σωστού "φροκάλες".

Ακόμη στην τοπική γλώσσα "φουκάλη" (=το φυτό υπερίκον το ούλον, κοινώς σκουπόχορτο), από το οποίο φτιάχνουν σάρωθρα, ίσως η αρχ. Ελλ. "σάρος". Ενδεχομένως εκεί να φύονται αυτά τα φυτά.

Χαντάκια τα: Χάνδακες, που για κάποιο λόγο ανοίχτηκαν εδώ, ονομάτισαν τη θέση.

Αθήνα, Μάης 1997

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ**Προς την Εκκλησιαστική
και τη Δημοτική Αρχή της Κόνιτσας**

Συμπληρώνονται 50 χρόνια και βαδίζουμε στα 51 από τη μάχη στην Κόνιτσα το 1947, μεταξύ του Εθνικού και του Δημοκρατικού Στρατού, στον καταραμένο εμφύλιο πόλεμο.

Κάθε χρόνο στις 3 Γενάρη στη Μητρόπολη Κόνιτσας τελείται μνημόσυνο για τους νεκρούς του Εθν. Στρατού.

Μετά την ιστορική, δημόσια χειραψία συμφιλίωσης του Τσακαλώτου και του Μάρκου οι οποίοι υπήρξαν από τους πρωταγωνιστές του πολέμου και την ομόθυμη και πατριωτική απόφαση της Βουλής στις 29/8/87 για την άρση των συνεπειών του εμφ. πολέμου, πρέπει επιτέλους να βλέπουμε τα γεγονότα εκείνης της εποχής με το ψυχρό και αμερόληπτο μάτι της ιστορίας, για να βγάξουμε αντικειμενικά συμπεράσματα και διδάγματα. Τα πάθη, ο τυφλός φανατισμός, οι μεμψιμοιρίες, είναι επιζήμια γιατί δηλητηριάζουν το παρόν και εγκυμονούν μεγάλους κινδύνους για το μέλλον του Έθνους.

Ο εμφύλιος είχε τρομερές συνέπειες για τη χώρα μας. Βαρειά πληγωμένη από τη Γερμανοϊταλοβουλγάρικη κατοχή, δεν πρόλαβε να επουλώσει τις πληγές της και μπήκε σε μια άλλη φοβερή περιπέτεια- πάνω από τρία χρόνια- κατά την οποία αδέρφια με αδέρφια μακελεύτηκαν στα βουνά. Χιλιάδες εκτελέστηκαν στις πόλεις και στα ξερονήσια, εκατοντάδες χιλιάδες εγκατέλειψαν τα σπίτια τους. Τεράστιες οι υλικές ζημιές και ενώ οι άλλες χώρες με τη λήξη του Β παγκόσμιου πολέμου οικοδομούσαν το μέλλον τους, εμείς το υποθηκεύαμε στους ξένους κατεδαφίζοντας τα πάντα.

Αλλά και μετά τον εμφύλιο, για πολλά χρόνια, εκατομμύρια Έλληνες πλήρωναν τις συνέπειές του...

Πραγματική γενοκτονία υπέστη η χώρα μας και οι συνέπειές της ρίχνουν τη σκιά τους σήμερα στο δημογραφικό μας πρόβλημα.

Κοινή διαπίστωση σήμερα είναι ότι απειλούμαστε από εχθρούς και "φίλους". Από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ως τον τελευταίο πολίτη, όλοι διαπιστώνουμε ότι ο μόνος τρόπος αντιμετώπισης του κινδύνου είναι η ΟΜΟΨΥΧΙΑ.

Με την ενότητα το 1940 ο λαός μας κατατρόπωσε τη φασιστική Ιταλία του Μουσολίνι -τονίστηκε και στον πρόσφατο γιορτασμό της 28ης Οκτώβρη- και μ' αυτή, στη συνέχεια, δημιούργησε το θαύμα της Εθν. Αντίστασης.

Πρέπει, λοιπόν, η ηγεσία, Πολιτική-Εκκλησιαστική Στρατιωτική, να κάνει το παν για την ενότητα του λαού.

Μια πράξη ενότητας και στη δική μας πόλη, είναι αναμφισβήτητα ένα ΠΑΝ-ΔΗΜΟ μνημόσυνο στις 3 Γενάρη για όλα τα αδικοχαμένα ελληνόπουλα - αδέρφια του εθνικού και του Δημοκρατικού Στρατού που έπεσαν σ' εκείνη τη μάχη.

Καλούμε το Δημοτικό Συμβούλιο να πάρει μια απόφαση (θα είναι προς τιμή του), για την τέλεση ετήσιου μνημόσυνου, καθώς και την εκκλησιαστική Αρχή του τόπου, επιτελώντας έτσι το χρέος τους προς τους αδισκοτωμένους αδελφούς μας αμφοτέρων των παρατάξεων.

Ένα κοινό μνημόσυνο, θα ικανοποιήσει τον πόθο της συντριπτικής πλειψηφίας του κόσμου και θα ανεβάσει πιο ψηλά στη συνείδησή του το σεβασμό και την εκτίμηση προς την Εκκλ. ηγεσία και τη Δημ. Αρχή της πόλης.

Η αδέκαστη ιστορία θα κρίνει αμείλικτα και θα δικαιώσει ή θα ψέξει τις πράξεις μας.

Σ.Τ.

ΛΑΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΑΙ ΛΑΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ Ο Νίκος Κρυστάλλης και τα ανέκδοτά του

του Αναστ. Ευθυμίου

Στους λαϊκούς τύπους της Κόνιτσας όπου έζησε τα περισσότερα χρόνια της ζωής του και πέθανε, πρέπει να καταταχτεί και ο δάσκαλος Νίκος Κρυστάλλης. Καταγόταν από το γειτονικό Ελληνικό χωριό Βαλοβίστα που είναι κοντά στα σύνορα σκλαβωμένο στο Αλβανικό κράτος. Είχε υπηρετήσει στα χωριά της Λάκκας του Αώου και πιο πολύ στο Παλαιοσέλι και κατόπιν στην Κόνιτσα -όπου συνταξιοδοτήθηκε- μόνιμα μέχρι το θάνατό του.

Το όνειρό του ήταν η απελευθέρωση της Βορείου Ηπείρου, αλλά πέθανε ολίγα χρόνια προτού αρχίσει η σχετική επικοινωνία με αυτή.

Είχε παράξενες μεταπτώσεις και ανεξήγητες λόξεις και ιδιοτροπίες. Π.χ. ξόδευε αρκετά χρήματα για ν' αγοράζει ρούχα και παπούτσια και άλλα είδη, που θα χρησίμευαν, όπως έλεγε για να "εφοδιάσει" ένα σώμα παλικαριών που θα εξορμούσαν εν καιρώ για να απελευθερώσουν τη Βόρειο Ήπειρο.

Όπως παραδόξως όμως αρνιόταν και τσιγκουνευόταν να δώσει 8-10 λίρες στο Μίχο Σιδέρη που πηγαινοερχόταν κρυφά και λαθραία μέσα στην Αλβανία, για να του φέρει τη γυναίκα του. Παιδιά δεν είχε· ήταν σπανός κι' αμούστακος. Την άφησε τη δύστυχη στο έλεος των Αλβανών του Χότζα και χάθηκε εξόριστη από τις κακουχίες.

Στα 1962 χάλασε αρκετά χρήματα και ίδρυσε μια ανεπίσημη οργάνωση που την ονόμασε ΕΝΒΗ (Εθνική Νεολαία Βορείου Ηπείρου). Είχε και σφραγίδα καλλιτεχνική. Έφτιασε ειδική στολή με φουστανέλλες αλλά ολόμαυρη πένθιμη καθώς και πένθιμη σημαία με δικέφαλο

αετό και έκανε σημαιοφόρο τον ανεψιό του Γιώργο Κρυστάλλη. Αφού δε παρέλασε από την εκκλησία μέχρι το σπίτι του την έστησε στο μπαλκόνι του. Στην παρέλαση τον ακολούθησαν οι οπαδοί του και άλλοι περίεργοι. Έκανε αγιασμό με τον παπά, έβγαλε λόγο και πρόσφερε γλυκά και αναψυκτικά στους παρευρεθέντες. Για κάτι τέτοια δεν τσιγκουνευόταν καθόλου.

Εννοείται ότι η οργάνωση αυτή αυτοδιαλύθηκε διότι δεν ήταν αναγνωρισμένη από το Πρωτοδικείο...

Κάποτε που η βασίλισσα Φρειδερίκη επισκέφτηκε την Κόνιτσα, ο Κρυστάλλης κατόρθωσε να την προσφωνήσει με λίγα λόγια (εκτός προγράμματος) και να ανταλλάξει μαζί της χειραψία. Τι τον ήθελες κατόπι· πετούσε στον έβδομο ουρανό. Ο φωτογράφος ο Τσιγκούλης που έτυχε εκεί και αποθανάτισε το γεγονός τα οικονομήσε καλά. Ο Κρυστάλλης του παρήγγειλε 500 φωτογραφίες που τις μοίρασε στον κόσμο δωρεάν.

Είχε και παράξενες τάσεις ζωοφιλίας ο μακαρίτης ο Κρυστάλλης. Μια εποχή έτρεφε άφθονες γαλοπούλες. Κατόπι τις παράτησε και ασχολήθηκε με ταγαϊδούρια. Είχε συμμαζέψει πέντε-έξι και ήταν όλα ξεσαμάρωτα. Τα τσίτσε, τα πότιζε και δεν τα χρησιμοποιούσε καθόλου.

Σαν τα βαρέθηκε κι αυτά, τα ξέκανε και συμμαζέψε σκυλιά, από κυνηγόσκυλα μέχρι κοπρόσκυλα, φέρμας και μαντρόσκυλα· είχε από δώδεκα ως δεκαπέντε. Τα κυνηγόσκυλα του χρησίμευαν και κάτι. Του χρησίμευαν για το κυνήγι διότι ήταν μανιώδης κυνηγός. Είχε μεγάλες πλάκες όμως όταν πήγαινε να κυ-

νηγήσει. Σε αυτοκίνητο δεν έμπαινε, γιατί πριν προλάβει να διανύσει ένα χιλιόμετρο ζαλιζόταν και γινόταν σωστό πτώμα. Αγωγήζε λοιπόν συνήθως τον Τάκη το Ντουμάνη με το μουλάρι του. Φόρτωνε τα τρόφιμα και πυρομαχικά του, καβαλούσε και ο ίδιος και πήγαινε, πότε μόνος του και πότε με παρέες κυνηγών με το Μπριασούλη, το Γκαραβέλα, το Σιώρο, το Μήτσο Γάκη και άλλους.

Τα σκυλιά του, άλλα ελεύθερα και άλλα δεμένα, ακολουθούσαν.

Όταν ξεπέζεψε και βάδιζε πεζός, έδενε πέντ-έξι απ' αυτά γύρω στη ζωστήρα του και ήταν απολαυστικό το θέαμα να βλέπεις να τον σέρνουν πότε δώθε και πότε κείθε και να περπατάει ταλαντευόμενος.

Ήταν όμως καλός σκοπευτής και είχε πολλά ντουφέκια.

-Έχω εννιά, μου έλεγε, και τώρα θα πάρω και μια караμπίνα και θα τα κάνω δέκα. Δεν πρόλαβε όμως. Αρρώστησε και πέθανε και τα κληρονόμησε ένας ανεψιός του που τον περιποιήθηκε στα τελευταία του.

Όταν βαρούσαν γουρούνια, ο Κρυστάλλης ενθουσιαζόταν κι έβγαζε όλα τα τρόφιμα, γλυκά και ποτά που είχε φορτωμένα στο μουλάρι του και τα μοίραζε στους συντρόφους του και έκαναν καλό τσιμπούσι. Όταν όμως δεν βαρούσαν, τάφερνε πίσω στην Κόνιτσα.

Κάποτε που οι Πυξαριώτες τα άνοιξαν και τα φάγανε από κρυφά -χωρίς να έχουν βαρέσει και κανένα θήραμα- θύμωσε υπερβολικά και τους έβρισε και ούτε ξανάκανε παρέα μαζί τους.

Στα σκυλιά του είχε μεγάλη αδυναμία. Τα τσίιζε μέχρι γλυκά ταψιού. Κάποτε που τον πέτυχα μέσα στο ζαχαροπλαστείο του Κοντογιάννη να αγοράζει δεκάδες γλυκά τον ρώτησα για πού το προόριζε τόσα πολλά γλυκά.

-Για τα σκυλάκια μου ήταν η απάντηση. "Καϋμένε δάσκαλε, του είπα, δε θα ήταν προτιμότερο να κρατήσεις δυο-τρία κυνηγόσκυλα και στα υπόλοιπα να ρίξεις από μια τουφεκιά και τα γλυκά που τα τσίιζεις, να τα δίνεις σε μικρά παιδιά, να σε θυμούνται κιόλας και να λένε -ο μακαρίτης ο δάσκαλος μας έδινε γλυκά-";

Θύμωσε και με αγριοκοίταξε.

-Τι λες αυτού; μου είπε. Και τα σκυλιά μ' αγαπάν καλύτερα από τα παιδιά.

-Όπως αγαπάς, δεν επιμένω, του απάντησα για να τον κατευνάσω.

Και σαν απομακρύνθηκε.

-Πας να μου χαλάσεις τη δουλειά, μου λέει ο Κοντογιάννης, μου παίρνει όλα τα μπαγιάτικα γλυκά.

Όταν στα 1969 οι Αμερικάνοι αστροναύτες πάτησαν στο φεγγάρι και τους έδειξε η τηλεόραση, ο Κρυστάλλης, με κανέναν τρόπο δεν το πίστευε, ούτε το πίστεψε ποτέ.

"Είναι όλα φτιαστά και φανταστικά, έλεγε, κινηματογραφικό έργο που το 'φτιασαν οι Αμερικάνοι για να εντυπωσιάσουν τον κόσμο.

Στο σπίτι που κατοικούσε είχε βάλει διπλές πόρτες και κλειδαριές και σιδερένιους περάτες και δεν έμπαζε σχεδόν κανέναν μέσα. Ο υποφαινόμενος μια φορά και μόνη κατόρθωσε να εισέλθει εις τα άδυτα των αδύτων του Κρυστάλλη και να αγναντέψει με τα περήφημα Γερμανικά κυάλια του τη μακρινή Νεμέρτσικα όπου διέκρινε τα πρόβατα και τους τσοπάνηδες· επίσης δε και το Λεσκοβίκι όπου διακρίνονταν καθαρά οι άνθρωποι που κυκλοφορούσαν στους δρόμους.

Είχε κι άλλες παραξενιές ο σχολαστικός αυτός τύπος του παλαιού δασκάλου, αλλά δεν μας έρχονται τώρα στη μνήμη...

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ**Το τσίπουράδικο**

Πλησιάζει ο καιρός που θα βάλουν μπρος τα ρακοκάζανα με τα τσίπουρα για να βγάλουν το ρακί κι αυτή η περίοδος γράφει τη δική της ιστορία. Όσα σικλέτια κι αν έχουμε, θα περάσουμε από εκεί που είναι το καζάνι που βγάζει το τσίπουρο, θα το δοκιμάσουμε, θα πούμε μια ευχή, μπορούμε να πιούμε κι άλλο ένα κι έτσι σιγά-σιγά έρχεται και το κέφι. Έτσι βγαίνουν στη φόρα οι μερακλήδες, “τα γερά ποτήρια”.

Τα παλιά χρόνια στο χωριό μου οι μερακλήδες ήταν πολλοί. Χαρακτηριστικά θ’ αναφέρω το συχωρεμένο τον πεθερό μου Δημητράκη Παπαχρήστο, γερό ποτήρι. Ήταν αγωγιάτης και πάντα κουβαλούσε μαζί του ρακί και κρασί κι όταν περνούσε απ’ την Πυρσόγιαννη καβάλα στο μουλάρι, τραγουδούσε.

Ένας άλλος μερακλής στο ποτό ήταν κι ο Παναγιώτης Μπίζιος. Αυτουνού η χάρη είχε φτάσει ως το Χαρτούμ της Αφρικής, όπου ήταν μια ανθηρή παροικία του χωριού μας. Εκεί έπιναν ουϊσκι. Ένα Σαββατόβραδο ο Πάνος μας το είχε φτιάσει για καλά το κεφάλι του. Η πλύστρα τους είχε φέρει τα ρούχα καθαρά για ν’ αλλάξουν, αλλά αυτός όπως ήταν σουρωμένος, δε γνώριζε ποιά απ’ τα ρούχα ήταν δικά του και βάζει τις φωνές λέγοντας στους άλλους συγκατοίκους να πάρουν τα ρούχα τους γιατί αυτός τα δικά του θα τα κάψει. Ο καθένας πήρε τα ρούχα του κι αυτά που έμειναν ήταν τα δικά του ρούχα, τα πήρε κι αυτός κι άλλαξε. Κόλπο πολύ πετυχη-

μένο.

Αυτοί που ήταν στο χωριό έβρισκαν κάποιο τρόπο να κάνουν κέφι, γιατί με το ξεροσφύρι κέφι δεν έρχεται. Συνήθως στους γάμους, καίγονταν το πελεκούδι ιδίως “στα ντουλιά”.

Εδώ ήταν πραγματικά ένα άλλο γερό ποτήρι, ο συχωρεμένος ο Λία Τσίμας. Αυτός στους γάμους συνήθως ήταν μάγειρας, αλλά έπινε όταν μαγείρευε ιδίως μετά. Είχε κρεμασμένη την κόφα με το κρασί και το παγούρι με το τσίπουρο στην τσέπη, αλλά ποτέ κανένας μας δεν τον θυμάται μεθυσμένο.

Ο Λία Τσίμας είχε το γενικό πρόσταγμα τις Αποκριές και ιδιαίτερα την Καθαρή Δευτέρα. Τότε ήταν στη φόρμα του και τραγουδούσε το τραγούδι, “σήμερα ειν’ Αποκριές, στέκονται οι ψ.....ορθές και την Καθαρή Δευτέρα παίρνουν τα μ..... αέρα”.

Όλα αυτά γίνονταν ως το 1940. Ως το 1950 τα χρόνια ήταν συννεφιασμένα. Ύστερα από το 1950 που άρχισαν νάρχονται οικογένειες στο χωριό, μεταφέρθηκαν εκεί πάλι οι καλές συνήθειες.

Πάλι σκορπίσαμε, οι πιο πολλοί ήρθαμε στην Αθήνα, επήραμε όμως μαζί μας κάμποσες απ’ τις καλές μας συνήθειες και όταν μπορούσαμε φτιάχναμε πάλι το κέφι μας. Τώρα πολύ μας αρέσει το κέφι αυτό να το φκιάνουμε στο χωριό, γιατί αν και είναι λίγοι αυτοί που μένουν εκεί, όλοι θυμούνται τα παλιά μεγαλεία, φκιάνουν κρασί για το χειμώνα, βγάζουν και ρακί καλύτερο.

Έτσι στο χωριό όλοι άρχισαν να

βγάζουν ρακί, ακόμα κι αυτοί που δεν ξεχειμωνιάζουν εκεί.

Το ρακοκάζανο για τα τσίπουρα το βάζουμε πότε εδώ και πότε εκεί, αυτό τους μερακλήδες τους στενοχωρούσε και έψαχναν να βρουν τόπο, κι εκείνος ο αθεόφοβος ο φίλος του χωριού μας ο κ. Χαριζάνος Νίκος μόλις μυρίστηκε ότι θέλουμε να φτιάξουμε τσιπουράδικο, χωρίς καν να μας ρωτήσει, μας στέλνει 50.000 δρχ. Αυτό ήταν! Άρχισαν μετά και οι δικοί μας 5.000 δρχ. ο ένας, 100 ο άλλος, 20 ο άλλος, μαζεύτηκαν 350.000 δρχ. κι αρχίζουν από πάνω κι οι προσφορές.

Ο ένας προσφέρει τη λαμαρίνα για τη σκεπή, ο άλλος το παράθυρο και το έργο μπήκε σε ενέργεια. Χτίστηκε,

έπεσαν τα μπετά, σχεδόν έτοιμη και η σκεπή και με το καλό φέτος θα βγάλουμε το τσίπουρα στο δικό μας τσιπουράδικο κι εκεί να γίνει της κακομοίρας. Όπως κάθε χρόνο. Μπριζόλες ο ένας, λουκάνικα φτιαγμένα στο χωριό ο άλλος, σουβλάκια κάποιος άλλος και στρώνεται το κέφι χωρίς να το καταλάβουμε και το τσίπουρο τρέχει απ' το ρακοκάζανο. Άιντε και φέτος με το καλό, την υγείά μας νάχουμε και καλοξοδεμένα τα μπερεκέτια μας.

Όποιος τύχει να περάσει απ' το χωριό μας, θα πιεί κι απ' το φιλόξενο τσιπουρό μας.

Οξυά

Θανάσης Πορφύρης

ΠΑΤΡΙΟ

Σαν να 'παιζε ο Θεός πεντόβολα και του γλίστρησαν οι πέτρες απ' τα χέρια, έτσι, σκορπισμένα εδώ κι εκεί, πάνω σε μικρά ισιώματα και σε πλαγιές, μες σε πυκνά ρουμάνια και λαγκαδιές, στους πρόποδες κατάφυτων λόφων ή στις όχθες μικρών ποταμών, έτσι τα χωριά μας, σκορπισμένα λιθάρια στου Θεού το μάτι.

Και οι άνθρωποι, άγγελοι του σούρουπου, στα θυροστόμια των σπιτιών ακουμπισμένοι, να φυλάν τις μνήμες απ' του κακού τη βασκανιά.

Πατρίδα βορεινή, του νερού και της πέτρας, του πεύκου και της οξιάς, της μαύρης μπόλιας και του μισεμού, πατρίδα αγαπημένη στην έγνοια, στην ορφάνια, αιματωμένη!

Ξυλοδεσιές και αγκωνάρια σφιχτά και το τραγούδι του καλφόπουλου, χαραγματιά της μαύρης πλάκας.

Με φωνές των νερών να υφαίνεις το νήμα του νόστου, να ανασταίνεις του ωραίου το σχήμα, στων λυπημένων τραγουδιών την ανάσα.

Άσπορα αλώνια στων πουλιών τα ραμφίσματα -χρείες πολλές που τις στράτες άνοιξαν μπροστά, που τις θύρες έκλεισαν πίσω-, στανοτόπια αγρέκιαστων, να αρμέγει ο Χρόνος σιωπές...

Στο "πολύ" του καιρού, της φειδώς του κορμιού σου να προτάσσεις τον πλούτο του "λίγου".

Πατρίδα βορεινή, λίκνο μνήμης προσφιλούς, κοντά σου ανασαίνω.

Τάσος Κανάτσης

"ΑΨΟΣ: Πηγή πλούτου για την περιοχή"

του **Κώστα Ι. Δήμου**, Γεωπόνου - Φιλολόγου - Προέδρου
Κοινότητας Βοβούσας

Αποτελεί ευτυχή συγκυρία για την Κοινότητά μας η ταυτόχρονη δημοσίευση δύο άρθρων στο τελευταίο τεύχος (Σεπτέμβριος - Οκτώβριος) του περιοδικού Οξυγόνο με τίτλους:

- Ράφτινγκ στον Αώο ποταμό (το ένα) και
- ΒΟΒΟΥΣΑ ένα χωριό για 4 εποχές (το άλλο).

Ο χρόνος κυκλοφορίας του περιοδικού συνέπεσε με την τελευταία συζήτηση στο Νομ. Συμβούλιο Ιωαννίνων του θέματος για την αύξηση του ορίου πληρωμών της ΣΑΝΑ 2 στο νομό μας για το έργο "Αισθητική παρέμβαση στη Βοβούσα" στα πλαίσια του προγράμματος INTEREG II του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, με τρία επιμέρους επιλέξιμα έργα συνολικού ύψους 55 εκατ. δραχμών, ήτοι

1. Κατασκευή παραδοσιακών ξύλινων κλιμακωτών μικροφραγμάτων - λιμνών μέσα στη Βοβούσα και τουριστική αξιοποίηση τους (25 εκατ.).

2. Κατασκευή εγκαταστάσεων αφετηρίας καγιάκ στον Αώο ποταμό στη Βοβούσα με προορισμό την Κόνιτσα και

3. Ενιαία αξιοποίηση του χώρου γύρω από την παραδοσιακή πέτρινη γέφυρα στο χωριό και την κοινοτική πλατεία (25 εκατ.).

Τα δύο άρθρα του περιοδικού απέδειξαν πως δικαίως το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ενέταξε την Κοινότητά μας στο πρόγραμμα. Δικαιολογημένα επίσης και το Κοινοτικό Συμβούλιο Βοβούσας ομόφωνα εξέφρασε τις ευχαριστίες του προς τον Γενικό γραμματέα του ΥΠΕΘΟ κ. Ηλία Πλασκοβίτη, γιατί για πρώτη φορά η Πολι-

τεία είδε τόσο σφαιρικά το θέμα, ανεγνώρισε τα πλεονεκτήματα της περιοχής και με περίσσεια κατανόηση ενέταξε την Κοινότητά μας στο εν λόγω πρόγραμμα.

Αποτελεί επίσης χρέος μας και η έκφραση ευαρεσκείων προς τους συντάκτες των δύο άρθρων του περιοδικού Οξυγόνο, και προπαντός προς την ομάδα ράφτινγκ/καγιάκ του περιοδικού που με ζήλο και αυταπάρνηση έκανε αυτό το οδοιπορικό στον Αώο ποταμό και από τις στήλες του περιοδικού παρουσίασε πανελληνίως και την άλλη, την πίσω από τα βουνά ξεχασμένη, μα πανέμορφη Ελλάδα. Την απόμακρη περιοχή μας.

Ό,τι περιγράφεται στα δύο άρθρα του περιοδικού και προπαντός οι ζωντανές φωτογραφίες - ντοκουμέντο στον Αώο ποταμό, αρχίζοντας από την αφετηρία των καγιάκ στη γέφυρα της Βοβούσας μέχρι το Παλαιοσέλι και το Βρυσοχώρι, δικαιολογούν το σωστό της επιλογής και της ένταξής μας στο πρόγραμμα της ΕΟΚ.

Αποδεικνύεται πως όντως ο Αώος ποταμός είναι το ποτάμι των καγιάκ με αφετηρία τη Βοβούσα και κατάληξη την Κόνιτσα.

Με τα δημοσιεύματα του περιοδικού Οξυγόνο επιβεβαιώνεται για μια ακόμα φορά το άγνωστο και ενιαίο της περιοχής από Μέτσοβο, τη Βάλια Κάλντα και τη Βοβούσα μέχρι και την Κόνιτσα και φανερώνεται η ανάγκη ο ορεινός αυτός όγκος να μελετηθεί και να αξιοποιηθεί βάσει ενός ΕΝΙΑΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ, όπου θ' αρθούν οι προκαταλήψεις και θα σπάσουν οι στενοί διοικητικοί και γεωγραφικοί φραγμοί. Τα μέχρι τώρα εφαρμοζόμενα Εθνικά και Εοκικά προγράμματα σε αυτή την περιοχή χωρίς συνοχή μεταξύ τους,

είναι απλώς μια διάχυτη διάθεση για κάτι το καλύτερο και μια καλή αρχή για το πάντρεμα των ξεκομμένων μεταξύ τους ορεινών περιοχών από Μέτσοβο-Μηλιά-Εθνικό Δρυμό Βάλια Κάλντα - Περιβόλι - Φλαμπουράρι - Βοβούσα μέχρι τη Λάιστα, τη Βασιλίτσα, το Δίστρατο και με κατάληξη την Κόνιτσα.

Η μη ένταξη πολλών Κοινοτήτων του ορεινού συγκροτήματος σε Δήμους το "Σχέδιο Καποδίστριας" και η παραμονή τους ως ανεξάρτητες Κοινότητες (Δίστρατο - Βοβούσα - Περιβόλι - Μηλιά κ.λ.π.) είναι χρυσή ευκαιρία και πρόκληση μια στενότερη συνεργασία μεταξύ μας, ώστε παρακάμπτοντας τα διοικητικά και γεωγραφικά εμπόδια, αίροντας τις χρόνιες προκαταλήψεις, σπάζοντας την απομόνωσή

μας και αξιοποιώντας από κοινού την πληθώρα των Εθνικών και ΕΟΚικών προγραμμάτων, να βγούμε ακμαίοι στο προσκήνιο της ανάπτυξης και ως χωριά να πάρουμε τη θέση που μας ανήκει. Ας το πιστέψουμε: Είμαστε η ανατέλλουσα τουριστική δύναμη. Πρότυπό μας: το ορεινό ABRUZO της Ιταλίας.

Επίπεδο αναφοράς και κέντρο των δραστηριοτήτων μας: ο Αώος ποταμός, πηγή ζωής και πλούτου για την περιοχή μας.

Ο Αώος ποταμός είναι για μας, ό,τι ο Νείλος ποταμός για την Αίγυπτο. Προϋποθέσεις και φωτεινοί άνθρωποι υπάρχουν στην περιοχή. Όραμα, φαντασία και τόλμη χρειάζεται.

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ

Δίστρατο 20-8-97

Την παρασκευή 15 Αυγούστου εγκαινιάσθηκε η έκθεση ζωγραφικής του Ζωγράφου Κων/νου Στ. Πίσπα στην αίθουσα του παιδικού σταθμού του Ε.Ο. Πρόνοιας Διστράτου.

Όλοι οι κάτοικοι του χωριού που παραβρέθηκαν στα εγκαίνια, θαύμασαν τα έργα του καλλιτέχνη.

Είναι η πρώτη πολιτιστική εκδήλωση που γίνεται στο Δίστρατο με έργα ζωγραφικής.

Γι' αυτό οι κάτοικοι του χωριού, ο πρόεδρος και οι κοινοτικοί σύμβουλοι, ο παπα-Φώτης και κόσμος από τα άλλα μέρη, εντυπωσιάστηκαν για την πρωτοβουλία του ζωγράφου να εκθέσει όλα τα έργα στην γενέτειρά του:

Ο καλλιτέχνης ζει και εργάζεται στην Λάρισα.

Στο τέλος της έκθεσης ο ζωγράφος άφησε για τον παιδικό σταθμό του Δίστρατου ένα θαυμάσιο έργο "ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΑΚΙ ΚΑΝΕΙ ΚΟΥΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΧΗ".

Τα θέματα που παρουσίασε ο ζωγράφος είναι παρμένα μέσα από τον Ελληνικό χώρο. Πολλά έργα είναι από την Ήπειρο όπως το ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ, το ΦΑΡΑΓΓΙ του ΒΙΚΟΥ, το ΤΖΑΜΙ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, τοπικές ενδυμασίες Διστράτου, η ΓΙΑΓΙΑ ΣΤΟΝ ΑΡΓΑΛΕΙΟ, το ΟΡΓΩΜΑ του ΓΕΩΡΓΟΥ. Επίσης και από το Θεσσαλικό χώρο. ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ - ΦΡΟΥΤΑ κι άλλα.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟ ΣΚΗΝΙΚΟ

Πρώτο Βραβείο ποίησης Ελλήνων Λογοτεχνών

Στον **Η. Βασιλίκα**

Τα πάντα δεδομένα:

Αόρατα χέρια κινούν τα νήματά μας.
Η ζωή παιγνίδι στα χέρια της μοίρας.
Η καρδιά εξιλαστήριο θύμα·
πότε σκλάβα στο παλάτι της λογικής,
πότε οδαλίσκη στο χαρέμι των παθών της.
Ο νους, περιπλανώμενος Ιουδαίος
κυνηγάει χίμαιρες στο αχανές σύμπαν,
πασχίζει να λύσει τον κόμπο
που ενώνει το λογικό με το παράλογο.

Μα ο μίτος της Αριάνδης είναι κομμένος
ποτέ δε θα φτάσουμε στη φάτνη των αλόγων.

Ωστόσο, το αστέρι της Βηθλεέμ
συνεχίζει την πορεία του·
πρόκληση στα σημεία των καιρών·
Στο μεταξύ, η φωτιά της αιωνιότητας
πυρπολεί το είναι μας·
απεγνωσμένη βεβαιότητα
πως αυτό είναι... πιθανό.

Εμπρός μας υψώνεται μια Σφίγγα·
τίποτα δεν εξηγείται.
Ζούμε και κινούμαστε
υπέροχα ή άθλια φαντάσματα
στον κόσμο των ψευδαισθήσεων.
Και μόνο κάποιες τολμηρές υποσχέσεις
δικαιολογούν τη ζωή μας
ίσως η ... λάμψη στο δρόμο προς τη Δαμασκό.

Ο Ηλίας Μ. Βασιλίκας κατάγεται από το χωριό Παλαιοσέλλι και κατοικεί στην Αθήνα. Ένα ατύχημα τον έριξε από παιδί στην αναπηρική πολυθρόνα. Ποτέ όμως δε συμβιβάστηκε με τη μοίρα του. Σπούδασε Ραδιοτεχνία, Αγγλικά, Γενική Ψυχολογία, Αρχιτεκτονικό Σχέδιο. Από νωρίς ασχολήθηκε και με τα Γράμματα: την ποίηση και τη λογοτεχνία, γενικά. Τον διακρίνει μια ρομαντική και στοχαστική διάθεση αλλά και μια τάση προς το μυστικισμό. Πολυσύνθετος τύπος.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ**1.200 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ ΜΕ ΤΑ ΠΟΔΙΑ***Βασίλη Τσιακμάκη*

Με τον πιο πάνω τίτλο κυκλοφόρησε από τον εκδοτικό οργανισμό Λιβάνη το βιβλίο του Θεσσαλονικιού ορειβάτη και φίλου του περιοδικού μας Β. Τσιακμάκη, με πρόλογο και επιμέλεια του Κώστα Τσίπηρα.

Στις 312 σελίδες του γλαφυρού ποιήματος περιγράφεται η συνεχόμενη πορεία 44 ημερών από τη Σαγιάδα Θεσπρωτίας μέχρι το Ορμένιο του Έβρου.

Το βιβλίο εμπλουτισμένο με φωτογραφίες και χάρτες, κατατοπίζει τον αναγνώστη και τον συναρπάζει με την απλή περιγραφή της ποικιλόμορφης φύσης που εκτείνεται στη συνοριακή γραμμή των 1.200 χιλιομέτρων.

Ο αναγνώστης, συνοδοιπόρος του

συγγραφέα, απολαμβάνει νοερά των βουνών τις καταπράσινες πλαγιές, τις όμορφες λίμνες και τα ορμητικά ποτάμια, τις απότομες χαράδρες και τα πολύχρωμα λουλουδολίβαδα...

Μια πλούσια βιβλιογραφία συμπληρώνει τις περιγραφές του συγγραφέα με ιστορικό - λαογραφικά στοιχεία και κάνει πιο ευχάριστο το βιβλίο. Αξίζει να το τοποθετήσει ο κάθε φυσιολάτρης στη βιβλιοθήκη του.

Σ.Τ.**Σημείωση**

Το βιβλίο, εκτός από τα βιβλιοπωλεία, μπορεί κανείς να το προμηθευτεί από τον εκδότη: Σόλωνος 98 104 80 Αθήνα - Τηλ. 8600398.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ 1997**Λύκειο Κόνιτσας**

Γέγιου Μαρία, Φιλολογίας Κρήτης
Γκορίτσα Γεωργία, Δ/ση επιχ. ΤΕΙ Πάτρας
Καρατζήμος Δημ. (Σ.Υ.Δ.) Διοικ. Αεροπορίας

Κοκοβές Νικόλαος Χημείας Ιωαννίνων
Κουρτίνου Μαρία, Αστυφυλάκων
Κυρτσόγλου Μαρία, Συν. Οργ. Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου

Μάλιακας Βασίλειος, Ραδ. Ακτ/γίας Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Μάτσια Όλγα, Νομικής Θράκης (Κομοτηνή)

Νίκου ή Στύλου Αικ. Πολ. Επιστ. Δ. Δ/σης Αθήνας

Παπανικολάου Πασχάλης, Αστυφυλάκων
Σιώζη Νικολέττα, Αγγλικής Θεσ/νίκης

Άλλες επιτυχίες συμπατριωτών

Γαζώνα Χρύσα, Πληροφ. Οικ. Πανεπιστ. Αθηνών

Γαζώνας Θωμάς, Κοινωνικής Ανθρωπ. Παν. Αιγαίου

Ντεντοπούλου Ερμιόνη, Νομικής Θεσ/νί-

κης

Πρίτση Ελπίδα, Φιλοσ. Πανεπιστ. Αθηνών
Παγουρτζής Ιωάννης, Ηλεκτρ. Μηχ. Πολυτ. Πάτρας

Κέντρου Χριστίνα, Φιλοσοφ. Κομοτηνής
Μπλέτσα Μαρία, Μαθηματικά Αθηνών
Σχίζα Λευκοθέα, Νοσηλευτική Αθηνών

ΤΕΛ Κόνιτσας

Βλαχάβα Αικ. Βιβλιοθ/μίας ΤΕΙ Αθήνας.
Κιρτζιμάνης Χρ. Ιχθ. Αλιείας ΤΕΙ Ηγουμενίτσας

Δήμου Πασχ. Λογιστικής ΤΕΙ Κοζάνης
Καλλιντέρη Αλεξάνδρα, Τουρ. Επιχ. ΤΕΙ Ηγουμενίτσας

Καρατζήμου Ευθυμία, Ανθ. Αρχ. Τοπίου ΤΕΙ Άρτας

Λάμπρου Ελπίδα, Λογιστικής ΤΕΙ Μεσολογίου

Παναγιώτου Ροδούλα, Ιχθ. Αλιείας ΤΕΙ Ηγουμενίτσας

Πανταζή Αγλαΐα, Δασοπονίας ΤΕΙ Λαμίας
Τσίτσου Δημητρούλα, Δασοπ. ΤΕΙ Λαμίας (Καρπενήσι).

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Πρωινό του Οκτώβρη ζεστό, ύστερα από μια νύχτα σκεπασμένη στην ομίχλη. Ντυμένος στα καλοκαιρινά μου ποτίζω τα φυτά και τα δέντρα του κήπου μου, που διψάει περιμένοντας τη βροχή, που δεν λέει ακόμα να φανεί.

Και ξάφνου τσιρ, τσιρ, κοντά μου, πλάϊ μου, μια γνώριμη κελαϊδιστή φωνή.

Και πάλι τσιρ και τσιρ ασταμάτητες μελωδικές ηχοβολές. Ψάχνω να βρώ τον ευπρόσδεκτο επισκέπτη που γύρισε ορεξάτος και χαρούμενος απ' το μακρινό του ταξίδι, και νάτος ανάμεσα στις φυλλωσιές του φράχτη καμαρωτός, ντυμένος στη φανταχτερή φορεσιά του. Κόκκινο φουλάρι στο στήθος και κάτω απ' το λαιμό που σμίγει με την καφετιά ανοιχτόχρωμη φορεσιά του με τις μύριες αποχρώσεις. Χρώματα ζωηρά που θυμίζουν άνοιξη. Μια λάθος παρουσία σε γκρίζο και μουντό τοπίο. Μια χαρούμενη νότα στη μελαγχολία του χειμώνα.

Όσοι ζείτε στην ύπαιθρο καταλαβαίνετε ποιόν εννοώ. Μα βέβαια το φίλο μας τον καλογιάννο που παρακολουθεί και κατασκοπεύει θαρρείς όλες τις

κινήσεις μας από κοντά, ακούραστα όπου και αν βρεθείς σε συνοδεύει και δός του τσιρ και τσιρ σαν να λέει: εδώ κοντά σου είμαι!

Τα χελιδόνια φέρνουν την άνοιξη. Ο Καλογιάννος είναι ο προπομπός του χειμώνα. Όταν νιώσεις την παρουσία του να'σαι σίγουρος πως έφτασε. Στο μάζωμα της ελιάς ο Καλογιάννος είναι αλάθητος μετεωρολόγος.

Εκεί που ξέγνοιστος μαζεύεις το λαχταριστό, τον ευλογημένο καρπό, ακούς τους κελαηδισμούς να πυκνώνουν κι αισθάνεσαι τα καλογιάννια να σε περισφίγγουν, να σε πολιορκούν και να σε πολυβολούν με μύρια τσιρ και τσιρ. Την ίδια ώρα αλλάζει το χρώμα της μέρας και ο ουρανός κατεβαίνει στη γη. Η μπόρα έχει ξεσπάσει για καλά.

Τι φταίει ο Καλογιάννος αν εσύ στάθηκε απερίσκεπτος και δεν πήρες το μήνυμα, που επίμονα σου έστελνε πριν ξεσπάσει το κακό;

Πριν απ' τις πρώτες βροχές το κελαηδισμά του γίνεται επίμονο και φτάνει στο αποκορύφωμά του λίγο πριν ξεσπάσουν. Και σβήνει μέσα στη βοή και τον πάταγο της καταιγίδας. Τότε που όλα χάνονται μέσα στην πυκνή

και ασταμάτητη ροή του νερού. Τότε που θαρρείς πως έφτασε το τέλος του μικρού πουλιού, που φρόντισε κιόλας να μοιρολογήσει το χαμό του. Πού να μαντέψεις σε τέτοιες στιγμές ως που θα φτάσει η μανία της καταιγίδας. Τότε που όλα χάνονται μέσα στην πυκνή και ασταμάτητη ροή του νερού. Τότε που θαρρείς πως έφτασε το τέλος του μικρού πουλιού, που φρόντισε κιόλας να μοιρολογήσει το χαμό του. Πού να μαντέψεις σε τέτοιες στιγμές ως που θα φτάσει η μανία της καταιγίδας, που αφήνει πίσω της συντρίμια και χαλάσματα. Όμως, όχι! ο μικρός φίλος μας θαρρείς και αναδύθηκε μέσα απ' τα νερά και φαντάζει φρεσκαρισμένος κι ανανεωμένος και πάντοτε στο πόστο του: στους φράχτες και στα χαμόδεντρα, τα φόντα που ταιριάζουν με την ταπεινότητά του: Στους φράχτες και στα χαμόδεντρα, τα φόντα που ταιριάζουν με την ταπεινότητά του. Και πάντοτε

μέσα στον αιώνιο χειμώνα του, που τον ακολουθεί πιστά από χώρα σε χώρα, μέχρι τις άκρες της γης.

Τι να πεις γι' αυτό το παράξενο πουλί, το συμπαθητικό παιδί του χειμώνα!

Να θαυμάσεις την ομορφιά του ή να κλάψεις τη μοίρα του; Πρέπει τάχα να κρίνουμε το πουλί, με ανθρώπινα μέτρα; Έχουν και τα πουλιά τη σοφία τους. Μη, δε μας φανερώνει τάχα με την όμορφη και φανταχτερή φορεσιά του; Μη δε μας το λέει με το ασταμάτητο κελαηδισμό του, που υμνολογεί και δοξάζει τον πλάστη του; Μη δε μας το δείχνει με τη συντροφιά του που μας προσφέρει τις μουντές και κρύες ώρες του χειμώνα, τότε που όλα σωπαίνουν; Ας πάρομε, λοιπόν, κάτι από αυτήν κι ας προσπαθήσουμε να του μοιάσουμε. Και να δεις που τότε όλα θα τα βλέπομε όμορφα κι ο κόσμος μας θα πάψει να μας πληγώνει.

Αθήνα 21.10.97

Πάνος Δ. Λαζαρόπουλος

ΑΝΘΟΜΕΛΟ	ΓΡΑΜΜΟΥ
ΓΥΡΗ	ΒΑΣΙΝΙΚΟΣ ΠΟΛΤΟΣ
	
ΖΑΡΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΗΣ	
ΚΟΝΙΤΣΑ	ΤΗΛ 0655 99089
	0665 27597

Διαθέτουμε τσίπουρο γνήσιο, άριστης ποιότητας από ντόπια σταφύλια.
Δημ. Στεφάνου Κόνιτσα
Τηλ. (0655) 22797

ΠΕΤΡΟΣ ΑΠ. ΠΑΠΑΝΩΤΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΣΤΟΝ ΑΡΕΙΟ ΠΑΓΟ

ΣΚΟΥΦΑ 64
ΑΘΗΝΑ 106 80

ΤΗΛ. 36 32 977

ΓΕΩΡΓΙΑ ΖΩΓΡΑΦΟΥ-ΤΣΙΒΙΛΗ
Δικηγόρος

Παρνασσού 32-36
163 45 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ- ΑΘΗΝΑ

Τηλ. Γρ. : 9255742
οικία: 9716539

ΒΙΩΜΑΤΑ ΠΡΙΝ ΤΟ 1940**Ο ΤΡΥΓΟΣ**

Είναι Κυριακή βραδάκι εις τα τέλη του Σεπτέμβρη
 κι οι άνδρες είναι μαζεμένοι στο Κουλούρι της πλατείας καθισμένοι,
 για τον τρύγο συζητούνε και πολλοί διαφωνούνε.
 Τελικά θα συμφωνήσουν, αύριο τρύγο να αρχίσουν,
 κι ο τελάλης θα φωτάζει όλο το χωριό να μάθει
 ότι αύριο τρυγούμε και θα πρέπει να ετοιμασθούμε...
 Οι γυναίκες σαν τ' ακούνε τρέχουνε χωρίς ν' αργούνε
 τα καλάθια, τις κοφίνες, τα καδιά στις βρύσες πλένουν,
 τα βαρέλια τα μουσκεύουν μα το κου στο σπίτι έχουν
 τι άλλο έχουν να μαζέψουν, τι φαί να μαγειρέψουν.
 Το πρωί προτού χαράζει με χαρά και με μεράκι
 με τα σύττερα δεμένα, στα μουλάρια φορτωμένα
 όλοι έχουν ξεκινήσει κι όλοι είναι βιαστικοί
 στο αμπέλι τους να φθάσουν να τρυγήσουν να σκολάσουν.
 Κι ο πατέρας ή η μάνα αφού κόψουν τις κρεμάδες
 όλοι αρχίζουν και τρυγάνε και γεμίζουν τα κοφίνια.
 Τα φορτώνουν στα μουλάρια και τα φέρνουνε στα σπίτια.
 Μέσα στο καδί τα ρίχνουν τα χτυπάνε τα τσιαλιάζουν
 κι αφού μούστο θα τα κάγουν μες τον κάδο τον αδειάζουν,
 για να βράσει, να τον σύρουν, τα βαρέλια να γεμίσουν
 και τα τσίπουρα θα βγάλουν τα καζάνια σαν αραϊζούν.
 Κι όταν όλα τελειώσουν όλοι δίνουν την ευχή τους
 και του χρόνου ευλογημένα να 'στε καλοξοδεμένα.

Νίκος Τζουμέρκας
 Πουρνιά-Κονίτσης

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ
ΜΟΛΙΣΤΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΓΚΟΣ
 ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

ΑΓ. ΣΕΡΙΦΗΣ

ΤΗΛ: 0655 - 23743

Ερμού 73 - Πλατεία Αγ. Σοφίας
 Τηλ. 269342 - Θεσ/νίκη.

ΣΧΟΛΙΑ

Ο αριθμός μικρός η μεγάλος εκείνων των αποφοίτων του λυκείου μιας τοπικής κοινωνίας, που κατόπιν εξετάσεων εισάγονται στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, αποτελεί άραγε ασφαλές κριτήριο του επιπέδου της παιδείας η οποία παρέχεται στα εκπαιδευτήριά της; Ασφαλώς το κριτήριο αυτό κρίνεται μονοδιάστατο για την πολυεπίπεδη και πολυσύνθετη έννοια της παιδείας. Η εκπαίδευση στην εποχή μας είναι δομημένη με τέτοιο τρόπο ώστε το τελικό επιστέγασμά της είναι η αυστηρή επιστημονική εξειδίκευση. Εν τούτοις ουσιώδης διάσταση της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι η ψυχική καλλιέργεια των εφήβων και η διάπλαση του χαρακτήρα των βάσει διαχρονικών και πανανθρώπινων αξιών.

Είναι ακριβώς αυτές οι αξίες που πλαισιωμένες από πολιτιστικές και αισθητικές αντιλήψεις θωρακίζουν κάθε κοινωνία και αποτελούν υπόβαθρο της μελλοντικής προόδου και μετεξέλιξης. Δεν μπορούμε για την παιδεία της πόλης μας να διακινδυνεύσουμε κάποια συμπεράσματα για το επίπεδο στο οποίο βρίσκεται και για το έργο που επιτελεί βάσει των επιτυχιών στα ανώτατα και ανώτερα πνευματικά ιδρύματα. Πολλοί παράγοντες δρούν αρνητικά στην πορεία των νέων της επαρχίας προς τα ΑΕΙ. Τουλάχιστον μπορούμε με σιγουριά να πούμε πως τα σχολεία μας προάγουν την ανθρωπιστική παιδεία; Είναι και αυτό ένα ερώτημα το οποίο πρέπει να απασχολήσει όσους ακόμη στην Κόνιτσα

αγωνιούν για το μέλλον της, όπως αυτό διαγράφεται και μέσα από το μέλλον των νέων της.

* Κυριακή 16 Σεπτεμβρίου. Βρισκόμαστε πάνω από το Γαναδιό. Καπνοί από παντού και πίσω τους πότε-πότε ξεπροβάλλει ο Κλέφτης που φαντάζει υψηλότερος του συνήθους.

Όντως η όλη ατμόσφαιρα παραπέμπει σε σκηνικά Βαγκνερικής όπερας. Και εκεί που τριζοβολούν τα καιόμενα πεύκα, η έκρηξη ενός όλμου σε πηγαίνει χρόνια πίσω σε ένα άλλο σκηνικό, εκείνο των μαχών του εμφυλίου πολέμου εδώ ακριβώς στις υπώρειες του Κλέφτη αλλά και πάνω στις ορθοπλαγιές του. Είμαστε ακόμη στην δεκαετία του 60 όταν στις 29 Αυγούστου όλοι εν πομπή πηγαίναμε στο στρατιωτικό νεκροταφείο να τιμήσουμε, τους αδικοχαμένους στρατιώτες. Τότε στην παιδική μας συνείδηση υπήρχε σαφής διαχωρισμός του καλού από το κακό. Από εδώ οι καλοί από εκεί οι κακοί. Σήμερα όμως ένας τέτοιος διαχωρισμός θα ήταν παρακινδυνευμένος. Σήμερα πρέπει να ομολογήσουμε πως τα παιδιά που έχασαν την ζωή τους στις μάχες του εμφυλίου και από τις δύο πλευρές είναι από τα πλέον τραγικά πρόσωπα της νεώτερης ιστορίας μας, και μέσα στην τραγική τους μοίρα ποιός θα μπορούσε να διαχωρίσει τους καλούς από τους κακούς.

Καιρός είναι η μνήμη αυτών των παιδιών να τιμάται χωρίς διαχωρισμούς γιατί εκτός από τραγικά πρόσωπα σταθήκαν πολύ γενναίοι απέναντι στον θάνατο.

Ηλίας Ανδρέου

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Στις 2/9 επισκέφθηκε την Κόνιτσα ο πρόεδρος της Ν. Δημοκρατίας κ. Κ. Καραμανλής, ο οποίος υποσχέθηκε ότι το Κόμμα του θα συμπαρασταθεί στην Κόνιτσα και εξέφρασε την αντίθεσή του στο θέμα των συνενώσεων.

- Στα πλαίσια των περιοδειών στην επαρχία, ο Νομάρχης κ. Ζαρμπαλάς επισκέφτηκε στις 4/9 τις κοινότητες Αγ. Βαρβάρας, Αμαράντου και Εξοχής και συζήτησε με τους κατοίκους, για διάφορα προβλήματα.

- Στις 8/9 γιορτή της Παναγίας, έγινε η καθιερωμένη λειτουργία στο Μοναστήρι του Στομίου με προσέλευση πολλών Κονιτσιωτών.

Αρκετοί προσκυνητές πήγαν από την παραμονή και διενυκτέρευσαν στα κελιά του Μοναστηριού.

- Άλλη μια επιτυχία είχε η Αστυνομία στην περιοχή της Πυρσόγιαννης όπου εντόπισαν 18 σάκους με 247 κιλά χασίς φούντα, ένα αυτόματο "ΚΑΛΑΣΝΙΚΩΦ" με 600 σφαίρες, ένα πιστόλι με μια γεμιστήρα, τέσσερις χειροβομβίδες και πέντε πυροκροτητές χειροβομβίδων. Παρ' όλο το καρτέρι των αστυνομικών δεν έπεσε στα δοκανά τους κανείς από τους κατόχους των παραπάνω ειδών.

- Μεγάλη πυρκαγιά έκαψε αρκετές χιλιάδες στρέμματα πεύκων και ελάτων στα βουνά της Μόλιστας, Καστανιανής και Πουρνιάς. Η φωτιά σβήστηκε μετά από δεκαήμερες προσπάθειες δασοκομάντος, Δασαρχείου, στρατιωτών, αεροσκαφών και της λίγης βροχής που έπεσε.

Δυσκολίες στην κατάσβεση της φωτιάς προέκυψαν, εκτός από το δύσβατο έδαφος και από τις εκκρήξεις βλημάτων που είναι σκορπισμένα στα βουνά από την εποχή του εμφυλίου πολέμου.

Άλλες πυρκαγιές φούντωσαν στις περιοχές Ελευθέρου - Αρμάτων και Διστράτου οι οποίες πριν σβηστούν κατέστρεψαν δάση αρκετών χιλιάδων στρεμμάτων.

- Περιφέρεια και Νομαρχία επεξεργάστηκαν πρόγραμμα 14 έργων προϋπολογισμού 2,5 δις δρχ. για την περιοχή μας. Αυτά είναι:

- 1) Δημοτ. Αγορά Κόνιτσας 634 εκατ.

- 2) Στερέωση και αποκατάσταση Ι. Ναού Αγ. Νικολάου Κόνιτσας 14 εκατ.

- 3) Επισκευή στέγης και στερέωση τοιχοποιίας τρούλου Αγ. Αποστόλων Μολυβδοσκεπάστου 10 εκατ.

- 4) Στερέωση και αποκατάσταση Ι. Ναού Αγ. Νικολάου Ηλιόρραχης 9,5 εκατ.

- 5) Βελτίωση-ασφαλτόστρωση οδών προς Καστανέα, Λαγκάδα, Πλαγιά, Δροσοπηγή 280 εκατ.

- 6) Βελτίωση-ασφαλτόστρωση οδών προς Μόλιστα-Γανναδιό-Μοναστήρι. 70 εκατ.

- 7) Βελτίωση-ασφαλτόστρωση οδών προς Εξοχή-Τράπεζα-Νικάνορα-Αγ. Βαρβάρα 90 εκατ.

- 8) Βελτίωση-ασφαλτόστρωση οδών Αηδονοχωρίου-Μοναστηρίου (Γκούρας)-Πωγωνίσκου.

- 9) Κατασκευή μικρών αρδευτικών έργων στις Κοινότητες: α) Ασημοχώρι-Χιονιάδες-Γοργοπόταμος-Πληκάτι

39 εκατ., β) Λαγκάδα-Καστανέα-Οξυά-Πουρνιά 31 εκατ., γ) Άρματα-Δίστρατο-Ελεύθερο-Πηγή-Παλιοσέλι-Πάδες 47 εκατ., δ) Αηδονοχώρι-Μολυβδοσκέπαστο-Μελισσόπετρα 32 εκατ. ε) Καλλιθέα-Κλειδωνιά 37 εκατ.

10) Διαμόρφωση-βελτίωση-επέκταση των κοινοτικών τουριστικών εγκαταστάσεων ιαματικών λουτρών Αμαράντου 200 εκατ.

11) Κατασκευή κτιρίου Πυροσβεστικής Κόνιτσας 121 εκατ.

12) Έργο ύδρευσης Μαζίου 20 εκατ.

13) Βελτίωση οδού Πρόσβασης στον Προφ. Ηλία Κόνιτσας 89 εκατ.

- Άρχισε να λειτουργεί στην Κόνιτσα η Υπηρεσία Πυροσβεστικής που ήταν χρόνιο αίτημα του Δήμου και των κατοίκων της περιοχής.

- Στις 20/9 άνοιξε το ετήσιο "Παζαρόπουλο" στην Κόνιτσα και έκλεισε στις 26 του ίδιου μήνα. Η κίνηση ήταν αρκετή και ο καιρός ευνοϊκός, αφού δεν έβρεξε. Όπως πάντα, κάποια τοπικά μαγαζιά βλάπτονται από το παζάρι, κάποια άλλα ωφελούνται, οι παζαριώτες συναποκόμισαν κάμποσες δεκάδες εκατομμυρίων και ο Δήμος έκανε είσπραξη 6.266.000.

- Με την είσοδο εκατοντάδων Αλβανών λαθρομεταναστών και χωρίς βροχές έφυγε και ο Σεπτέμβρης.

- Στις 4/10, σε κυνηγητική εξόρμηση στην περιοχή Καστανέας σκοτώθηκε από συναδέλφους του ο 68χρονος Βασίλειος Μπίμπας.

Από τις μέχρι τώρα ανακρίσεις δε

βρέθηκε ακόμα ο υπαίτιος του φόνου.

- Στις 5/10 στρατιωτική περίπολος στην περιοχή Αμαράντου Κόνιτσας.... συνέλαβε γαϊδουράκι φορτωμένο με 12 αυτόματα "ΚΑΛΑΣΝΙΚΩΦ", γεμιστήρες, σφαίρες και 21 κιλά χασίς. Το γαϊδουράκι ερχόταν από την Αλβανία και οι συνοδοί Αλβανοί που αντιλήφθηκαν την περίπολο, έμειναν στο Αλβανικό πυροβολώντας τους στρατιώτες, οι οποίοι ανταπέδωσαν τα πυρά μέχρις ότου οι Αλβανοί εξαφανίστηκαν.

- Στις 19/9 σεισμός, 5,3 ρίχτερ, με επίκεντρο την περιοχή Κοζάνης-Γρεβενών, έγινε αισθητός και στην Κόνιτσα.

- Στις 10/9, ξένοι δημοσιογράφοι επισκέφθηκαν την Κόνιτσα και ξεναγήθηκαν από το Δήμαρχο στα αξιοθέατα της πόλης και της περιοχής.

- Μετά από ξηρασία πολλών μηνών έπεσε επιτέλους, ποτιστική βροχή στις 13,14,15 Οκτωβρίου και το πρώτο χιονάκι στις κορυφές του Σμόλικα και των άλλων ψηλών βουνών. Απότομα έπεσε και η θερμοκρασία στους 5°.

- Η επέτειος της 28ης Οκτωβρίου 1940 γιορτάστηκε όπως κάθε χρόνο με γιορτές στα Σχολεία, καταθέσεις στεφανιών στα Μνημεία την παραμονή και την 28η Δοξολογία, επιμνημόσυνη δέηση και παρέλαση στην Κεντρική Πλατεία Κόνιτσας. Τον πανηγυρικό της ημέρας εκφώνησε στο αμφιθέατρο του Δημαρχείου η δασκάλα του 2ου Δημ. Σχολείου κ. Κωνσταντίνα Μπούλια. Παρόλο που η μέρα ήταν

βροχερή, τα μαθητικά νιάτα παρήλασαν, και πολύς κόσμος παρακολούθησε την παρέλαση με ομπρέλες. Το απόγευμα μαθητές του Λυκείου παρουσίασαν διάφορα σκετς επίκαιρου ενδιαφέροντος.

• Δεξίωση στο Δημαρχείο Κιάτου θα δώσει στις 22/11/97 η συμπατριώτισσα μας Ελένη Σπύρου από το Νικάνορα Κόνιτσας με την ευκαιρία απόχτησης έδρας Management.

Η **Ε. Σπύρου** εκτός της Πανεπιστημιακής έδρας, είναι μέλος της ΔΟΛΤ UNESCO με συμμετοχή σε πολλά διεθνή συνέδρια, ιδρύτρια των κέντρων χορευτικής τέχνης, κ.α.

Η Συντ. Επιτροπή της εύχεται πάντα επιτυχίες.

Πάπιγκο Σεπτέμβριος 1997

Στην αγαπημένη μας εξαδέλφη Ιωάννα Αποστόλου που ολοκλήρωσε επιτυχώς τον κύκλο των πρακτικών της σπουδών στο Πανεπιστήμιο Μπολώνιας της Ιταλίας ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία και ένα λαμπρό μέλλον αντάξιο της πορείας των σπουδών της. Η κατάκτηση του διπλώματός της με άριστα τον περασμένο Μάρτιο αποτέλεσε πραγματικό άθλο στα χρονικά του Πανεπιστημίου και μάλιστα στο διάστημα των πέντε ετών.

Ομόφωνα οι καθηγητές της σχολής θέλησαν να χορηγήσουν στην Ιωάννα υποτροφία για περαιτέρω εξειδίκευση στο αντικείμενό της.

Γι' αυτό την συγχαίρουμε ολόψυχα και της ευχόμαστε καλή δύναμη.

Τα ξεδέλφια της
Κώστας - Γλυκερία Δανιά

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Στην ανηψιά μας Χαρούλα Φασούλη από το Κεφαλοχώρι που πήρε το πτυχίο με πολύ καλό βαθμό της Γενικής Ιατρικής από το Πανεπιστήμιο BRNO-ΤΣΕΧΙΑΣ της ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία στο Ιατρικό Επάγγελμα.

Οικογένεια **Θωμά Κοτούλα**
Πλαγιά - Κόνιτσας

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Γεννήσεις:

Στις 22/8 ο Παντελής και η Μαρία Κυρίτση απόχτησαν στην Κόνιτσα κοριτσάκι.

* Στην Αθήνα απόχτησαν κοριτσάκι στις 20/9 ο Γιάννης Ρέτσος και η Μαρία Εζνεπίδη.

* Στις 30/9 απόχτησαν αγοράκι στην Κόνιτσα ο Γιώργος κι η Αρετή Κατή.

* Ο Χρήστος Νάτσης και η Φανή Ρούση απόχτησαν στα Γιάννινα κοριτσάκι.

Βαπτίσεις:

* Η Ελένη Σπύρου και Βλασαντώνης Μιχαλόπουλος βάφτισαν το αγοράκι του στις 30/8. Όνομα Δημήτριος.

* Ο Κώστας και η Αντωνία Φασούλη βάφτισαν στο Κεφαλοχώρι το γιό τους στις 26/7. Όνομα: Άγγελος.

* Στις 17/8 βάφτισαν στην Καλλιθέα

Κόνιτσας την κορούλα τους ο Βασίλης και η Μαρίνα Γκάγκα.

* Ο Κώστας και η Ελένη Αγόρου βάφτισαν στην Κόνιτσα το 3ο αγοράκι τους στις 6/9 στην Κόνιτσα. Ανάδοχοι: Βιβή Ντίνου - Αντώνης Αβραάμ.

Όνομα νεοβάπτιστου: Χρήστος - Παναγιώτης.

* Ο Τώνης και η Ιωάννα Νίκου βάφτισαν στην Αθήνα την κορούλα τους στις 6/9. Όνομα: Σταυρούλα.

* Στις 7/9 ο Γιώργος και η Πάτρα Κυρίτση στην Κόνιτσα βάφτισαν το κοριτσάκι τους. Όνομα: Ιωάννα.

* Ο Νίκος και η Ειρήνη Ζούκη στην Αθήνα βάφτισαν το γιό τους. Όνομα: Αθανάσιος.

* Ο Δημήτρης και η Κυριακή Αθανασίου βάφτισαν στη Θεσσαλονίκη το αγοράκι τους στις 21/9. Όνομα: Χρήστος.

* Ο Αθανάσις και η Ελισάβετ Μήτση βάφτισαν το κοριτσάκι τους στις 4/10/97.

Όνομα: Δήμητρα. Ανάδοχος η Ουρανία Στεφάνου.

Αρραβώνες:

Στις 24/8 αρραβωνιάστηκαν στην Κέρκυρα ο Γιώργος Κατερίνης και η Χρυσούλα Π. Καρρά απ' την Ηλιόρραχη.

Γάμοι:

Στις 20/9 έγιναν στην Κόνιτσα οι γάμοι του Γιώργου Σπανού και της Μερόπης Γ. Λάκκα.

Θάνατοι:

Στις 30/8 πέθανε στην Κόνιτσα η Ντρίτα, χήρα του Τζεμάλ, ετών 80.

* Στις 4/9 πέθανε στην Αθήνα ο Παντελής Παπαχρήστος από την Οξυά, σε ηλικία 80 ετών.

* Στις 18/9 πέθανε στην Κλειδωνιά η Ανδρομάχη Καραφλιά ετών 77.

* Στις 20/9 πέθανε στην Κόνιτσα η Σοφία Χ. Βαγενά ετών 58.

* Στις 27/9 πέθανε στην Κόνιτσα ο Κωνσταντίνος Γουδέλης 69 ετών.

* Πέθανε στις 3/10 στα Γιάννινα ο Κώστας Εξάρχου από την Πηγή ετών 76 και κηδεύτηκε στην Αθήνα.

* Στις 4/10 πέθανε και κηδεύτηκε στο Ελεύθερο ο Δημήτριος Δάλλας ετών 50.

* Πέρασαν 18 μήνες από τότε που έφυγε για πάντα από κοντά μας η ακριβή μας κόρη ΙΟΥΛΙΑ.

Στη μνήμη της και αντί στεφάνου προσφέρουμε στο σύλλογο του χωριού μας 50.000 δρχ. να συνεχίζει το φιλόπονο πατριωτικό του έργο.

Οι χαροκαμένοι γονείς της:

Αντώνης και Χρυσάνθη Κυπαρίσση

* Στη μνήμη του Νικολάου Γ. Γκράσσου που πέθανε στις 9/5/97 και με την συμπλήρωση 3 μηνών, ο γιός του Γιώργος και η σύζυγός του Κατερίνα προσφέρει στο περιοδικό μας 10.000 δρχ. "Ελαφρύ το χώμα που σε σκεπάζει πολυαγαπημένε πατέρα".

* Στη μνήμη της Βασιλικής Γεωργάτη που πέθανε στις 17/9, τα παιδιά της Χαράλαμπος και Γεωργία, προσφέρουν στο περιοδικό "ΚΟΝΙΤΣΑ" το πο-

σό των 5.000.

* Στη μνήμη της Ευαγγελίας Κ. Γεωργιάδου με τη συμπλήρωση 3 ετών από το θάνατό της, η οικογένειά της προσφέρει 25.000 δρχ. στο Γηροκομείο Κόνιτσας και 10.000 δρχ. στο περιοδικό μας.

* Ο Γεώργιος Τσίτσος από το Πληκάτι προσφέρει 5.000 δρχ. στο περιοδικό μας, στη μνήμη του Λαζάρου Κ. Βότση που σκοτώθηκε στις 2/11/1940 στο Καλπάκι σε ηλικία 29 ετών. Του Ηλία Γ. Χρήστου ετών 24 που σκοτώθηκε το Γενάρη του 1941 στην Κλεισούρα της Αλβανίας. Του Βασίλη Α. Νάτση ετών 25 που σκοτώθηκε ως μαχητής του Ε.Λ.Α.Σ. από τους Γερμανούς στο Τρίστενο Ζαγορίου το Φλεβάρη του 1944.

* Στις 6/9 πέθανε στα Γιάννενα ο Γεώργιος Δ. Τσιάγκης σε ηλικία 79 ετών. Κηδεύτηκε στο χωριό του Παλαιοχώρι Συρράκου, όπου τον συνόδευσαν πολλοί συγγενείς, χωριανοί και φίλοι για τον τελευταίο χαιρετισμό.

Ο Γ. Τσιάγκης, πατέρας του φίλου και μέλους της συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού μας 'Ικαρου, πέθανε ύστερα από 4μηνη αρρώστια.

Η Συντ. Επιτροπή του περιοδικού εκφράζει στην οικογένεια του τα θερμά συλλυπητήρια της.

• Στις 17/10 πέθανε στην Κόνιτσα ο Θεοδόσιος Καρπούζης, ετών 84.

• Στις 30/10 πέθανε στην Κόνιτσα η Ελένη Στρατσιάνη ετών 80.

Αυτοί που φεύγουν

Βαθιά χαράματα στις 18 Σεπτέμβρη η καμπάνα του Αϊ Γιώργη με τους λυπητερούς της ήχους πάγωσε τις καρδιές μας.

Ένας ευπατρίδης - γνήσιος Πεκλαρίτης ο Απόστολος Π. Κίτσιος έφυγε από κοντά μας. Αγωνιστής της ζωής και της πατρίδας, ο Αποστόλης Κίτσιος, γνήσιο τέκνο του Πεκλαριού, δούλεψε σκληρά στη ζωή του - στο Πεκλάρι - στην Κόνιτσα - στα Γιάννενα και στην Αθήνα και πέτυχε. Δημιούργησε μια θαυμάσια οικογένεια και γύρισε όρθιος στο χωριό του που ήταν και η επιθυμία του να ξεκουραστεί για πάντα. Στις 5 το απόγευμα στις 18 Σεπτέμβρη φίλοι, γνωστοί και συγγενείς - ολόκληρο το Πεκλάρι και όχι μόνο, συνοδεύσαμε τον Αποστόλη στον Αϊ - Νικόλα, εκεί που αναπαύονται όλα τα προσφιλή μας πρόσωπα. Εκεί στη φιλόξενη γη του Κοιμητηρίου του χωριού μας αναπαύεται και ο Αποστόλης ο δικός μας Αποστόλης.

Τα λίγα μυρωμένα λουλούδια από τους μπαχτσέδες και τις αυλές μας που σκορπίσαμε στη σορό του και τον τάφο του, ας γίνουν βάλσαμο παρηγοριάς στις πονεμένες καρδιές της γυναίκας του Αλεξάνδρας και των παιδιών του Δημήτρη και Κασσιανής.

Οκτώβρης 1997

Κ.Γ.Κ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΗΣ

Στις 17 Αυγούστου το βράδυ, έφυγε για πάντα από κοντά μας ο ακριβός μας πατέρας, αδελφός, παππούς και θείος. Ο Σωκράτης γεννήθηκε στην Οξυά

το 1911. Μεγάλωσε ορφανός, πράγμα που τον ανάγκασε στα 11 χρόνια του να φύγει απ' το χωριό, νά πάει στην Πάτρα να δουλέψει σαν "μπακαλόγατος" σε αποθήκη μπακαλικού. Στα 15 χρόνια έρχεται στην Αθήνα και πιάνει δουλειά σαν σερβιτόρος σε ζαχαροπλαστείο. Στη δουλειά αυτή δουλεύει πολλά χρόνια και παρόλο το ταλέντο του, δεν τα καταφέρει να γίνει ξακουστός ζαχαροπλάστης. Αιτία! Η έλλειψη χρημάτων και τα δύσκολα προπολεμικά χρόνια 1936-39.

Το 1939 επιστρατεύεται με τα διακριτικά 14 Π και κατηλώνεται έφεδρος όλο το Καλοκαίρι του 1939-40.

Ο Ιταλοελληνικός πόλεμος τον βρίσκει στην πρώτη γραμμή και πολεμώντας φθάνει ως το Τεπελένι, όταν παθαίνει κρυοπαγήματα. Αυτά τα κουβαλάει μαζί του σ' όλη του τη ζωή κι ήταν ο προπομπός για το θάνατό του. Η κατοχή τον βρίσκει με τετραμελή οικογένεια, χωρίς νάχει "απ' τον ήλιο μοίρα". Αυτό όμως δεν τον δυσκόλεψε, όταν στο κάλεσμα του ΕΑΜ "Στ' άρματα, στ' άρματα, εμπρός στον αγώνα για τη χιλιάκριβη τη Λευτεριά", ν' αρπάξει το ντουφέκι, να καταταχτεί στον Ε.Λ.Α.Σ. και να μείνει πολεμώντας ως τη συμφωνία της Βάρκιζας

παίρνοντας μέρος σε πολλές μάχες και δύσκολες αποστολές. Πήρε μέρος και στη μάχη της Καλλιθέας, με το συγκρότημα του Χαρίση Ζδράβου.

Μετά τη Βάρκιζα, η Πολιτεία τον "τίμησε" όπως όλους τους τίμιους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, κάνοντάς του τον βίο αβίωτο...

Ο Σωκράτης όμως δεν ξεχνάει την αγωνιστική του αποστολή και προσφέρει τις υπηρεσίες του αφιλοκεδώς, όπου κι αν βρεθεί. Βοηθάει στην επαναλειτουργία του συλλόγου του χωριού μας και για μια περίοδο ήταν και πρόεδρος του Κ.Σ. του συλλόγου μας.

Όμως τα κρυοπαγήματα που κληρονόμησε απ' τα αλβανικά βουνά τον ακολουθούν μόνιμα, με αποτέλεσμα εδώ και μερικά χρόνια να τον καθηλώσουν σε αναπηρική καρέκλα πόνου, με αποκορύφωμα να τον πάρουν για πάντα από κοντά μας.

Η τραγική μοίρα που βρήκε το Σωκράτη ήταν ότι πριν 3 χρόνια χάνει το μεγαλύτερο παιδί του το Γιάννη από την επάρατη αρρώστεια και θεωρήθηκε σωστό -αναγκαίο κακό- να μη το πουν στον τραγικό πατέρα Σωκράτη γιατί κι αυτός είχε πάθει αλλεπάλληλα εγκεφαλικά κατηλωμένος στην καρέκλα του πόνου, με αποτέλεσμα ο Σωκράτης να φύγει απ' τη ζωή με την ψευδαίσθηση ότι αφήνει πίσω του τα τρία παιδιά του.

Στη μνήμη του, τα παιδιά του Θέκλα, Βασίλης και Ντίνα, καθώς και ο αδελφός του Θανάσης προσφέρουν στο περιοδικό "Κόνιτσα" 20.000 δρχ. για να συνεχίσει τη φιλόπονη πατριωτική αποστολή του.

Θ.Π.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

	Δολ.	Δρχ.		
Ζιώγας Βασ., U.S.A	100		Βαταβάλη Αθανασία, Γιάννινα	2.000
Σγούρος Θεοφ., Ελβετία	6.000		Καλλιντέρη Αμαλία, Γιάννινα	1.500
Λέκκας Μιχαήλ, Αυστραλία	6.000		Τσούνη Βασιλική, Γιάννινα	1.500
Γκίνη Ευανθία, U.S.A	10.000		Σταυρίδου Σωτ., Θεσ/νίκη	1.500
Ζουμπουλιά Γλυκ., Καναδάς	5.000		Κεφάλας Θεοδ., Θεσ/νίκη	5.000
Γιαννακός Γεώργιος, Ελβετία	5.000		Ζήκος Χρήστος, Θεσ/νίκη	2.000
Γαϊτανίδης Ανδρ., Αθήνα	7.000		Ράπτης Παναγ., Θεσ/νίκη	5.000
Στέρτσιος Ιωάνν., Αθήνα	5.000		Αγγέλη Φρειδερίκη, Θεσ/νίκη	3.000
Ταμπάκης Αλεξ., Αθήνα	3.000		Ντάφλη Βασιλική, Θεσ/νίκη	2.000
Καραγιάννης Σπυρ., Αθήνα	2.000		Γκράσσοσ Γεωργ., Θεσ/νίκη	3.000
Χατζής Διομ., Αθήνα	2.500		Κεφάλας Πασχ., Θεσ/νίκη	2.000
Σιακφά Λευκοθέα, Αθήνα	2.000		Μπούζιου Γεωργία, Θεσ/νίκη	3.000
Παπαλάμπρος Δημ., Αθήνα	3.000		Νικόπουλος Ευτύχ., Θεσ/νίκη	2.000
Ζδράβος Αριστ., Αθήνα	2.000		Αβραμίδης Μιχάλης, Θεσ/νίκη	3.000
Λάμπρου Ευθ., Αθήνα	2.000		Τζίμας Ηλίας, Κόνιτσα	2.000
Κωσταρέλλη Βασιλ., Αθήνα	5.000		Χούψιας Παναγ., Κόνιτσα	5.000
Ντίνης Θεοφ., Αθήνα	5.000		Κατής Κων/νος, Κόνιτσα	3.000
Βουτσάκης Εμμ., Αθήνα	3.000		Κωνσταντινίδη Αντιγ., Κόνιτσα	1.500
Κυριάκης Κων. Αθήνα	2.000		Καπακλής Κων/νος, Κόνιτσα	1.500
Κυριάκης Εμμ., Αθήνα	2.000		Ιερ. Καλλιντέρης Χρ., Κόνιτσα	1.500
Κυριάκης Αναστ., Αθήνα	2.000		Ντελλή Ουρανία, Κόνιτσα	2.000
Δούκας Ηλίας, Αθήνα	5.000		Μάνθος Κων/νος, Κόνιτσα	1.500
Ζιώγας Θωμάς, Αθήνα	5.000		Ιερ. Τσιάμης Φωτ., Κόνιτσα	1.500
Πανταζόπουλος Ανδρ., Αθήνα	4.000		Γκότζος Αλέκος, Κόνιτσα	1.500
Κίτσιος Απόστ., Αθήνα	1.500		Κυριάκης Μαργαρίτης, Λάρισα	5.000
Κίτσιου Ειρήνη, Αθήνα	5.000		Σπανού Πελαγία, Πηγή	3.000
Καλύνης Δημ., Αθήνα	2.000		Κίτσιος Αριστ., Μέγαρο	1.500
Ιερ. Αντωνιάδης Φωτ., Αθήνα	3.000		Φραγκιουδάκης Στ., Μέγαρο	1.500
Στράτος Μιχ., Αθήνα	2.000		Βουρδούκας Ευάγγ., Μέγαρο	2.000
Παναγιώτου Στεφ., Αθήνα	1.500		Κοκκάρη Δέσποινα, Ρόδος	5.000
Καρπούζης Κων., Αθήνα	3.000		Γεωργιάδου Ίρμα, Κορωπί	4.500
Κορέτση Όλγα, Αθήνα	2.500		Πορφυριάδης Αθαν., Αίγιο	2.000
Κίτσιος Γ. Κων., Αθήνα	2.000		Σουφλέρης Κων., Χαλκίδα	3.000
Λέτσιος Γεώργ., Αθήνα	4.000		Παπακώστα Ευθ., Τσεπέλοβο	2.000
Τέλλης Δημ., Αθήνα	2.000		Κληματάς Κων/νος, Ξάνθη	5.000
Λέτσιος Δημ., Αθήνα	2.000		Ανδρονιάδης Δημ., Καματερό	2.000
Κίτα Ελένη, Αθήνα	2.000		Παπαδημητρίου Βασ. Γανναδιό	2.000
Νικολάου Βασ., Αθήνα	5.000		Κουκέση Ελένη, Κατερίνη	3.500
Νικολάου Γαβ., Αθήνα	1.500		Χριστοδούλου Γλυκ., Πάπιγκο	5.000
Γεωργιάδου Αγγ., Αθήνα	5.000		Γιαννόπουλος Βασ. Κλειδωνιά	1.500
Μούρας Ιάσων, Αθήνα	5.000		Καλτσούνης Δημ., Κλειδωνιά	5.000
Βλάχος Ανδρέας, Αθήνα	2.000		Νούτσος Νικ., Κεφαλοχώρι	2.000
Γεράσης Σπύρος, Αθήνα	2.000		Γιάκκας Ανδρ., Πάδες	2.000
Λιόλιος Απόστ., Αθήνα	3.000		Ζώτος Μιχ., Κορωπί	5.000
Ζακόπουλος Αχιλ., Αθήνα	1.500		Φασούλης Χρ. Ναύπακτος	5.000
Εζνεπίδης Ιωαν., Αθήνα	2.000		Σκούφιας Γεωργ., Πρέβεζα	2.000
Κωστολιά Ελένη, Αθήνα	1.500		Μαυρομάτη Άννα, Πάτρα	3.000
Μπλιθικιώτης Νικ., Αθήνα	2.000		Τσινασλανίδης Αλ., Φιλιάτες	3.000
Τρέσκας Θωμάς, Αθήνα	1.500		Τσιλίφης Ιωάν., Αίγιο	2.000
Δήμου Στεφ., Πειραιάς	1.500		Παπαγιάννη Αγγ., Αχαΐα	1.500
Κοτσίνας Ιωανν., Γιάννινα	2.000		Κατσούκης Κων., Λάρισα	3.000
Μπάρμπας Αθαν., Γιάννινα	2.000		Πάντος Κων/νος, Ηλιόρραχη	5.000
Σκούφιας Δημοσθ., Γιάννινα	2.000		Πανταζής Νικ., Αίγιο	1.500
Βάκαλος Απόστ., Γιάννινα	2.000		Κολιός Λεωνίδας, Μάζι	2.000
Καραγιάννης Βασ., Γιάννινα	2.000		Μπλιθικιώτης Αριστ., Λαγκάδα	10.000
Γέγιος Κων., Γιάννινα	1.500		Λέκκα Μαρία, Δροσοπηγή	3.000
Πουτέτση Εριφύλη, Γιάννινα	5.000		Φασούλης Γ. Χρ., Κεφαλοχώρι	5.000

Διόρθωση: Ο ξυλογλύπτης Ράμμος Ιωάννης κατάγεται από το Παλαιοσέλλι και όχι από το Δίστρατο όπως εγράφη στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας.

Δοθείσης ευκαιρίας θα μνημονεύσω δύο άλλους αξιόλογους Παλαιοσελλίτες καλλιτέχνες που δεν βρίσκονται πλέον εν ζωή.

Πρόκειται για τον Λάζαρο Μουστάκα ζωγράφο αγιογράφο ο οποίος για ένα διάστημα υπήρξε και μαθητής του Φώτη Κόντογλου και έδειχνε πως θα εξελίσσονταν σε ένα σπουδαίο αγιογράφο "βυζαντινής τεχνοτροπίας". Ο δεύτερος Παλαιοσελλίτης καλλιτέχνης αποτελεί μια πονεμένη ιστορία ζωής. Πρόκειται για τον Κώστα Μούχο.

Μικρός μαζί με τον αδελφό του Βασίλη τον αγαπητό συγκάτοικο των φοιτητικών μου χρόνων στην Θεσ/νίκη βρέθηκαν στην Ουγγαρία λίγο έξω από την Βουδαπέστη. Με την εξέγερση του 1956, ανήσυχο μυαλό και θέλοντας να ανοιχτεί σε καινούργιους καλλιτεχνικούς ορίζοντες ανεχώρησε στο Λονδίνο όπου διέπρεπε ως γλύπτης και ζωγράφος. Δυστυχώς και ο Κώστας έφυγε νωρίς από την ζωή και έτσι χάθηκε ένας σπουδαίος υπηρέτης της τέχνης

Η. Ανδρέου

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ "Το Γεφύρι" Με 40 κλίνες, εστιατόριο, μπάρ, θέρμανση, πάρκιγκ κλπ. Στην ειδυλλιακή τοποθεσία της γέφυρας Αώου στην Κόνιτσα. Τηλ. 0655-23780

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΜΠΑΝΑΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
ΠΑΡ' ΑΡΕΙΩ ΠΑΓΩ

Θέμιδος 2 - Α. όροφος- Τηλ. 22464
Οικ. Ιουστινιανού 127 - Τηλ. 33147

ΠΟΛΥΝΑ Γ. ΜΠΑΝΑ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Θέμιδος 2 - Α. όροφος- Τηλ. 22464
Οικ. Ιουστινιανού 127 - Τηλ. 33147

Δ Ρ Α Μ Α

**ΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ
ΣΤΗΝ ΚΟΝΙΤΣΑ
ROOMS FOR RENT
(500 μ. από την είσοδο στην πόλη)
Με θέρμανση, μπάνιο κλπ.**

ΘΩΜΑΣ ΝΙΤΣΑΣ

Τηλ. 22065

*Μην ξεχνάτε
τη συνδρομή σας.
Είναι το στήριγμα
του περιοδικού μας*

*Συλόγισσα
Βοζαρτινής & Λαϊκής Τέχνης
Γιάννης Σινάνης
Επταχώρι
Τηλ. 0467-84137 & 84127*

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

	Σεπτέμβριος	Οκτώβριος
Ελάχ. θερμ.	7,6	1,8
Μεγ. θερμ.	33,4	28,6
Σχ. υγρασία	49%	65%
Ύψος βροχής	0,04 m.m.	167 m.m.

Π. ΤΣΙΟΥΡΗΣ - Χ. ΕΞΑΡΧΟΥ Ο.Ε.

Διαμερίσματα - Καταστήματα

Αντιπαροχαί

Καπλάνη 4-6

Ιωάννινα

Τηλ. 32989-33207

Fax 33207

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΡΕΝΤΖΟΣ

Χειρουργός Οδοντίατρος

ΚΟΡΑΗ 8

ΤΗΛ. ΙΑΤΡΕΙΟΥ 39817

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΗΛ. ΣΠΙΤΙΟΥ 70153

Δέχεται καθημερινά: Πρωί 9.30 - 12 -- Απώγευμα 5.00 - 9.30

και Σάββατο 8.30 π.μ. - 1.30 μ.μ. με ραντεβού

**HOTEL "ΑΩΟΣ,,
RESTAURANT - BAR**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΗΛΙΘΙΚΙΩΤΗΣ

ΚΑΜ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ — ΚΟΖΑΝΗΣ

ΚΟΝΙΤΣΑ — ΤΗΛ. (0655) 22079

ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΣ. ΡΕΒΑΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ 22

ΤΗΛ. 426.951

ΠΑΤΡΑ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Δημήτριος Ν. Καζαμίας

Εμ. Μπενάκη 24

Τηλ. 3627 - 725

ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ - ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΟΣ

ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

ΕΠΙΣΤ. ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΤΟΥ "ΥΓΕΙΑ"

ΤΡ. ΘΕΜΙΔΟΣ 4 - 151 24 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΚΙΑ ΦΛΟΙΑΣ 23 - 151 25 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΕΧ. ΔΕΥΤ., ΤΕΤ., ΠΕΜΠ. 6 - 8 Μ.Μ.

Ε ΡΑΝΤΕΒΟΥ

ΤΗΛ. ΙΑΤΡ. 61 22 823

ΤΗΛ. "ΥΓΕΙΑ" 68 27 940

ΤΗΛ. ΑΝΑΓΚΗΣ 36 47 021

ΟΙΚΙΑ - FAX 61 22 908

ΤΗΛ. ΚΙΝΗΤΟ 094 392 273

ΙΑΤΡΕΙΟ: ΣΟΛΩΝΟΣ 66

(ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ)

ΤΗΛ. 3602 966 (106 80)

ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 5-8 Μ.Μ.

ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΟΙΚΙΑ ΚΑΣΑΝΔΡΑΣ 10

ΑΝΩ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ

ΤΗΛ. 9701 285

ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΕΛΕΤΩΝ & ΜΝΗΜΟΣΥΝΩΝ

ΤΣΙΡΩΝΗΣ

ΤΗΛ. 0655 - 22005 ΟΙΚΙΑΣ 22113

ΚΟΝΙΤΣΑ

Ενοικιαζόμενα δωμάτια με ατομικά
μπάνια και με ιδιωτικό πάρκιν

• Παραδοσιακό Στυλ

ΧΟΥΣΟΣ ΚΩΝ)ΝΟΣ

Τηλ. (0655) 23 2 88

Κόνιτσα

**ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΔΕΜΕΡΤΖΙΔΗΣ**

ΚΟΝΙΤΣΑ

(Πάνω στον Εθνικό Δρόμο)

Τηλ. 0655/22867

ΚΟΝΙΤΣΑ

ΣΥΝΕΡΓΕΙΟ
ΔΟΜΙΚΩΝ
ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ

ΜΠΟΥΛΤΟΖΕΣ - ΦΟΡΤΩΤΕΣ ΤΣΑΠΕΣ
ΚΟΜΠΡΕΣΕΡ - GRADAR - ΟΔΟΣΤΡΩΤΗΡΕΣ
ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ
ΗΛΕΚΤΡΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΣΥΓΚ/ΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΩΣ

ΣΩΤ. ΛΩΤΟΣ & Β. ΧΑΙΤΗΜΕΛΕΤΙΟΥ
ΑΝΤΙΓΩΝΗΣ 10 - ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΑΛΑΤΩΝΟΣ
ΤΗΛ 5138315